

เศรษฐกิจการเมืองโลกกับบทบาทของทองคำ

นายบุญเกิด อำนาจวรประเสริฐ

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GLOBAL POLITICAL-ECONOMY DEVELOPMENT AND THE ROLE OF GOLD:
FROM THE POST SECOND WORLD WAR TO THE YEAR 2008

Mr. Bunlakit Amnajvaraprasert

ศูนย์วิทยพัทพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

เศรษฐกิจการเมืองโลกกับบทบาทของทองคำ

โดย

นายบุลลิต อำนาควรรประเสริฐ

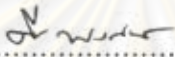
สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์การเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

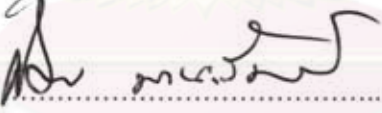
รองศาสตราจารย์ ดร. สมภพ มานะรังสรรค์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.เทีรณ พงศ์มณฑลณี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมภพ มานะรังสรรค์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. โสติดิธร มัลลิกะมาส)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. โชติชัย สุวรรณภรณ์)

บุลลิต อำนางวรประเสริฐ: เศรษฐกิจการเมืองโลกกับบทบาทของทองคำ. (Global Politico-Economy Development and the Role of Gold: From the Post Second World War to the Year 2008) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. สมภพ มานะรังสรรค์, 107 หน้า.

เมื่อพิจารณาบทบาทของทองคำกับเศรษฐกิจการเมืองโลกตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1900 จนกระทั่งปัจจุบันพบว่าบทบาทของทองคำเปลี่ยนแปลงไปจากช่วงของทุนการผลิตไปสู่ทุนการเงินในฐานะของเครื่องมือสะสมทุนตลอดจนการสร้างควมมั่งคั่งและการรักษาไว้ซึ่งความมั่งคั่งรวมถึงการใช้ทองคำเป็นเครื่องประดับและทางด้านอุตสาหกรรมและการแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วบทบาทต่อการกำหนดการบริหารนโยบายทางการเงิน โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับระบบการเงินในฐานะของทุนสำรองระหว่างประเทศของธนาคารกลางต่างๆ ตลอดจนการเก็งกำไรผ่านตลาดเงินและตลาดทุนและเป็นเครื่องมือในการประกันความเสี่ยงจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราที่มีความสัมพันธ์กับสกุลเงินตราหลัก คือ เงิน ดอลลาร์สหรัฐ และความเสี่ยงทางด้านความขัดแย้งทางการเมืองและความมั่นคงความผันผวนของระบบเศรษฐกิจการเงินโลก ความกังวลต่อภาวะเงินเฟ้อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของทองคำในเศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบันและศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจการเมืองโลกว่าส่งผลกระทบต่อบทบาทของทองคำ ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่สองและทองคำเปลี่ยนแปลงไปซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของระบบการเมืองและเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น ผ่านการประชุมทางการเงินที่เมืองเบรทตันวูดส์ในฐานะของระบบมาตรฐานปรัวรรตทองคำเนื่องจากการเพิ่มบทบาทหน้าที่ของสกุลเงินดอลลาร์ให้กลายเป็นสกุลหลักของโลก แต่อย่างไรก็ตามเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐจำต้องผูกโยงกับทองคำเพราะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับระบบการเงินดังกล่าวด้วยการใช้ทองคำเป็นเครื่องมือทางการเงินประการหนึ่งที่ค้ำจุนเงินดอลลาร์ให้มีสถานะที่มั่นคง รวมไปถึงการสร้างสิทธิได้ก่อนพิเศษหรือทองคำเข้ามาแทนที่ทองคำบางส่วนในด้านของการเป็นสินทรัพย์สำรองและการแก้ไขดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ตลอดจนบทบาทของทองคำในด้านของการเป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญต่อการบริหารความเสี่ยง การเป็นสินทรัพย์ที่สามารถต่อกรกับเงินเฟ้อหรือเงินตราได้ดีที่สุดและการเป็นแหล่งการลงทุนที่ปลอดภัย การใช้เป็นสินทรัพย์ทุนสำรองระหว่างประเทศและการเป็นเงินตราโภคภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมือง

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์การเมือง.....ลายมือชื่อนิลิต.....*นุลา อำนวยประเสริฐ*
ปีการศึกษา.....2553.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....*Dr. S.*

#5085285029: MAJOR POLITICAL ECONOMY

KEYWORDS : Gold / Financial Risk Management / Financial Globalization

BUNLAKIT AMNAJVARAPRASERT: GLOBAL POLITICO-ECONOMY DEVELOPMENT AND THE ROLE OF GOLD: FROM THE POST SECOND WORLD WAR TO THE YEAR 2008. ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR SOMPHOP MANARANGSAN, Ph.D., 107 pp.

As far as the role of gold and world politico-economy in 1900 to present has been concerned, the role of gold has been changed from production cost to financial capital as an accumulated tool and generated wealth, and use in jewelry and medical industry especially the role of gold as a determinant of monetary policy in order to stabilize the monetary and international reserve of central bank in each countries. Moreover, gold can also be used as a speculative mode in financial and capital market to be a financial risk equipment and currency, us dollar, hedge and inflation hedge through the financial fluctuation and political changes.

The objectives of this study are to study the role of gold in the world politico-economy after World War II to present and to study the changes in political and economic toward the roles of gold. The results of this study can be shown that the economic relationship has been changed toward changed in political and economic as the conference in Bretton Woods in Gold Exchange System. The role of gold can be enchanted the US dollar system in order to obtain and assure the financial security, and to construct the SDR, paper gold, to be instead of gold as a reserved asset and correction of balanced of payment. Moreover, the role of gold can be shown as a safe haven, portfolio diversifier, backup currency, commodity money, and inflation hedge.

Field of Study:.....Political Economy

Academic Year : 2010.....

Student's Signature

Advisor's Signature

Bunlakit Amnarangsan
Somphop Manarangsang

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาและคำแนะนำอันมีค่าอย่างยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ ในฐานะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ ผลักดันให้งานนี้มีความผิดพลาดน้อยที่สุด ตลอดจนความช่วยเหลือและคำแนะนำของ รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. โสติถิร มัลลิกะมาส ตลอดจนท่านอ.ดร. โชติชัย สุวรรณภรณ์ ที่ได้สอนศิษย์ให้สามารถ ดำเนินการเขียนรายงานวิจัยฉบับนี้ได้อย่างสมบูรณ์ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของภาควิชาเศรษฐศาสตร์ การเมือง ได้แก่ พี่เก๋ และพี่ต้อย ที่ได้ช่วยเหลือในด้านเบ็ดเตล็ดและด้านเอกสารตลอดระยะเวลา ของการศึกษาที่ผ่านมา รวมถึงเจ้าหน้าที่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในหลายท่านที่อนุญาตให้ ห้องทำงานบางส่วนในการทำงานวิจัย รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางด้านการค้นหาข้อมูลที่ จำเป็นตลอดจนผลักดันและให้กำลังใจในขณะที่มีปัญหาซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งและความเอาใจใส่ ตลอดจนน้ำใจของเพื่อนร่วมงานทุกคน

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณเอกวุฒิและคุณวีระวัฒน์ ที่ได้ สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้วิจัยตลอดช่วงเวลาของการดำเนินการต่าง ๆ ขอกล่าวขอบคุณทุกท่าน ด้วยใจรัก ซึ่งถ้าหากปราศจากความหวังดีและความห่วงใยแล้วข้าพเจ้าคงไม่สามารถประสบความสำเร็จในการเขียนรายงานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณ ครอบครัวอันเป็นที่รัก ที่ได้ส่งกำลังใจและสนับสนุนในเรื่องต่างๆทั้งหมดที่ เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยตลอดมา

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านที่อนุญาตให้สัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำแนะนำและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญใน อุตสาหกรรมทองคำและเครื่องประดับ คือ คุณรภัส นพลดารมย์ และขอขอบคุณความดีความชอบ ให้กับทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้โดยหากมีความผิดพลาดประการใดก็ตามใน การเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้วิจัยแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	6
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศภายใต้พหุภาคีนิยม.....	9
2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับทองคำ.....	13
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
บทที่ 3 บทบาทหน้าที่และความเปลี่ยนแปลงของทองคำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน...	32
3.1 ประวัติศาสตร์ทองคำกับการฟื้นฟูระบบมาตรฐานทองคำหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง.....	33
3.2 ประวัติศาสตร์ของทองคำในช่วงของการเกิดขึ้นของระบบเบรตตันวูดส์.....	35
3.3 ประวัติศาสตร์ของทองคำหลังยกเลิกข้อตกลงเบรตตันวูดส์ตั้งแต่ปีค.ศ. 1971...	39
3.4 ประวัติของทองคำและระบบการเงินระหว่างประเทศ.....	49

บทที่ 4 ความเปลี่ยนแปลงของบทบาททองคำหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน.....	64
4.1 ประวัติศาสตร์ของระบบมาตรฐานทองคำระหว่างประเทศ.....	65
4.1.1 ระบบมาตรฐานทองคำตั้งแต่ ค.ศ. 1880 – 1914.....	65
4.1.2 ช่วงระยะเวลาแห่งสงครามตั้งแต่ ค.ศ. 1918 – 1939.....	66
4.1.3 ระบบมาตรฐานบริวารทองค้ำตั้งแต่ ค.ศ. 1944 – 1970.....	66
4.1.4 ช่วงปีแห่งการเปลี่ยนผ่านตั้งแต่ ค.ศ. 1971 – 1973.....	67
4.1.5 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวตั้งแต่ ค.ศ. 1973 – ปัจจุบัน.....	73
4.2 แนวคิดทางการเมืองในเรื่องทองคำกับSDR.....	82
4.3 บทบาทของทองคำในสังคมยุคใหม่.....	
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	94
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	94
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	103
รายการอ้างอิง.....	105
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	107

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3-1	ทุนสำรองทองคำของประเทศ 20 อันดับตามค่าเฉลี่ยของทุนสำรองปี ค.ศ. 2000-2010.....	60
ตารางที่ 4-1	ดัชนี US-Dollar Index	79
ตารางที่ 5-1	บทบาททองคำต่อเศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน.....	99

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1-1	กรอบแนวคิดการศึกษาบทบาทของทองคำต่อเศรษฐกิจการเมืองโลก.....	7
แผนภาพที่ 3-1	การเปลี่ยนแปลงของราคาทองคำตั้งแต่ปี 1971 – 2010.....	43
แผนภาพที่ 3-2	ความสัมพันธ์ของการเติบโตของน้ำมัน ทองคำและเงินเฟ้อในประเทศ สหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ.1963-2008.....	46
แผนภาพที่ 3-3	ราคาทองคำเฉลี่ยรายปี ค.ศ. 1900-2010 (ดอลลาร์สหรัฐต่อออนซ์).....	46
แผนภาพที่ 3-4	ราคาทองคำเฉลี่ยที่แท้จริงรายปี ค.ศ. 1900-2000 (ดอลลาร์สหรัฐต่อออนซ์) กำหนดปี ค.ศ. 1900 เป็นปีฐาน.....	47
แผนภาพที่ 3-5	การผลิตทองคำของโลก ตั้งแต่ ค.ศ. 1900-2010 (ตัน).....	47
แผนภาพที่ 3-6	การผลิตทองคำเฉลี่ยรายปีของโลก ตั้งแต่ค.ศ. 1900-2000 (ตัน).....	48
แผนภาพที่ 3-7	ทุนสำรองทองคำของประเทศ 20 อันดับที่สำคัญ เดือนธันวาคม 2010.....	59
แผนภาพที่ 4-1	บทบาทของทองคำในระบบเศรษฐกิจ.....	71
แผนภาพที่ 4-2	ราคาทองคำตั้งแต่ปี ค.ศ. 1968 – 2011 (18 พฤษภาคม).....	72
แผนภาพที่ 4-3	หนี้สาธารณะเมื่อเทียบกับ GDP ของสหรัฐฯ ระหว่างปี ค.ศ. 1941 – 2010...	80
แผนภาพที่ 4-4	หนี้สาธารณะเมื่อเทียบกับ GDP ของกลุ่มสหภาพยุโรป ณ สิ้นปี 2010.....	82
แผนภาพที่ 4-5	การผลิตทองคำของจากเหมือง (MOZ).....	83
แผนภาพที่ 4-6	สัดส่วนการถือครองทองคำเพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการถือครอง เพื่อสำรองเงินตราต่างประเทศ ค.ศ. 1948-2008.....	86
แผนภาพที่ 4-7	การถือครองทองคำทั้งหมดขององค์กร (Total Official Sector Gold Holding) ค.ศ. 1948-2008 (ตัน).....	87
แผนภาพที่ 4-8	การถือครองทองคำทั้งหมดขององค์กรจำแนกตามประเทศที่ถือครอง (Total Official Sector Gold Holding) ค.ศ. 1970-1999 (ตัน).....	87
แผนภาพที่ 4-9	สัดส่วนการบริโภคทองคำของโลก ค.ศ. 1981-2008.....	90
แผนภาพที่ 4-10	อุปสงค์และอุปทานของทองคำ ค.ศ. 1997-2010 (ตัน).....	91
แผนภาพที่ 4-11	สัดส่วนของอุปทานทองคำ ค.ศ. 1981-2008.....	91

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ทองคำมีบทบาทและมีความผูกพันอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและการเมืองโลก เนื่องจากบทบาทของทองคำเปลี่ยนแปลงตามพฤติกรรมของปัจเจกในระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตามวิถีการดำเนินงานทางการเงิน วิถีทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งบทบาทของทองคำมีการพัฒนาตั้งแต่สมัยเริ่มต้นของการค้นพบทองคำซึ่งทองคำถูกนำมาใช้เป็นเงินตราและเป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่งและความมีชื่อเสียงของปัจเจกในสังคม ต่อมาบทบาทของทองคำเปลี่ยนแปลงไปจากฐานะที่เป็นเงินตราที่นอกเหนือจากสินค้าในภาคเศรษฐกิจจริง ในฐานะของการเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงจากภาคการเงิน ได้แก่ ความผันผวนในอัตราแลกเปลี่ยนและเงินเฟ้อ รวมถึงกลไกการปรับดุลการชำระเงินของประเทศ

บริบทของทองคำต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันโดยเริ่มตั้งแต่ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) ระบบมาตราปริวรรตทองคำ (Gold Exchange Standard) การใช้เป็นสำรองทองคำ (Gold Reserve) การใช้ทองคำในฐานะของการเก็งกำไรและการสะสมความมั่งคั่ง ตลอดจนลดความเสี่ยงจากความผันผวนของระบบเศรษฐกิจในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ดังนั้นการที่จะเข้าใจในบทบาทของทองคำจำเป็นต้องศึกษาถึงประวัติและวิวัฒนาการ ตลอดจนความเป็นมาของทองคำเพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของบทบาทหน้าที่ทองคำในแต่ละช่วงของพัฒนาการทางเศรษฐกิจการเมืองโลก

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พบว่าผลของสงครามส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศยุโรปอันนำไปสู่ภาวะสงครามเย็นในเวลาต่อมา และเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของโลกจากประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศสและเยอรมันไปสู่ประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตภายใต้ระบบการเมืองแบบ 2 ขั้วอำนาจ (Bi-polarity) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สร้างความตกต่ำตลอดทวีปยุโรป หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจยุโรปใน ค.ศ.

1945 ใกล้จะล้มละลาย หากปราศจากความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวย่อมเป็นการส่งเสริมต่อการเกิดขึ้นของสงครามเย็น โดยขณะนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาอาจเรียกได้ว่าเป็นอภิมหาอำนาจที่มีความมั่งคั่งที่สุดได้ตัดสินใจให้ความช่วยเหลือยุโรป ผ่านเงินกู้ยืม ภายใต้กฎหมายกู้ยืม (Lend-Lease Act) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความช่วยเหลือภายใต้แผนการมาร์แชล (The Marshall Plan) (วิมลวรรณ ภัทโรดม, 2544:4-8)

ผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สร้างความสูญเสียอย่างกว้างขวางส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของปัจเจกในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากการขาดแคลนปัจจัยการผลิตของแต่ละประเทศสืบเนื่องจากการสูญเสียชีวิตของทหารและพลเรือน ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต รวมถึงที่อยู่อาศัย เครื่องจักรและเครื่องมือทางการผลิตที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ตลอดจนการขาดแคลนวัตถุดิบ เนื่องจากได้ถูกใช้ไปอย่างมากระหว่างสงคราม โดยสรุปแล้วผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่สองต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจการเงินโลกคือ

ประการที่หนึ่ง ปัญหาด้านการคลังเป็นผลจากปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจได้สูงขึ้นจากการกู้ยืมเพื่อการบูรณะประเทศ แต่รายได้ประชาชาติที่แท้จริงไม่ได้เพิ่มขึ้น

ประการที่สอง ปัญหาภาวะเงินเฟ้อที่ส่งผลกระทบต่อการออมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลางในรูปของพันธบัตร บัญชีออมทรัพย์ และการประกันชีวิตน้อยลง เนื่องจากระดับราคาสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้นมาก ทำให้ต้องนำเงินออมมาใช้จ่าย

ประการที่สาม ปัญหาการขาดเงินสำรองเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศหลังจากสงครามของประเทศผู้แพ้สงครามเนื่องจากจำเป็นต้องนำเงินส่วนหนึ่งไปใช้เพื่อเป็นการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม ได้แก่ ประเทศเยอรมัน อิตาลีหรือญี่ปุ่น

และ*ประการสุดท้าย* คือ ปัญหาการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศในยุโรปตะวันตกได้ขยายการลงทุนในต่างประเทศจำนวนมาก ในปี ค.ศ. 1938 ภายหลังจากมูลค่าของการลงทุนได้ลดลง ขณะนั้นมีการส่งสินค้าไปเพื่อการชำระเงินต่อหนี้สินต่างๆ เมื่อสังเกตในรายละเอียดพบว่าสินค้าออกไม่ได้มีราคาเพิ่มขึ้น ขณะที่วัตถุดิบจากต่างประเทศมีราคาสูงมากขึ้น ทำให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศออกไปมาก

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในภาคการเงินระหว่างประเทศพบว่ากลุ่มประเทศสัมพันธมิตรภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1944 ได้ส่งผู้แทนเข้าประชุมที่เมืองเบรทตันวูดส์ รัฐนิวแฮมป์เชียร์ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งผลการประชุมดังกล่าวได้จัดตั้งธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนาการ (International Bank for reconstruction and

Development: IBRD) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) เพื่อทำหน้าที่จัดหาสินเชื่อ การซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างรวมไปถึงการพัฒนาดินแดนที่ล้าหลังอื่นๆ (เสาวรภย์ กุสุมา ณ อยุธยา, 2550)

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของโลกตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งปัจจุบันพบว่าภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเมืองโลกได้เข้าสู่ภาวะสงครามเย็นเต็มรูปแบบโดยมีปัจจัยหลักที่สำคัญจากแนวคิดของประเทศในเครือสหภาพโซเวียตในเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์สากลทั่วโลก ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ตรงข้ามกับหลักการในอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยของประเทศสหรัฐอเมริกา ฉะนั้นเมื่อประเทศมหาอำนาจได้เกิดความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองและนโยบายระหว่างประเทศ ซึ่งไม่ได้เผชิญหน้ากันโดยตรง แต่ถูกดำเนินการในลักษณะของการแข่งขันสะสมอาวุธที่มีสมรรถนะภาพสูง เช่น อาวุธนิวเคลียร์ รวมถึงการใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงประเทศกำลังพัฒนาที่เผชิญกับปัญหาความขัดแย้งภายในชาติที่รุนแรง อาจกล่าวได้ว่า ภาวะสงครามเย็นได้สิ้นสุดนับตั้งแต่ นายมิกฮาอิล กอร์บาชอฟ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำของสหภาพโซเวียต โดยมีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ (Perestroika) และการปฏิรูปทางการเมือง (Glasnot) โดยพิจารณาได้อย่างชัดเจนว่านโยบายดังกล่าวมีลักษณะของแนวคิดเสรีนิยมอย่างเต็มที่ซึ่งได้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1991 เป็นสาเหตุที่สำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองโลกมาสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ (Multi polar system) ขณะที่ประเทศจีนได้เริ่มมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ในทศวรรษที่ 1990 นอกจากเรื่องการปฏิรูปทางเศรษฐกิจการเมืองของสหภาพโซเวียต จนถึงการสิ้นสุดลงของสหภาพโซเวียต ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญประการหนึ่งคือ การก่อตัวของกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวเรียกได้ว่าเป็นความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่คล้ายกับ การบูรณาการของกลุ่มประเทศยุโรป เช่น การบูรณาการทางเศรษฐกิจ มีการสร้างเขตการค้าเสรี (free trade zones) และการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรม (custom union) เป็นต้น

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้ผ่านไป โดยเฉพาะความล่มสลายของสหภาพโซเวียตตลอดจนการสิ้นสุดของสงครามเย็น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สังเกตได้ว่าการอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้นในด้านเศรษฐกิจและการเมือง เนื่องจากระบบการเมืองแบบสองขั้วอำนาจได้หมดไป และถูกแทนที่ด้วยระบบการเมืองหลายขั้วอำนาจ โดยประเทศที่มีความเจริญเติบโตและความมั่นคงทางเศรษฐกิจจะมีบทบาทด้านการเมืองตามไปด้วย นอกจาก สหรัฐอเมริกา คือ ประเทศจีนและทวีปยุโรป (สุภัทรา นีลวัชระ วรรณพิน, 2549:81-85)

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของทองคำกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของอำนาจทางการเมืองหลังสงครามโลกครั้งที่สองและสงครามเย็นพบว่าทองคำมีการเคลื่อนตัวจากประเทศมหาอำนาจ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศสและเยอรมัน ไปสู่ประเทศมหาอำนาจใหม่ทางเศรษฐกิจการเมืองโลก คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ทางด้านบทบาทของทองคำได้มีความสำคัญอีกครั้งตั้งแต่การยกเลิกระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) โดยมีบทบาทเป็นเครื่องมือในการบริหารนโยบายทางการเงินที่สำคัญ ผ่านการนำระบบมาตรฐานทองคำมาใช้อีกครั้ง ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้เป็นผู้นำหลักที่สำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เรียกว่า ระบบเบรตตันวูดส์ (Bretton woods System) ภายใต้ระบบดังกล่าว ได้มีการผูกค่าเงินตราของแต่ละประเทศให้มีค่าคงที่ในรูปทองคำ โดยมีเป้าหมายหลักที่สำคัญอยู่ที่การสร้างความมั่นคงและความเป็นวินัยกับระบบมาตรฐานทองคำ ฉะนั้นการที่สหรัฐอเมริกาผูกค่าเงินสกุลดอลลาร์ให้มีค่าเทียบเท่ากับทองคำที่ 35 ดอลลาร์สหรัฐต่อ 1 ออนซ์ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผล ทำให้สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐกลายเป็นเงินตราสกุลหลักระหว่างประเทศ (Key currency) ในเวลาเดียวกัน (Walton, G.M. and Wykoff, F. C., 1996: 432) และเป็นที่น่าสังเกตว่า ระบบมาตรฐานทองคำถูกนำมาใช้อีกครั้งแต่ปรากฏว่าได้เป็นระบบมาตรฐานดอลลาร์ทองคำ (Dollar Gold Standard) กล่าวได้ว่า เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐมีฐานะเป็นสื่อกลางระหว่างเงินตราสกุลอื่นๆ กับทองคำ

เมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจระบบเกษตรกรรมและเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเป็นต้นมาโดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปที่เศรษฐกิจภาคการเงิน ต่อเนื่องถึงปัจจุบันในยุคแห่งการเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวโดย แต่ทุกประเทศได้มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา เรียกว่าได้ว่าเป็นยุคสมัยแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) โดยเมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมคือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและปัจจัยด้านแนวความคิดเสรีนิยมใหม่ (Neo liberalism) ซึ่งปัจจัยด้านเทคโนโลยี คือ การปฏิวัติด้านพลังการผลิตในเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) และเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารเป็นเครือข่ายทั่วโลกหรือระบบอินเทอร์เน็ต ส่วนปัจจัยด้านแนวความคิดเสรีนิยมใหม่ที่ได้ยึดหลักการที่สำคัญเพื่อผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ประกอบไปด้วย เสรีภาพ (freedom) ความไม่เสมอภาค (Unequality) และความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ (Flexibility) (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2550)

เมื่อพิจารณาถึงหลักสำคัญของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมเสรี คือ กระบวนการสะสมทุนผ่านรูปแบบของความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิต ในอดีตเป็นยุคอุตสาหกรรม แต่ปัจจุบัน

เป็นยุคแห่งการเก็งกำไรภายใต้ โลกาภิวัตน์ทางการเงิน (Financial Globalization) โดยตลาดที่ใหญ่ที่สุดในโลกไม่ใช่ตลาดซื้อขายสินค้า แต่กลายเป็น ตลาดซื้อขายเงินตรา ซึ่งได้มีการคาดการณ์ว่าหนึ่งวันจะมีมูลค่าซื้อขายไม่ต่ำกว่า 1.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ยุค ศรีอาริยะ, 2544:114) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับเศรษฐกิจภาคการเงินที่ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อตลาดเงิน (Money Market) และตลาดทุน (Capital Market) แต่รวมไปถึงภาคเศรษฐกิจจริง (Real Sector) ที่ประกอบด้วยการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนและการผลิต อย่างกว้างขวาง เมื่อได้ศึกษาถึง พัฒนาการในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ในอดีตมีการใช้วัตถุแลกเปลี่ยนระหว่างกันที่เรียกว่า ระบบการแลกเปลี่ยนโดยใช้สินค้า (Barter system) ได้พัฒนามาสู่ยุคที่ได้กำหนดวัตถุบางอย่างในการเทียบค่าแทนสินค้าและบริการ อันนำไปสู่การพัฒนาาระบบเงินตราเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of exchange) เมื่อสังเกตช่วงต่างๆ ของประวัติศาสตร์พบว่า วัตถุที่สามารถแทนค่าและสะสมมูลค่าและถ่ายโอนอำนาจซื้อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ ทองคำ (อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2551)

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของทองคำที่เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงของทุนการผลิตไปสู่ทุนการเงินพบว่าบทบาทของทองคำในช่วงของทุนการผลิตทองคำได้เป็นเครื่องมือสะสมทุนที่มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งและการรักษาไว้ซึ่งความมั่งคั่งรวมถึงการใช้ทองคำเป็นเครื่องประดับและทางด้านอุตสาหกรรมและการแพทย์ ในขณะที่บทบาททองคำในด้านของทุนการเงินนั้นทองคำได้มีบทบาทต่อการกำหนดการบริหารนโยบายทางการเงิน โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับระบบการเงินในฐานะของทุนสำรองระหว่างประเทศของธนาคารกลางต่างๆ และการใช้ทองคำเพื่อการลงทุนและการสะสมความมั่งคั่งผ่านเงินออม

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทางการเงิน (Financial Globalization) บทบาทและหน้าที่ของทองคำเปลี่ยนแปลงไปส่งผลทำให้ทองคำกลายเป็นผู้เล่นหลักในระบบเศรษฐกิจภาคการเงิน ด้วยวัตถุประสงค์หลักที่การเก็งกำไร (Speculation) ผ่านตลาดเงินและตลาดทุน การส่งเสริมนโยบายการเงินด้วยการเป็นทุนสำรอง (Reserve assets) และเป็นการเป็นเครื่องมือในการประกันความเสี่ยงจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (Financial Risk equipment) ที่มีความสัมพันธ์กับสกุลเงินตราหลัก คือ เงินดอลลาร์สหรัฐ และความเสี่ยงทางด้านความขัดแย้งทางการเมืองและความมั่งคั่ง (Conflict and Political Risks) ความผันผวนของระบบเศรษฐกิจการเงินโลก (Fluctuations in Financial economic) ความกังวลต่อภาวะเงินเฟ้อ (Inflation Risks) ซึ่งปัจจัยทั้งหมดจะส่งผลกระทบต่อแนวโน้มในการตัดสินใจต่อการถือครองทองคำของประชาชน ธุรกิจเอกชนและสถาบันทางการเงินอื่นๆ

ด้วยเหตุนี้การศึกษาถึงรูปแบบและลักษณะบทบาทหน้าที่ของทองคำที่มีความเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จนถึงปัจจุบัน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอธิบายถึงพัฒนาการของประวัติศาสตร์ของระบบเศรษฐกิจการเมือง โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาในทองคำเป็นหลัก โดยทองคำได้ทำหน้าที่เป็นเงินตราหรือสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจ หรือเป็นเครื่องมือในการบริหารนโยบายทางการเงิน และเป็นทุนสำรองทองคำ แม้แต่การเก็บสะสมทองคำในฐานะเครื่องมือที่ใช้วัดความมั่งคั่งของบุคคล ในรูปของเครื่องประดับตลอดจนถึงการใช้ทองคำในวงการอุตสาหกรรมและทางการแพทย์

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเศรษฐกิจการเมืองโลกกับบทบาทของทองคำมีวัตถุประสงค์สองประการคือ

ประการที่หนึ่ง ศึกษาบทบาทของทองคำในเศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน

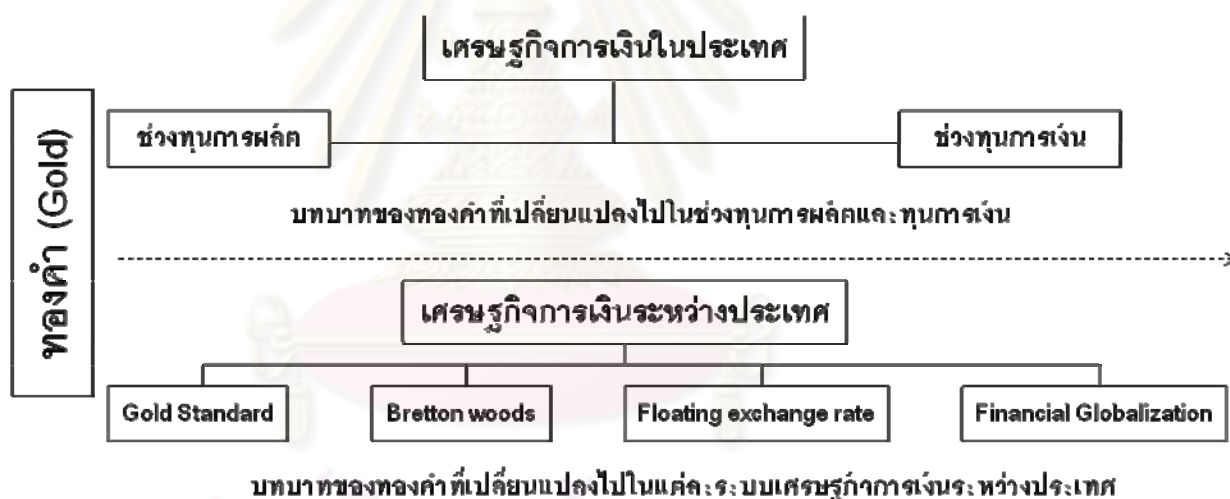
และประการที่สอง ศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของทองคำ

1.3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษานี้มีขอบเขตของระยะเวลาในการศึกษาของพัฒนาการของเศรษฐกิจการเมืองโลกตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะพิจารณาในเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อบทบาทของทองคำโดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็นคือสี่ช่วงตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจการเงินโลก ได้แก่ บทบาทของทองคำในช่วงระบบมาตรฐานทองคำ มาตรฐานบิรวรรตทองคำ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว และระบบโลกาภิวัตน์ทางการเงิน โดยนำแนวคิดของลัทธิพาณิชย์นิยม (Mercantilism) อธิบายปรากฏการณ์ในเรื่องของเศรษฐกิจการเมืองโลกกับบทบาทของทองคำโดยมุ่งเน้นศึกษาถึงประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของทองคำต่อสภาพเศรษฐกิจการเมืองโลกเพื่อจะให้เห็นถึง ลักษณะ บทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาต่าง ๆ โดยทำการศึกษาถึงโครงสร้างตลาดทองคำโลก ตลอดจนถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดราคาทองคำ เป้าหมายของการสะสมทองคำ และศึกษาถึงรูปแบบและลักษณะเฉพาะที่สำคัญในเรื่อง

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนในอดีตถึงปัจจุบัน ที่อาศัยทองคำเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารนโยบายทางการเงิน พัฒนาการของระบบอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ตลอดจนประวัติศาสตร์ที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจเพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทองคำที่มีต่อเศรษฐกิจโลกและสถานการณ์ต่างๆทางเศรษฐกิจและการเมืองนอกจากนี้ยังจะกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญทางเศรษฐกิจการเมืองเพื่อการอธิบายถึงเหตุปัจจัยต่างๆของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบทบาทของทองคำอย่างชัดเจนที่สุด เช่น วิกฤติน้ำมัน (oil crisis) วิกฤติสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา (Sub-prime mortgage loan crisis) วิกฤตินี้สาธารณะของประเทศต่างๆ สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและการก่อการร้ายในรูปแบบต่างๆ โดยมีกรอบแนวคิดการศึกษาดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดการศึกษารูปแบบบทบาทของทองคำต่อเศรษฐกิจการเมืองโลก

การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจการเมืองโลกกับบทบาทของทองคำ เป็นการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร บทความข่าวสาร บทสัมภาษณ์และงานวิจัยต่างๆ ที่มีการศึกษาถึงรูปแบบและลักษณะของประวัติศาสตร์ของทองคำและพัฒนาการของเศรษฐกิจการเมืองโลก โดยเฉพาะส่วนที่มีความสัมพันธ์กับทองคำเป็นหลัก โดยนำความรู้และข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ เชื่อมโยงและประมวลผลเพื่อที่จะพิจารณาถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของทองคำกับเศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเศรษฐกิจการเมืองโลกกับบทบาทของทองคำคาดมีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. เป็นการรวบรวมและศึกษาบทบาทความสัมพันธ์ของทองคำภายใต้เศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบันเพื่อใช้สำหรับการคาดคะเนถึงการเปลี่ยนแปลงของบทบาททองคำในอนาคต

2. เป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของทองคำตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบันเพื่อใช้สำหรับการคาดคะเนถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและการเมืองของโลกจากการเปลี่ยนแปลงในบทบาทของทองคำ

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศภายใต้พาณิชย์นิยม

แนวความคิดลัทธิพาณิชย์นิยมเป็นจุดเริ่มต้นของบทบาทและความสำคัญของทองคำต่อเศรษฐกิจการเมืองโลกในอดีตโดยบทบาทของทองคำแสดงในรูปของการสร้างความมั่งคั่งให้กับระบบเศรษฐกิจภายในประเทศและสร้างความเข้มแข็งของโครงสร้างทางการเมืองให้มั่นคงและมีเสถียรภาพโดยที่มีทองคำเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งและความมั่นคงโดยลัทธิพาณิชย์นิยม (Mercantilism) เป็นระบบแรกของแนวคิดเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ (พีลเฟลด์ แดเนี่ยล โรแลนด์, 2527:23-26) เกิดขึ้นระหว่างศตวรรษที่ 15 ถึงศตวรรษที่ 18 เป็นลัทธิที่ให้ความสำคัญกับรัฐชาติโดยเกี่ยวข้องกับที่มาของความมั่งคั่งของชาติกับบทบาทของภาครัฐในการกำหนดความเป็นเอกภาพโดยที่อำนาจและความมั่งคั่งของชาติถูกสร้างขึ้นจากอำนาจของการปกครองจากท้องถิ่นในยุคกลางซึ่งบทบาทของการสร้างเศรษฐกิจในระดับชาติกำหนดโดยอิทธิพลและบทบาทของกษัตริย์ที่ทวีอำนาจทางการเมืองมากยิ่งขึ้นเหนืออำนาจของขุนนาง จากระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและอำนาจรัฐระดับชาติเป็นที่ยอมรับของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ซับซ้อนจากการติดต่อโดยเสรี และการทำสัญญาส่วนบุคคลภายใต้ระบบตลาด

ทั้งนี้เศรษฐกิจทั้งระบบภายใต้แนวความคิดของพาณิชย์นิยมเป็นการดำเนินโดยโครงสร้างส่วนบนของสังคมที่เป็นผู้บริหารร่วมกับสัมพันธมิตรและผลประโยชน์ต่างตอบแทนกับการพึ่งพาธุรกิจกับรัฐบาล กล่าวโดยรวมแล้วจากการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและการเมืองของกษัตริย์ พ่อค้า เจ้าของที่ดินรายย่อยและกลุ่มอาชีพดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดนโยบายเศรษฐกิจเพื่อสร้างเอกภาพภายในชาติภายใต้ผู้ปกครองที่เข้มแข็งพร้อมกับอำนาจทางการเมืองและเพิ่มความมั่งคั่งผ่านการผลิตภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่พัฒนาและสั่งสมความมั่งคั่งของชาติภายใต้ระบบพาณิชย์นิยม เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบของการแลกเปลี่ยนสินค้าได้เปลี่ยนแปลงจากสินค้ากับสินค้า (Barter System) มาสู่การแลกเปลี่ยนที่อาศัยเงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อการแสวงหาเศรษฐกิจ (Economic goods) ในการสร้างความมั่งคั่ง เป็นวัตถุนิยม (Materialism) และเป็นจุดมุ่งหมาย

ของสังคม (Social goal) ในการสร้างอำนาจ (Power) และความมั่งคั่งของรัฐ (State power) รวมถึง ความกินดีอยู่ดีของประชาชน (Well being) (ทับทิม วงศ์ประยูร, 2536:27)

ช่วงเวลา ค.ศ. 1700-1800 เป็นช่วงเวลาแห่งการสร้างชาติและรวมอำนาจผ่านรัฐชาติใหม่ๆ ซึ่งการสร้างความมั่นคงในระยะแรกจำเป็นต้องสะสมแร่โลหะมีค่าได้แก่ โลหะเงินและทองคำเพราะเป็นเงินตราทั้งภายในและภายนอกประเทศ สะท้อนถึงความมั่งคั่งและอำนาจ (Wealth and power) ซึ่งผู้นำชาติพยายามสะสมโลหะดังกล่าวให้มากที่สุดเพื่อรักษาดุลอำนาจทางการเมืองต่อไป เมื่อพิจารณาถึงหลักการคำพบว่า ต้องการสะสมโลหะมีค่า ผ่านการทำการผลิตและส่งออกไปขายกับต่างประเทศ ให้ได้มากที่สุด ขณะที่จำกัดให้สินค้านำเข้ามีน้อยที่สุด หากประเทศใดได้ส่งสินค้าออกเป็นจำนวนมากกว่ามูลค่าของสินค้านำเข้า ส่งผลต่อการชำระเงินหรือส่วนต่าง โดยการไหลเข้าของทองคำและโลหะเงิน ทำให้เกิดนโยบายเพื่อส่งเสริมสินค้าออกและจำกัดสินค้านำเข้า ภายใต้ทัศนะว่า “ต้องการสะสมโลหะมีค่าทั้งสองไว้ภายในประเทศเท่านั้น” (Yarbrough B. V., 2531:21)

ความต้องการสะสมโลหะมีค่าได้มีเหตุผลอื่น นอกจากการสร้างความมั่งคั่งให้กับรัฐชาติ เพราะแนวคิดดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนชนชั้นปกครองในการสร้างอำนาจกับกลุ่มตนเอง เมื่อสามารถสะสมทองคำและโลหะเงินได้มากจะนำไปสู่การรักษาและเพิ่มพูนอำนาจของกองทัพให้ยิ่งใหญ่มีสมรรถนะสูงขึ้น เป็นการส่งเสริมให้ชนชั้นปกครองมีอำนาจทางการเมืองและกองทัพที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถแสวงหาอาณานิคมได้ดียิ่งขึ้น การมีแร่โลหะเงินและทอง จำนวนมากทำให้ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบ (Money supply) มากขึ้น เพื่อส่งเสริมการส่งออกและจำกัดการนำเข้า ทำให้ผลผลิตและการจ้างงานมากขึ้น (เยาวเรศ ทับพันธุ, 2551: 18-19) นักพหุชาตินิยมมีความเชื่อในเรื่องของการสร้างความเข้มแข็งของรัฐชาติ ว่า รัฐชาติที่สามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมืองให้แข็งแกร่ง จำเป็นต้องมีโลหะเงินและทองคำ เก็บสะสมไว้เป็นเงินคงคลัง เพื่อสร้างกำลังทหาร, จ้างทหาร, เป็นเงินเดือนแก่กองกำลังทหารและการติดสินบนข้าศึกหรือฝ่ายตรงข้าม (Cohn, T. H., 2548: 68)

นักพหุชาตินิยมให้ความสำคัญกับเรื่องการค้าระหว่างประเทศและดุลการค้าหรือดุลการชำระเงิน (Balance of payment) ในปี ค.ศ. 1767 เซอร์เจมส์ สจิวต์ (Sir James Steuart) เป็นบุคคลแรกที่แยกดุลการค้าออกจากดุลการชำระเงินอย่างชัดเจนโดยที่ ดุลการค้า หมายถึง ความแตกต่างของมูลค่าสินค้าส่งออกเปรียบเทียบกับสินค้านำเข้า (X-M) ส่วนดุลการชำระเงิน คือ การเปลี่ยนแปลงของทุนสำรองเงินตราต่างประเทศสืบเนื่องจากการไหลเข้าออกของทองคำและ

เงินตราต่างประเทศ (Inflow of gold and foreign currency) หรือ FR (Foreign Exchange Reserves) ด้วยเหตุนี้ ดุลการชำระเงินประกอบไปด้วย ดุลการค้าและค่าบริการต่างๆระหว่างประเทศรวมถึงเงินโอนระหว่างประเทศ นักพาณิชย์นิยมเชื่อว่าทองคำและโลหะเงิน คือ โภคทรัพย์ ส่งผลให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี ดังนั้น การมีสินค้าส่งออกไปขายต่างประเทศมาก มีการค้าเกินดุลจะทำให้ทองคำและโลหะเงินหลังไหลเข้าสู่ประเทศเป็นสิ่งที่ดี อาจกล่าวได้ว่าเป็นความคิดทางเศรษฐกิจก่อนทฤษฎี (Pre-analytical) ในช่วงเวลานั้น (ทับทิม วงศ์ประยูร, 2536:28)

นักพาณิชย์นิยมสนใจในเรื่องการไหลเข้าออกของทองคำและโลหะเงินซึ่งแสดงถึงความมั่งคั่งและการพัฒนาสังคม โดยแข่งขันการค้าระหว่างประเทศผ่านการได้เปรียบทางการค้า โดยมีหลักใหญ่ของแนวคิดแบบพาณิชย์นิยมคือ ต้องการมีดุลการค้าเกินดุล หมายถึง การที่ขายสินค้าออกให้กับประเทศต่างๆโดยมีมูลค่ามากกว่าสินค้าที่นำเข้า เพื่อให้โลหะทองคำและเงินหลังไหลเข้าสู่ประเทศ สามารถใช้ชำระหนี้ภายในและระหว่างประเทศได้ การมีดุลการค้าที่เกินดุลดังกล่าวจะส่งเสริมให้ประเทศเข้มแข็งทางการเมือง ในเรื่องของข้อตกลงทางการเมืองและการค้าวิธีที่จะทำให้เงินคงคลังมีมากพิจารณาจากรายได้สูงและรายจ่ายน้อย ถ้าทองคำและเงินไม่ไหลเข้าประเทศ จะส่งผลกระทบต่อทำให้ปริมาณเงินที่หมุนเวียนใช้ในธุรกิจของภาคเอกชนลดลง การค้าจะหยุดชะงักและการผลิต การว่าจ้างแรงงานจะรับผลกระทบด้วย ขณะที่ถ้าประเทศมีดุลการค้าเกินดุล ส่งผลทำให้ทองคำและเงินไหลเข้าสู่ประเทศ รัฐบาลจะมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถเก็บภาษีนำเข้าเป็นเงินคงคลัง ส่วนที่เหลือใช้ในการหมุนเวียนทางการค้า การผลิตและการว่าจ้างทำงานในภาคเอกชน ด้วยเหตุนี้ควรส่งเสริมการค้าให้เกินดุล จะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในเรื่องของการออมทรัพย์ สิ่งที่ดีที่สุดในการออม คือ ทองคำและโลหะเงินเพราะเก็บไว้ได้นานโดยไม่บูดเน่าเสีย ไม่สูญเสียมูลค่า เพราะว่าทองคำและเงินมีสภาพคล่อง

ผลการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีของลัทธิพาณิชย์นิยม ทำให้ประเทศอังกฤษมีดุลการค้าเกินดุลกับหลายประเทศ เช่น ประเทศโปรตุเกส สเปน อิตาลี ตุรกี เยอรมันและเนเธอร์แลนด์ รวมถึง อินเดียตะวันตก สหรัฐอเมริกา และประเทศแอฟริกา แต่ขาดดุลการค้ากับ ประเทศรัสเซียและสวีเดน เพราะขาย เหล็ก น้ำมันดิบและเชือก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในเรื่องการต่อเรือและการทำสงคราม อังกฤษถูกบังคับให้ต้องซื้อผ่านบริษัทผู้แทนของรัฐบาลรัสเซียและสวีเดนในราคาผูกขาด ถูกบังคับให้ขนส่งสินค้าโดยการเดินเรือของชาติผู้ส่งออก ภายหลังจากอาณานิคมของอังกฤษสามารถผลิตสินค้าเหล่านี้ ทำให้ซื้อจากอาณานิคมแทน สามารถออมรายจ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่าระวางและเป็นการส่งเสริมทำให้อาณานิคมผลิตสินค้าวัตถุดิบ การวางนโยบายและการดำเนินการตามหลักพาณิชย์นิยมส่วนใหญ่จะดำเนินการตามแบบอังกฤษ เพราะ

อังกฤษเป็นทั้งต้นแบบด้านแนวความคิดและการปฏิบัติที่เห็นผลอย่างชัดเจนและเจริญก้าวหน้าได้มากที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงความเสื่อมสลายของลัทธิพาณิชย์นิยมพบว่าจากการดำเนินนโยบายโดยทั่วไปของลัทธิพาณิชย์นิยมที่จำกัดเฉพาะการทำให้ดุลการค้าเกินดุลโดยมีทองคำและโลหะเงินหลังไหลเข้าสู่ประเทศเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในอดีต แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งพบว่านโยบายดังกล่าวได้มีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ คือ ประเทศที่ทำการค้าด้วยถูกกระทบกระเทือน ทำให้สินค้าขายออกลดลงและมีการตอบโต้ ด้วยการดำเนินนโยบายส่งเสริมสินค้าขายออกและทำการกีดกันสินค้านำเข้า ด้วยเหตุนี้ทำให้ปริมาณของสินค้าที่ทำการค้าลดลง แต่นักพาณิชย์นิยมได้ละเลยไปกลับให้ความสนใจเฉพาะการเกินดุลและการขาดดุลการค้า ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า อังกฤษซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศและขายสินค้าจำเป็นให้กับต่างประเทศนั้น อังกฤษสามารถกีดกันสินค้าเข้าอย่างเต็มที่ โดยไม่ได้รับความเดือดร้อน แต่ต่างประเทศที่ทำการค้ากับอังกฤษไม่สามารถกีดกันสินค้าจากอังกฤษได้ ในที่สุดอังกฤษจึงได้เปรียบทางการค้า มีดุลการค้าที่เกินดุลโดยประเทศคู่ค้าไม่สามารถตอบโต้ได้ เกิดความกดดันกับประเทศที่ค้าขายกับอังกฤษ ปัญหาอีกประการคือ เมื่อมีดุลการค้าเกินดุลทำให้ทองคำและเงินไหลเข้าสู่ประเทศ เท่ากับเป็นการเพิ่มปริมาณเงินที่หมุนเวียนในภาคเอกชน เมื่อปริมาณเงินในระบบมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อระดับราคาสินค้าที่สูงขึ้นตาม ทฤษฎีปริมาณเงิน (Quantity Theory of Money) เป็นเหตุให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นในเวลาต่อมา

ในครั้งหลังของศตวรรษที่ 18 ความคิดแบบพาณิชย์นิยมเริ่มเสื่อมลง มีการโจมตีว่าเป็นพวกเห็นแก่ตัว นอกจากนี้มีการนำทฤษฎีปริมาณเงินมาพิจารณาถึงข้อบกพร่องและช่องว่างของลัทธิพาณิชย์นิยม โดยเดวิด ฮูม (David Hume) และริชาร์ด แคนทิลลอน ฮูมได้พิมพ์บทความเรื่อง The Balance of Trade (ดุลการค้า) กล่าวถึงทฤษฎีของแคนทิลลอน ซึ่งได้ทำลายความหวาดกลัวของลัทธิพาณิชย์นิยม ในเรื่องการค้ามีทองคำและเงินไม่เพียงพอในระบบเศรษฐกิจ โดยแสดงอย่างชัดเจนว่าทองคำและเงินมีการเคลื่อนไหวและเข้าออกประเทศตามความจำเป็นและความเหมาะสมโดยอัตโนมัติเสมอ โดยปราศจากความกลัวว่าจะเกิดการขาดแคลนในทองคำและเงินเมื่อเทียบกับประเทศอื่นที่ทำการค้าขายต่อกัน ทางด้าน อדם สมิท (Adam Smith) นักเศรษฐศาสตร์ที่ชี้ถึงจุดอ่อนที่สำคัญของนักพาณิชย์นิยม คือ ไม่ควรเฝ้าดูแต่ดุลการค้าอย่างเดียว แต่ควรส่งเสริมสินค้าที่ประเทศมีความถนัดเป็นสินค้าออกและซื้อสินค้าเข้าจากต่างประเทศที่มีความถนัดกว่า โดยการใช้จ่ายได้จากการส่งสินค้าออกซื้อสินค้าเข้า ทำให้เกิดการอำนวยความสะดวกกับประเทศคู่ค้า คือ สามารถแบ่งประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ ลดการแข่งขันระหว่าง

ประเทศต่างๆในยุโรปลง โดยสาระสำคัญของอดัม สมิท คือ ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันทำ โดยมุ่งเน้นที่ประสิทธิภาพในการผลิตและผลผลิต สนับสนุนให้เกิดระบบเศรษฐกิจเสรี ในที่สุด ได้รับการสนับสนุนอย่างแพร่หลาย ขณะที่แนวคิดแบบพาณิชยนายมค่อยๆ เสื่อมสลายไป (ทัปทิม วงศ์ประยูร, 2536: 34-37)

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับทองคำ

2.1.2.1 แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับทองคำ

ทองคำ (Gold) หรือ “ทอง” เป็นธาตุลำดับที่ 79 มีสัญลักษณ์ทางเคมีและชื่อเรียกทางวิทยาศาสตร์ว่า Au มาจาก Aurum ในภาษากรีกมีน้ำหนักอะตอม 196.966 amu มีความถ่วงจำเพาะ 19.33 g/cc มีจุดหลอมเหลว 1,064 องศาเซลเซียส ทองคำเป็นโลหะที่มีความอ่อนและเหนียว ซึ่งทองคำหนัก 1 ออนซ์ สามารถทำเป็นเส้นยาวถึง 50 ไมล์และสามารถตีทองคำให้เป็นแผ่นขนาด 0.000005 ซม. โดยลักษณะเฉพาะ คือ สีทองคำเหลืองอร่ามเป็นประกายมัน วาว สะดุดตา สำหรับบทบาทของทองคำทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทองคำเคยถูกใช้เป็นหลักประกันในการพิมพ์ธนบัตรและเป็นมาตรฐานของการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รวมถึงการเป็นสินทรัพย์ทุนสำรองระหว่างประเทศด้วย

เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติของทองคำพบว่าทองคำมีความแวววาวเสมอ และไม่ทำปฏิกิริยากับออกซิเจน เมื่อทองคำสัมผัสอากาศ สีจึงไม่หมอง ไม่เกิดสนิมและมีความอ่อนตัว เพราะทองคำน้ำหนัก¹ 2 บาทสามารถยืดออกเป็นเส้นลวดได้ยาวถึง 8 กิโลเมตรหรือตีเป็นแผ่นบางถึง 100 ตารางฟุต และทองคำเป็นสื่อไฟฟ้าที่ดี ทำให้ทองคำเป็นที่ต้องการนับพันปี ผ่านการนำทองคำมาตีค่าเป็นมูลค่าสำหรับการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ เป็นวัตถุดิบที่สำคัญและได้รับความนิยมสูงสุดด้านเครื่องประดับ ซึ่งคุณสมบัติของทองคำประกอบด้วย *ประการที่หนึ่ง* ความหายาก

¹ น้ำหนักของทองคำสามารถพิจารณาเป็น 1 ทROYออนซ์ = 31.104 กรัม 3.751 ทROYออนซ์ = 10 โทลา 6.02 ทROYออนซ์ = 5 ตำลึง 32.15808 ทROYออนซ์ = 1 กิโลกรัม 1 ทROYออนซ์ = 2.0404 บาททองคำแท่ง 1 ทROYออนซ์ = 2.0517 บาททองคำแท่ง เป็นขนาดมาตรฐานสำหรับการลงทุนในต่างประเทศที่เป็นที่นิยมคือ 1 ทROYออนซ์ และ 10 ทROYออนซ์ โดยเมื่อเทียบกับมาตราวัดน้ำหนักในระบบกิโลกรัมแล้วพบว่า 32.15 ทROYออนซ์ คิดเป็น 1 กิโลกรัม 100 ทROYออนซ์ คิดเป็น 3.11 กิโลกรัม และ 400 ทROYออนซ์ คิดเป็น 12.5 กิโลกรัม

² นอกจากนั้นแล้วคุณสมบัติที่สำคัญอื่นๆ ของทองคำได้แก่ การสะท้อนแสงได้สูง (High reflectivity) ทองคำมีความแวววาวอยู่ตลอดเวลา การทนการกัดกร่อน (Resistance to corrosion) ทองคำไม่ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนเมื่อสัมผัสกับอากาศสีของทองคำจะไม่หมองและไม่เกิดสนิม การนำความร้อนและไฟฟ้า (Thermal

(Scarce) การจะได้ทองคำจำนวนหนึ่งออนซ์ จำต้องถลุงก้อนแร่ที่มีทองคำหลายร้อยตัน รวมถึง การขุดเหมืองหลายสิบล้านเมตรทำให้เกิดค่าใช้จ่ายสูงตามมา และสร้างผลกระทบต่อราคาทองคำให้ สูงขึ้นตามต้นทุนการผลิต *ประการที่สอง* ความมั่งคั่งมั่งนาว (Luster) ทองคำมีสีส้มสวยงามตาม ธรรมชาติกับความมันนาว นอกจากนี้ ทองคำสามารถเปลี่ยนเจดสีทอง ด้วยการผสมกับโลหะอื่นๆ *ประการที่สาม* ความคงทน (Durable) ทองคำไม่เป็นสนิม ไม่หมองและไม่ผุกร่อน *ประการที่สี่* การ นำกลับมาหลอมใหม่ได้ (Reusable) ทองคำเหมาะสมที่สุดสำหรับเครื่องประดับ เพราะทองคำ เหนียวและอ่อนนุ่ม ขึ้นรูปได้ง่ายสามารถนำมาใช้ใหม่ผ่านการหลอมด้วยความร้อนสูง และ *ประการที่ห้า* มีความเหนียว (Ductility) และความสามารถในการขึ้นรูป (Malleability) ทองคำ บริสุทธิ์จะสามารถขยาย (Extend) เมื่อถูกตีหรือถูกรีดในทุกทิศทาง เหมาะต่อการทำเป็น เครื่องประดับ

เมื่อกล่าวถึงทองคำ³พบว่าทองคำมีบทบาทและลักษณะพิเศษที่ต่างจากสินค้าอื่น เพราะทองคำมีหน้าที่พิเศษทางสังคม เมื่อพิจารณาถึงโลหะทองคำ มีราคาสูงเมื่อเทียบกับปริมาณ เมื่อเทียบกับโลหะที่มีน้ำหนักเท่ากัน เช่นโลหะเงินมีราคาร้อยกว่าถึงสิบเท่า ทองแดงนับพันเท่า และเหล็กนับหมื่นเท่า ทองคำจึงเป็นโลหะมีค่า ในอดีตมีการใช้ทองคำเป็นเครื่องประดับ ถือว่ามี คุณค่าทางศิลปะ เป็นวัตถุโบราณทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ทองคำ มี คุณสมบัติด้านฟิสิกส์และทางเคมี ไม่เป็นสนิมเหมือนเหล็ก ไม่เป็นคราบสีเขียวเหมือนสังกะสี สี ทองคำไม่ดำคล้ำเหมือนเงิน ซึ่งเหรียญทองหรือสิ่งๆที่สร้างจากทองคำที่ขุดจากดินหรือใต้น้ำ จะแวววาวอยู่เสมอจึงเปรียบทองคำได้กับ “โลหะผู้ดี”

2.1.2.2 การใช้ประโยชน์ของทองคำ

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของทองคำในตลาดโลกตามลักษณะการใช้พบว่าการใช้ ทองคำเป็นเครื่องประดับและสะสมความมั่งคั่งกว่าสามในสี่ของความต้องการทั้งหมดเป็นความ

and electrical conductivity) ทำให้ทองคำเป็นตัวนำไฟฟ้าที่ดี มีการใช้ทองคำในด้านอิเล็กทรอนิกส์และ เทคโนโลยีทางด้านวิทยาศาสตร์

³ **หน่วยน้ำหนักของทองคำในประเทศต่างๆ** ได้แก่ กรัม : เป็นหน่วยสากล ทROYเอออนซ์ (หรือ ออนซ์ ใน ประเทศไทย): ใช้ในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย และเป็น หน่วยมาตรฐาน 1 หน่วยซื้อขายในตลาดทองโลก (Spot Gold) โทลา : ใช้ในประเทศแถบตะวันออกกลาง เช่น อินเดีย ปากีสถาน ต่ำลิ่ง : ใช้ในประเทศที่ใช้ภาษาจีน เช่น จีน ไต้หวัน ฮองกง ชิ : ใช้ในประเทศเวียดนาม และ บาท : ใช้ในประเทศไทย

ต้องการของตลาดเอเชีย อินเดียและตะวันออกกลาง และทางด้านประเทศจีนเริ่มมีศักยภาพมากขึ้น สำหรับปัจจัยในการซื้อทองคำเป็นตามฤดูกาล เช่น ทางตะวันตกนิยมทองคำในวันวาเลนไทน์ วันแม่และเทศกาลคริสต์มาส ประเทศจีนซื้อทองคำในเทศกาลปีใหม่และตรุษจีน ขณะที่อินเดียต้องการทองคำในงานเทศกาล Diwali (ช่วงที่สิ้นสุดเดือนการถือศีลอด) ของชาวฮินดู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิธีการแต่งงาน เมื่อพิจารณาถึงความต้องการทองคำจากจีนและอินเดีย ที่เพิ่มความต้องการขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากจำนวนประชากรหลายพันล้านคนและลักษณะที่ใกล้เคียงกันในเรื่องของการเก็บสะสมทองคำ

สำหรับบทบาทของทองคำด้านอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และการแพทย์พบว่าทองคำมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมดังกล่าวประมาณร้อยละ 11 ของความต้องการทั้งหมด เมื่อพิจารณาด้านอิเล็กทรอนิกส์ใช้ทองคำเป็นตัวนำไฟฟ้า เพิ่มขึ้นตลอดช่วงศตวรรษที่ผ่านมาพบว่ามี ความผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจโลกและความรุ่งเรืองในวงการอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะในอเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตกและเอเชียตะวันออก นอกจากนี้มีการใช้ทองคำเกี่ยวกับนาโนเทคโนโลยี การเร่งปฏิกิริยาในการควบคุมมลพิษ อุปกรณ์ผลิตกระแสไฟฟ้า และกระบวนการทางเคมี

นอกจากนั้นทองคำถูกใช้ในภาคอุตสาหกรรมและทันตกรรมประมาณร้อยละ 12 ของความต้องการทองคำทั่วโลก โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 400 ตันต่อปี จากปี พ.ศ. 2543 – 2547 มีความต้องการในการใช้ทองคำประมาณร้อยละ 7 ของความต้องการทั้งหมด ในทางอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ทองคำเป็นส่วนประกอบอิเล็กทรอนิกส์ เพราะเป็นตัวนำกระแสไฟฟ้าได้ดี ในทางการแพทย์ ใช้ทองคำในการรักษาโรคตั้งแต่ยุคโบราณ เช่น การยับยั้งการเติบโตของแบคทีเรียในร่างกาย และถ่ายโอนคลื่นไฟฟ้าเพื่อกระตุ้นหัวใจและควบคุมหลอดเลือด และใช้ทองไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2 ของความต้องการทองคำทั้งหมดในการทำฟัน

ในด้านอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมเครื่องประดับและการตกแต่ง ใช้ทองคำในการตกแต่งเสื้อผ้า เช่น ในอินเดีย ใช้ทองเป็นส่วนประกอบเพื่อผลิตกระจก ช่วยสะท้อนแสงและป้องกันแสงเรือนกระจก เช่น หน้าต่างห้องคนขับเครื่องบินจะฉาบแผ่นฟิล์มบางๆที่มีส่วนผสมของทอง ในการสกัดกันแสงอาทิตย์ที่เป็นอันตรายต่อการมองเห็น ในด้านของการลงทุนสมัยก่อนการลงทุนทองคำ คือ การซื้อทองคำแท่งและเหรียญทองคำ (ในต่างประเทศ) ปัจจุบันรวมถึงลักษณะการลงทุนแบบสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ตลาดอนุพันธ์ หรือ ฟิวเจอร์ส กองทุนรวม)

โดยเฉพาะการเติบโตและขยายตัวของกองทุนประเภท ETFs ที่ลงทุนในทองคำ เช่น กองทุน SPDR Gold Trust

เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ในด้านการลงทุนพบว่า มาจากบทบาทของทองคำที่เป็นสินทรัพย์ที่ปลอดภัย คือ เป็นแหล่งเก็บมูลค่าแทนเงินสด ไม่มีความเสี่ยงจากการเป็นสิ่งที่ไร้มูลค่าเป็นสินทรัพย์ในระบบเงินตรา และเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารความเสี่ยงสำหรับพอร์ตการลงทุน (ราคาทองคำไม่ได้สัมพันธ์โดยตรงกับการลงทุนอื่น) ทองคำ เป็นสินทรัพย์ที่มีค่าในตัวเองและมั่นคง ทำให้นักลงทุนสนใจและลงทุนในทองคำนอกจาก หุ้น พันธบัตร เพื่อกระจายความเสี่ยงและป้องกันความเสี่ยงจากภาวะเงินเฟ้อ โดยนักลงทุนทั่วโลกถือครองทองคำประมาณร้อยละ 16 ของความต้องการลงทุนในทองคำทั่วโลก รวมถึงทองคำแท่งและเหรียญทองคำและเหรียญที่ระลึกด้วย (ศุภศักดิ์ เงามประเสริฐวงศ์, 2552: 39-47) โดยสามารถจำแนกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับความต้องการทองคำ คือ กลุ่มที่หนึ่ง Non Commercial หรือ Large Speculators เป็นกลุ่มสถาบันการเงินใหญ่หรือนักเก็งกำไรต่างประเทศ ทั้งกลุ่ม Market Maker และ Hedge Funds โดยเฉพาะกลุ่มหลังเมื่อเล่นในตลาดทองคำ จะเป็นตัวกำหนดราคาและสร้างความผันผวนกับตลาดทองคำเป็นอย่างมาก กลุ่มที่สอง Commercial เป็นกลุ่มผู้ผลิตและผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทองคำ มีการซื้อขายในด้านความเสี่ยงในตลาดล่วงหน้า สร้างชีพพลายกับตลาด เป็นผู้ขายออก (Hedgers) ตรงข้ามกับนักเก็งกำไร และกลุ่มที่สาม Small Speculators คือ ประชาชนทั่วไป

2.1.2.3 ปัจจัยกำหนดราคาทองคำ

ปัจจัยกำหนดราคาทองคำสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ (ศุภศักดิ์ เงามประเสริฐวงศ์, 2552: 47-56)

ปัจจัยที่มีผลในทิศทางเดียวกันกับราคาทองคำ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง ระดับอัตราเงินเฟ้อของสหรัฐอเมริกา หากระดับเงินเฟ้ออยู่ในจำนวนมาก ทองคำถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่ถือครองเพื่อชดเชยการด้อยค่าของเงินเฟ้อได้ดีที่สุด โดยความวิตกกังวลต่อภาวะเงินเฟ้อซึ่งอัตราเงินเฟ้อจะส่งผลกระทบต่อตรงเงินฝากกับธนาคารหรือการลงทุนในพันธบัตรทำให้มีมูลค่าที่ลดลง เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยไม่สามารถปรับตัวตามการปรับตัวของเงินเฟ้อได้ทัน เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะเงินเฟ้อที่สำคัญ คือ น้ำมัน ได้เป็นต้นทุนสำคัญในการผลิตสินค้าและบริการ เมื่อราคาน้ำมันสูงขึ้น ทำให้เงินเฟ้อรุนแรงมากขึ้น

นำไปสู่ ความกังวลต่อภาวะเงินเฟ้อ ดังนั้นสินทรัพย์ที่ชดเชยเงินเฟ้อได้ดีที่สุด คือ ทองคำ เรียกว่า (Inflation Hedge) ทางด้านตลาดทองคำ กล่าวได้ว่า อ่อนไหวกับข่าวสารพอคควร

ประการที่สอง ระดับราคาน้ำมัน ถ้าราคาน้ำมันสูงมาก จะส่งผลกระทบต่อเงินเฟ้อ ทำให้ทองคำปรับขึ้นตาม เพราะในตลาดสินค้าโภคภัณฑ์ (Commodity) ทองคำกับน้ำมันเป็นของคู่กัน

ประการที่สาม วิกฤติการณ์ทางการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ ถ้าเกิดสงครามหรือวิกฤติเศรษฐกิจ เช่น วิกฤติสินเชื่อโดยคุณภาพของสหรัฐฯ วิกฤติตราสารประเภทต่างๆ ทำให้ ทองคำเป็นทางเลือกหนึ่งของสถาบันทางการเงินและกองทุนทั่วโลก การเมืองระหว่างประเทศ การเกิดสงครามระหว่างประเทศ จะเป็นปัจจัยทางจิตวิทยา หนุนให้ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นโดยความเชื่อว่า “ถือครองทองคำปลอดภัยที่สุด” หรือ “Safe Heaven” นอกจากนี้มีปัจจัยด้านความมั่นคงของสถาบันทางการเงินทั่วโลก เมื่อเกิดความกังวลว่าสถาบันดังกล่าวจะมีปัญหาหรือความไม่เชื่อมั่นในตลาดทุน ตลาดเงินตรา จะส่งผลให้ถือครองทองคำมากขึ้น

และประการที่สี่ วัฏจักรของฤดูกาล ความต้องการใช้ทองคำในช่วงเทศกาลต่าง ๆ

ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาทองคำ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ถ้าค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯอ่อนค่าเมื่อเทียบกับเงินตราสกุลหลักของโลกจะส่งผลกระทบต่อทองคำปรับตัวสูงขึ้น เมื่อเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาประสบกับภาวะถดถอยการดำเนินนโยบายทางการเงินจำเป็นต้องใช้เม็ดเงินอัดฉีดเข้าในระบบมากขึ้น ดังนั้นเมื่อปริมาณเงินในระบบเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลทำให้ค่าของเงินอ่อนค่าลง ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของผู้ลงทุนในระบบเศรษฐกิจโดยการถือครองสินทรัพย์ประเภทพันธบัตรหรือหุ้นกู้เอกชนจะขาดทุนและเปลี่ยนไปลงทุนในสินทรัพย์อื่นที่ปลอดภัยมากกว่า ได้แก่ทองคำส่งผลทำให้ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้น

ประการที่สอง นโยบายการเงินด้านอัตราดอกเบี้ยของธนาคารกลางสหรัฐอเมริกา เรื่องอัตราดอกเบี้ยของธนาคารกลางของสหรัฐฯ (FED) เป็นปัจจัยทางอ้อมเกี่ยวกับเม็ดเงินที่ไหลเข้าหรือออกจากสหรัฐฯ หาก FED ประกาศลดอัตราดอกเบี้ยทำให้เม็ดเงินไหลออกจากสหรัฐฯ ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯอ่อนลงและราคาทองคำสูงขึ้น ในทางกลับกันหาก FED ประกาศเพิ่มอัตราดอกเบี้ย ทำให้เม็ดเงินไหลเข้าสหรัฐฯ ทำให้ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯแข็งค่ามากขึ้นและราคาทองคำลดลง

2.1.2.4 โครงสร้างตลาดทองคำโลก

ตลาดทองคำโลกที่สำคัญมี 4 ตลาดได้แก่ ตลาดลอนดอน ตลาดนิวยอร์ก ตลาดฮ่องกง และตลาดซูริค สำหรับตลาดแต่ละแห่ง มีความสำคัญต่างกัน อาจกล่าวได้ว่าตลาดทองคำไม่เคยหยุดนิ่ง เนื่องจากมีการส่งมอบราคาปิดของแต่ละตลาดทุกช่วงเวลา ขณะที่บางตลาดเปิดทำการในเวลาคาบเกี่ยวกัน สรุปว่าราคาตลาดทองคำจึงเคลื่อนไหวตลอดเวลา โดยรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างของตลาดทองคำสามารถแสดงดังนี้

-ตลาดลอนดอน

ตลาดลอนดอนเป็นศูนย์กลางทางการค้าทองคำที่มีความสำคัญและพัฒนาไปเป็นแหล่งซื้อขายทองคำแท่งที่สำคัญเนื่องจากลอนดอนเป็นศูนย์กลางของธนาคารโลกและธนาคารทองคำแห่งเพื่อการดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ และเป็นต้นกำเนิดของสมาคมตลาดทองคำแท่งลอนดอน (London Bullion Market Association) ซึ่งมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนปริมาณทองคำวันละไม่ต่ำกว่า 7.5 ล้านออนซ์ ทั้งการซื้อขายทองคำแบบแท่งและซื้อขายล่วงหน้า สำหรับการซื้อขายแบบแท่งที่ตามราคาลอนดอนที่ประกาศ ซึ่งต่างจากการซื้อขายล่วงหน้าที่มีการตกลงถึงราคาที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการส่งมอบ โดยตลาดลอนดอนให้บริการในฐานะตัวกลาง โดยกำหนดโครงสร้างของตลาดจาก N.M Rothschild ทำหน้าที่ประธานกลุ่ม Societe General The Hong Kong Shanghai Bank (HSBC) Scotia Mocatta และ Deutsche Bank ซึ่งจะกำหนดราคาทองคำสองครั้งต่อวัน ครั้งที่หนึ่งเวลา 10.30 น. ตามเวลาลอนดอน เรียกว่าราคาปิด A.M. และราคาปิด P.M. เวลา 15.00 น. หลังเที่ยงวัน ซึ่งธุรกรรมทั้งหมดดำเนินการอยู่ภายใต้ กฎของตลาดลอนดอน เพื่อการจัดการสำหรับผู้ค้าทองคำให้เป็นระเบียบในแต่ละวันทำการ

-ตลาดนิวยอร์ก

ตลาดนิวยอร์กหรือ COMEX ตั้งอยู่บนพื้นที่ World Financial Center กลางเมืองแมนฮัตตัน โดยราคาได้กำหนดขึ้นบนหน้าจอของการซื้อขายที่ผ่านออกไปทั่วโลก ถูกใช้เป็นฐานสำหรับการตั้งราคาทองคำแท่งและเหรียญทองคำผ่านระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งบรรดาโบรกเกอร์และผู้ค้ามักใช้อ้างอิงตลอดเวลาทำการ ราคา COMEX และราคานิวยอร์กถูกใช้งานสลับกันโดยบริษัทค้าทองคำ หลังตลาด COMEX ปิดทำการ การซื้อขายล่วงหน้าจะเกิดขึ้นภายใต้ NYMEX ACCESS หรือการซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ต ประมาณ 15.15 น. ของเวลาฝั่งตะวันออก ตั้งแต่วัน

จันทร์ถึงวันพฤหัสบดี และสรุปภาวะตลาดในเวลา 8.00 น. ของวันถัดมา โดยเริ่มต้นสัปดาห์ใหม่ในวันอาทิตย์เวลา 19.00 น. โดยระยะเวลาการซื้อขายของตลาด COMEX เริ่มต้นเวลา 8.20 น. ตามเวลาฝั่งตะวันออก ขณะที่ตลาดทองคำในลอนดอนเปิดทำการอยู่ ซึ่งตารางการประมูลของตลาด COMEX แสดงออกด้วยภาพของผู้ค้าที่ตะโกนไปมา โบกมือและใช้สัญลักษณ์โดยสัญญาณมือ

-ตลาดฮ่องกง

การตั้งราคาแสดงออกมาจากการประกาศของ ACCESS สำหรับตลาดฮ่องกง มีความเก่าแก่ในตัวเอง โดยเปิดการค้าขายทองคำตั้งแต่ปี 1910 ช่วงเวลานั้นธนาคารของสหราชอาณาจักรมีจำเป็นต้องการผู้ดูแลการค้าขายทองคำในโลกตะวันออก ปัจจุบันตลาดฮ่องกงเป็นแหล่งพักทองคำก่อนถูกส่งไปจีน ซึ่งเป็นหนึ่งในตลาดทองคำที่เติบโตเร็วที่สุดในโลก ในความเป็นจริงตลาดเอเชียทั้งหมดเพิ่งเริ่มดำเนินการไม่นานมานี้ เมื่อก้าวถึงตลาดฮ่องกง มีอิทธิพลอย่างมากต่อเอเชีย เนื่องจากนักลงทุนญี่ปุ่น ธนาคารต่างๆ และสถาบันทางการเงินจำนวนมากได้เก็งกำไรจากการซื้อและขายทองคำ นอกจากนี้เหมาะสมกับวันทำงานของผู้ค้าในซาอุดีอาระเบียและประเทศอื่นๆ ในอ่าวเปอร์เซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตลาดดูไบ ซึ่งทองคำจากฮ่องกงส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่อทำเครื่องประดับเพื่อส่งออกไปทั่วเอเชีย ตลาดฮ่องกงได้อำนวยความสะดวกในการเป็นจุดกึ่งกลางในวันทำการค้าขายเพราะช่วยเติมเต็มช่องว่างระหว่างตลาดสหรัฐฯ และยุโรปได้

-ตลาดซุริค

ตลาดแห่งนี้ถูกควบคุมโดยธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ของสวิส เริ่มต้นด้วยการโน้มน้าวให้ประเทศแอฟริกาใต้ อาจกล่าวได้ว่าตลาดซุริคว่าเป็นตลาดการค้าทองคำที่ยอดเยี่ยมกว่าตลาดลอนดอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ธนาคารสวิสต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้ผู้ซื้อทั้งหลายแทนที่ลอนดอน ตอนต้นศตวรรษที่ 1970 รัสเซียเป็นประเทศผู้ผลิตทองคำเป็นอันดับสองได้เริ่มส่งทองคำเข้าสู่สวิสเซอร์แลนด์ ทำให้ซุริคจึงกลายเป็นแหล่งส่งผ่านการค้าทองคำแห่งที่ใหญ่ที่สุดในโลก นอกจากนี้ประเทศสวิสเซอร์แลนด์เป็นที่ดึงดูดใจสำหรับผู้ถือครองทองคำภาคเอกชนจำนวนมากที่สุดในโลก ซึ่งบรรดามหาเศรษฐีใช้เป็นที่พักพิงสินส่วนหนึ่งในรูปของทองคำ ผู้คนจำนวนมากที่ไม่ไว้วางใจรัฐบาลของตนได้ยกย่องสวิสเซอร์แลนด์เรื่องกฎการรักษาความลับและความรอบคอบในการดูแลจัดการเงินอย่างมาก ทำให้เอกชนจำนวนมากไม่น้อยถือครองทองคำอย่างไม่เปิดเผย เมื่อพิจารณาถึงตลาดลอนดอนได้เปิดขณะที่ตลาดซุริคทำการค้าต่อไป เริ่มต้นจากซุริคด้วยการส่งออกทองคำไปทั่วโลกแต่ละวัน (Kosares, M. J., 2008: 117 – 123)

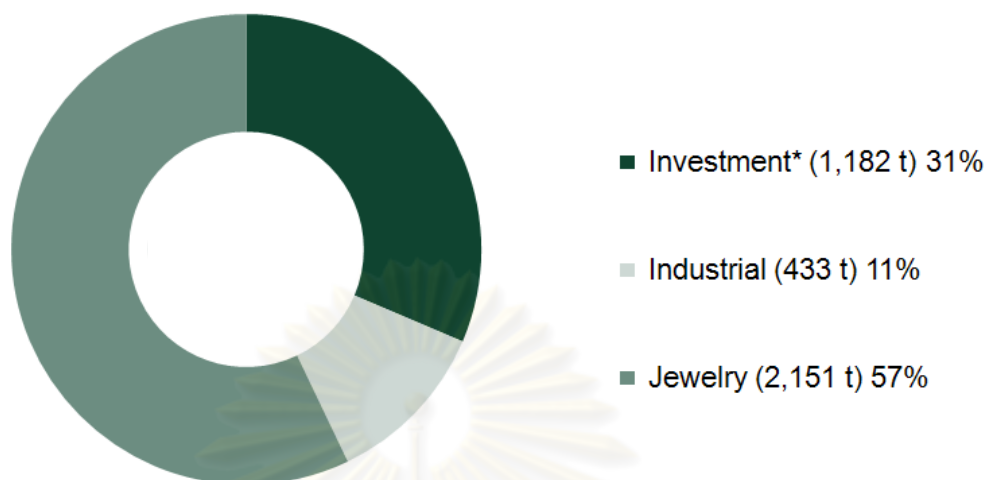
2.1.2.5 อุปสงค์และอุปทานของตลาดทองคำโลก

การพิจารณาถึงพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณทองคำที่ผลิตได้แก่ อุปทานทองคำระหว่างประเทศ และปริมาณทองคำที่เป็นที่ต้องการ ได้แก่ อุปสงค์ทองคำระหว่างประเทศสามารถแสดงรายละเอียดได้คือ

อุปสงค์ของทองคำระหว่างประเทศสามารถจำแนกเป็นสามส่วนจากอุปสงค์ของทองคำเฉลี่ยตั้งแต่ปีค.ศ. 2003 คือ อุปสงค์ของทองคำสำหรับเครื่องประดับที่ระดับ 3,054 ตัน หรือประมาณร้อยละ 74 ของปริมาณความต้องการทองคำทั้งหมด อุปสงค์ของทองคำสำหรับการลงทุนที่มีระดับที่สูงถึง 769 ตัน คิดเป็น 591 ตันในปริมาณสุทธิการลงทุนและ 178 ตันในการซื้อขายทองคำแท่ง หรือประมาณร้อยละ 14 ของปริมาณความต้องการทองคำทั้งหมด และอุปสงค์ของทองคำสำหรับผู้ผลิตที่ไม่ได้เก็งกำไรคิดเป็น 310 ตัน ประมาณร้อยละ 7.5 ของปริมาณความต้องการทองคำทั้งหมด เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของทองคำในภาคธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับพบว่าเป็นส่วนที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับการลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ โดยทั่วไปอุปสงค์มีการปรับตัวสูงขึ้นประมาณร้อยละ 20 ตลอดศตวรรษที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณาจากปริมาณความต้องการทองคำโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 – 2010 จากแผนภาพที่ 2-1 พบว่า สัดส่วนของความต้องการใช้ทองคำอันดับหนึ่งเป็นเครื่องประดับถึงร้อยละ 57 ของปริมาณความต้องการทองคำทั้งหมด ขณะที่ความต้องการลงทุนได้เพิ่มสูงกว่าความต้องการใช้ด้านอุตสาหกรรม เนื่องจากในปัจจุบัน ประชาชนและภาคธุรกิจ รวมไปถึงสถาบันทางการเงินต่างๆทั่วโลก ได้มีการจัดการในด้านการลงทุนเพื่อบริหารความเสี่ยงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเก็งกำไรและความไม่เชื่อมั่นในสินทรัพย์ทางการเงินอื่นๆ ที่สำคัญคือ ปัญหาความไม่แน่นอนในมูลค่าเงินตราสกุลหลักของโลกได้แก่ เงินดอลลาร์สหรัฐ ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่มีความผันผวนและความเสี่ยงต่างๆในภาคการเงิน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องของความขัดแย้งทางการเมืองต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งภายในและระหว่างประเทศ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดความต้องการทองคำในด้านการลงทุนให้มีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอนาคตหากเกิดความเปลี่ยนแปลงใดๆ ทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองที่สำคัญ ก็จะมีผลกระทบต่อความต้องการทองคำในด้านการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นตามความรุนแรงของวิกฤติการณ์ต่างๆที่ไม่อาจคาดการณ์ได้

แผนภาพที่ 2-1 ปริมาณความต้องการทองคำโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 – 2010

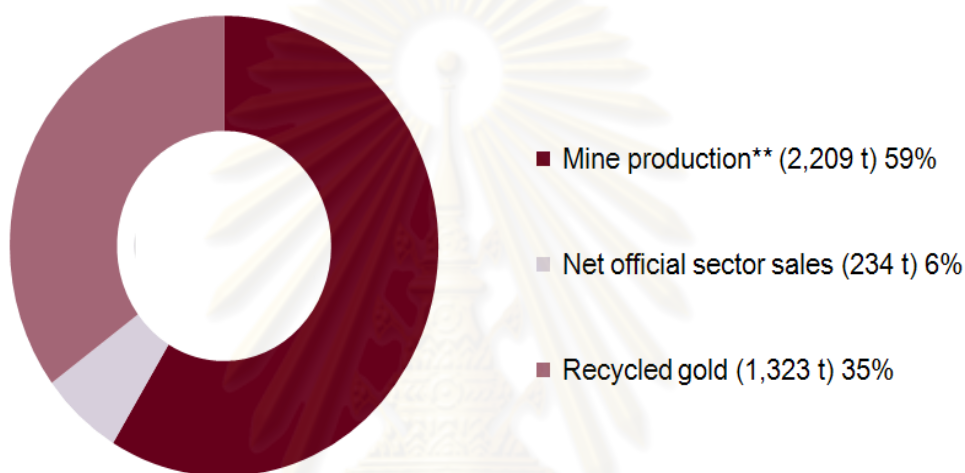
ที่มา: GFMS, WGC

อุปทานของทองคำระหว่างประเทศสามารถพิจารณาได้จากผลรวมของอุปทานทองคำในปี 2003 คือ 4,133 ตันซึ่ง 2,601 ตันมาจากเหมืองทองคำหลายแห่งในโลก 591 ตันมาจากภาครัฐ (ธนาคารกลาง) และ อีก 940 ตันมาจากการจัดการกับเศษทองคำเก่า เหมืองทองคำเป็นแหล่งที่สำคัญที่สุด มีการส่งออกมาสู่ตลาดมากกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนทองคำที่ถูกใช้แต่ละปี สำหรับการผลิตชิ้นใหม่ of เศษทองคำและภาครัฐ ดูเหมือนว่ามีบทบาทน้อยลงไป โดยที่เหมืองทองคำจะจัดหาทองคำโดยสองวิธี คือ การผลิตตามปกติและการขายล่วงหน้า

สำหรับปริมาณความต้องการขายทองคำย้อนหลังโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 -2010 ดังแผนภาพที่ 2-2 ได้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของปริมาณความต้องการขายทองคำที่มีสัดส่วนของผลผลิตจากเหมืองที่ลดลงจากเดิมอันเนื่องมาจากปัญหาทางด้านอายุเหมืองที่เก่าแก่ของประเทศผู้ผลิตทองคำที่สำคัญของโลก เช่น ออสเตรเลียหรือรัสเซียหรือประเทศอื่นๆ และเรื่องของการถูกกีดกันในเรื่องของงบประมาณในการสำรวจเหมืองแร่ที่น้อยลง ทำให้กลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อปริมาณทองคำที่ผลิตได้ในโลก แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนทางด้านการผลิต ทองคำพบว่ามีส่วนที่สูงมากขึ้น อันเนื่องจากการนำเศษทองคำกลับมาใช้ใหม่และการหลอมทองคำอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทำให้บรรเทาในเรื่องของปริมาณการผลิตทองคำไปได้ส่วนหนึ่ง ถึงแม้ว่าสัดส่วนของการขายทองคำของสถาบันทางการเงินต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือธนาคารกลางของประเทศต่างๆ ที่สำคัญพบว่ามีส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับส่วนอื่นๆ แต่ในอนาคต สถาบันทางการเงินเหล่านี้อาจมี

การตัดสินใจในทางตรงกันข้าม คือ การขายทองคำในสัดส่วนที่น้อยลง หรืออาจขายในสัดส่วนที่มากขึ้นก็ได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงปริมาณความต้องการทองคำของโลกที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลจากความผันผวนของเศรษฐกิจและการเมืองโลก ทำให้ปริมาณของการผลิตทองคำโลกไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ทองคำโลก ทำให้อาจเกิดความขาดแคลนทองคำขึ้นในอนาคตข้างหน้าได้หากว่า ปราศจากการดำเนินการใดๆที่จะทำให้ปริมาณทองคำที่ผลิตได้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและใกล้เคียงกับความต้องการมากที่สุด

แผนภาพที่ 2-2 ปริมาณความต้องการขายทองคำโลก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 -2010

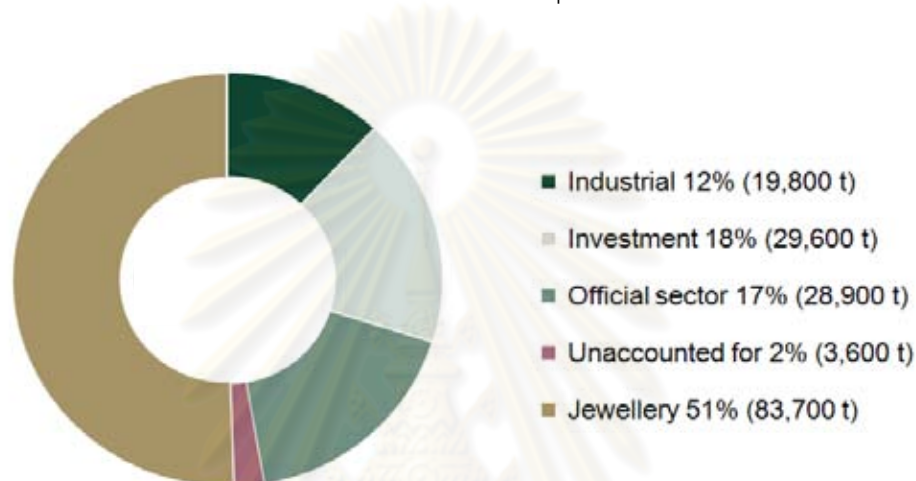

ที่มา: GFMS, WGC

เมื่อพิจารณาปริมาณความต้องการใช้ทองคำของปี 2009 จากแผนภาพที่ 2-3 เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การใช้ทองคำเป็นเครื่องประดับได้อยู่ในปริมาณที่มากที่สุด (83,700 ตัน) ถัดไปคือด้านการลงทุนและด้านเจ้าหน้าที่ทางการที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกันอย่างมาก (29,600 ตัน และ 28,900 ตัน) ขณะที่ด้านอุตสาหกรรมเป็นลำดับต่อมา (19,800 ตัน) และด้านอื่นๆ (3,600 ตัน) เราอาจกล่าวได้ว่าความต้องการใช้ทองคำของปี 2009 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นประการหนึ่งคือ สัดส่วนระหว่างความต้องการลงทุนและด้านเจ้าหน้าที่ทางการที่เพิ่มสูงขึ้น อันเป็นผลกระทบส่วนหนึ่งที่สำคัญจากการเกิดขึ้นของ วิกฤตสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ในสหรัฐ (Supprime Mortgage Loan Crisis) และปัญหาในเรื่องหนี้สาธารณะของกลุ่มประเทศต่างๆที่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับ GDP โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มยูโรโซน ประเทศโปรตุเกส, ไอร์แลนด์, อิตาลี, กรีซและสเปน ทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในสกุลเงินยูโรตามไปด้วยอันจะเห็นได้จากมูลค่าที่ลดลงของค่าเงินสกุลดังกล่าวเมื่อเทียบกับสกุลเงินอื่นๆของโลก แต่อย่างไรก็ดี เรื่องดังกล่าวได้กลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อความต้องการถือครองทองคำในฐานะเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงทางการเงิน นอกจากนี้ ราคาทองคำที่ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากอันเป็นผลจากปริมาณความ

ต้องการทองคำทางการลงทุนและด้านเครื่องประดับที่สูงขึ้น ความกังวลเรื่องของปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศและความขัดแย้งที่รุนแรงภายในชาติต่างๆ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการถือครองทองคำเพื่อการลงทุนและใช้ทองคำเป็นเครื่องมือสะสมความมั่งคั่งผ่านเครื่องประดับทองคำ โดยในอนาคตเราอาจเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับปริมาณความต้องการใช้ทองคำที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างแน่นอน

แผนภาพที่ 2-3 ความต้องการใช้ทองคำโลกในด้านต่างๆของปี ค.ศ. 2009

ที่มา: GFMS

ผลผลิตของทองคำจากเหมืองต่าง ๆ แสดงรายละเอียดดังนี้

-ผลผลิตทองคำจากเหมืองทั่วโลก

การดำเนินการในกิจการเหมืองส่วนใหญ่ในปัจจุบันอยู่ในอเมริกาตอนกลางและตอนใต้ รัสเซีย และแอฟริกาตะวันตก โดยประเทศจีนก้าวขึ้นมาเป็นผู้ผลิตทองคำขนาดใหญ่เป็นอันดับ 4 ตามสถิติของ GFMS พบว่าประเทศแอฟริกาใต้ครองความเป็นผู้นำในการผลิตทองคำคิดเป็นร้อยละ 15 ของยอดสุทธิ 2,601 ตัน และประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นลำดับสองคิดเป็นร้อยละ 11.5 ในขณะที่ประเทศออสเตรเลียเป็นลำดับที่สามคิดเป็นร้อยละ 10 และประเทศจีนเป็นลำดับที่สี่ คิดเป็นร้อยละ 7.8% แทนที่รัสเซียที่ผลิตเป็นร้อยละ 7

-การทำเหมืองในประเทศแอฟริกาใต้

ในศตวรรษที่ 1970 ประเทศแอฟริกาใต้ผลิตทองคำโดยเฉลี่ยระดับ 1,000 ตันต่อปี ในปี 1985 การผลิตได้ต่ำกว่าระดับ 700 ตันและช่วงตอนต้นของศตวรรษที่ 21 เหลือระดับ 400 ตันต่อปี ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลียและจีน ได้เร่งการผลิตเพื่อชดเชยภาวะที่ตกต่ำ

-การทำเหมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาวางตัวเองในสถานะที่สูงในด้านการผลิตทองคำเนื่องจาก มีการค้นพบและพัฒนาแหล่งทองคำสำรองที่เนวาดา กล่าวได้ว่า การเพิ่มขึ้นของการผลิตอย่างมาก นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 อยู่ในความสนใจของนักลงทุนด้านทองคำมากกว่าช่วงอื่นๆ ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 สหรัฐมีการผลิตทองคำลดลงและอยู่ในระดับประมาณ 300-350 ตัน ในปี 2002 การผลิตได้ต่ำกว่าระดับ 300 ตัน กล่าวโดยรวมคือ การทำเหมืองในสหรัฐประสบกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและกลุ่มการเกษตรที่ร่วมมือระหว่างฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายบริหารของรัฐ และต่อต้านการขยายตัวของอุตสาหกรรมยังดำเนินการต่อไป

-การทำเหมืองในประเทศรัสเซีย

ครั้งหนึ่งประเทศรัสเซียได้เป็นผู้ผลิตทองคำอันดับสองของโลก แต่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านแรงงานและการผลิต ทำให้ตกอยู่ในลำดับห้า นับตั้งแต่สหภาพโซเวียตล่มสลาย ทำให้เกิดการแยกกันเป็นสาธารณรัฐต่างๆ หากพิจารณาเฉพาะยูเครนและรัสเซียแล้วเกินกว่า 90% ที่ผลิตได้ของสหภาพโซเวียตเดิม แสดงว่าอุปทานจากสาธารณรัฐโซเวียตเดิมลดลงอย่างมาก ผู้เชี่ยวชาญบางคนกังวลว่า ผลผลิตจากเหมืองมีความเป็นไปได้ที่จะลดลงโดยทั่วไปเนื่องจากเป็นทศวรรษแห่งการตัดทอนงบประมาณในการสำรวจ ในช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นช่วงที่ราคาทองคำได้ต่ำลงและทำให้บริษัทเหมืองทำการลดทอนการสำรวจลงไป ในอดีตมีหลุมแร่เกรดสูงในหลายแห่งที่ถูกขุดขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่ 1990 บริษัทเหมืองถูกบังคับให้ต้องลดเกรดของเหมืองแร่ให้ลดลง

2.1.2.6 รูปแบบและพฤติกรรมในตลาดค้าทองคำ

-การซื้อขายล่วงหน้าของบริษัททำเหมือง

การซื้อขายล่วงหน้าของบริษัททำเหมืองเป็นวิธีการที่สองที่บริษัทเหมืองทองคำจะมีส่วนในการตอบสนองต่อความต้องการด้วยการเข้าซื้อขายล่วงหน้าของบริษัททำเหมืองหรือการเก็งกำไร แม้ว่าจะมีวิธีการที่ซับซ้อน โดยมีสองตัวละครหลักในเรื่องของการซื้อขายล่วงหน้าคือบรรดาเหมืองและธนาคารกลาง ทางด้านเหมือง การซื้อขายล่วงหน้าจะเป็นความสะดวกและมีราคาข้อมเยา ขณะที่ทางธนาคารกลาง เป็นวิธีที่จะให้ผลประโยชน์กลับมาแม้ว่ารายงานงบดุลจะไม่เคลื่อนไหวก็ตาม แม้ว่าเป็นตัวกลางในการเก็บสะสมทองคำแท่ง แต่เหมืองได้ยืมทองคำจากธนาคารกลางและให้สัญญาที่จะตอบแทนด้วยผลผลิตในอนาคต บริษัทเหมืองบางแห่งใช้วิธีการขยายสัญญาซื้อขายไปหลายปี บางกรณีเป็นทศวรรษ โดยบริษัทเหมืองขายและยืมทองคำในตลาดเปิดรวมถึงใช้วิธีการอื่นๆ เช่น งบประมาณในการดำเนินกิจการเหมืองหรือใช้การดำเนินการ

ด้านการเงินที่เรียกว่า Carry-Trade ในการนี้การขายล่วงหน้าจะนำมาซึ่งการลดแรงกดดันได้บางส่วน การขายล่วงหน้าหลายที่ผ่านมายู่ภายใต้การโจมตีอย่างรุนแรงของพวกนักลงทุนในทองคำที่มองกันตรงข้ามกับจุดประสงค์ของบริษัทที่ทำเหมือง

-การให้ยืมภาครัฐ

ธนาคารกลางมีส่วนในการเป็นพื้นฐานของภาคการผลิต ผ่านการขายไปทั้งหมดและการทำสัญญาเช่าซื้อทองคำหรือการยืม เมื่อธนาคารกลางให้บริษัทเหมืองหรือสถาบันทางการเงินทำการยืมทองคำ เป็นผลให้ทองคำถูกขายออกมาในตลาด อาจกล่าวได้ว่ามีผลเหมือนกับการขายของภาครัฐ ตามข้อตกลงของ Gold Avenue Encyclopedia (GAE) ซึ่งธนาคารกลางประมาณ 80 แห่งได้เตรียมทองคำประมาณ 4,650 ตันสำหรับตลาดเพื่อการยืมตลอดปี ในปีค.ศ. 1993 ตัวเลขการยืมอยู่ที่ประมาณ 2,000 ตัน เมื่อรวมตัวเลขการเช่าซื้อในทุกวันนี้ได้เท่ากับผลผลิต 2 ปีจากเหมืองทองคำในโลก ตามข้อกำหนดของ GAE “ในขั้นต้นการเช่าซื้อจะมาจากธนาคารกลางของประเทศกำลังพัฒนา และธนาคารกลางของประเทศยุโรป (ธนาคารกลางของออสเตรเลีย เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน และสหราชอาณาจักร) GAE ได้ประมาณว่าระหว่างปี 1995 ถึง 1999 กว่า 60% ของการเช่าซื้อใหม่ มาจากธนาคารกลางหลายแห่งในยุโรป” การยืมได้กระตุ้นการขายล่วงหน้าของบริษัทเหมืองให้เติบโตขึ้นในทศวรรษที่ 1990 ในปี 1999 เมื่อธนาคารกลางขึ้นแนวหน้าทั้งหลายได้แทรกแซงความเป็นอิสระในตลาดเพื่อการยืม โดยวิธีการลงนามในสนธิสัญญาด้านทองคำของธนาคารกลาง เป็นการควบคุมจำนวนทองคำที่ธนาคารกลางสามารถยืมหรือขาย ในที่สุดนั้นอาจทำให้มีการใช้ทองคำแท่งของธนาคารมาเป็นประกัน

- การขายภาครัฐ

การขายภาครัฐเกี่ยวข้องกับภาคการผลิตที่เกิดขึ้นตลอดเวลาหลายทศวรรษ โดยความจริงนักวิเคราะห์ตลาดทองคำและผู้ค้าส่วนใหญ่มองว่าการขายเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นต่อพื้นฐานของภาคการผลิตของทองคำ อย่างไรก็ตามตัวอย่างได้ถูกเปิดเผยจากการขายทองคำของธนาคารกลางไม่เคยคุกคามต่อปริมาณการขายทองคำที่แท้จริง ส่วนใหญ่การจัดการจะเป็นไปอย่างเงียบๆปราศจากการประกาศเว้นแต่การประมูลของ Bank of England เป็นการทำลายทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับทองคำในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 และช่วงต้นทศวรรษที่ 2000 แสดงออกซึ่งความแตกต่างที่เกิดขึ้นของราคาทองคำ แม้ว่ารายการตามปกติจะใช้บางอย่างที่มีแรงกดดันกับตลาดในช่วงเวลานั้นๆ ต่อราคาหรือผลกระทบระยะยาวของการขายของธนาคารกลาง

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 ถึง 1975 ประเทศกลุ่มแองโกล-อเมริกัน (ได้แก่ สหรัฐฯ สหราชอาณาจักร แคนาดาและออสเตรเลีย) เป็นประเทศผู้ขายทองคำในลำดับต้นๆ โดยที่สหรัฐฯ และสหราชอาณาจักรเป็นแนวหน้าที่สำคัญ ในปี ค.ศ. 1965 ประเทศในกลุ่มแองโกล-อเมริกันถือครองทองคำสำรองเกือบ 16,000 ตันในปี ค.ศ. 1975 ถูกตัดออกไปถึง 10,000 ตัน ขณะนั้นทองคำส่วนมากถูกใช้ไปในการปกป้องค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ประกอบกับการที่เกณฑ์มาตรฐานหลังสงครามโลกครั้งที่สองอยู่ที่ระดับ 35 ดอลลาร์ต่อ 1 ออนซ์

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 ผ่านมาจนถึงช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 ประเทศในยุโรปและกลุ่มประเทศแองโกล-อเมริกันได้สูญเสียไปราวๆ 1,000 ตันจากคลังของแต่ละประเทศซึ่งส่วนใหญ่ถูกส่งไปหลายประเทศในเอเชียประมาณ 1,500 ตัน มีอีกจำนวน 500 ตันที่ไหลไปสู่ภาคเอกชนตลอดช่วงเวลา 20 ปีโดยในปี ค.ศ. 1992 ปริมาณสุทธิของการขายทองคำของภาครัฐได้เพิ่มสูงขึ้นถึง 622 ตัน จากนั้นลดลงอย่างรวดเร็วที่ 130 ตันในปี ค.ศ. 1994 ซึ่งถ้านับจากช่วงนั้นการขายของภาครัฐมีแนวโน้มสูงมากขึ้น จนกระทั่งปี 2003 จากนั้นก็อยู่ระหว่าง 450 ตันและ 590 ตัน โดยส่วนใหญ่ของการขายของภาครัฐในช่วงต้นและช่วงกลางของทศวรรษที่ 1990 ได้ประสบกับความต้องการของสหภาพการเงินยุโรป (European Monetary Union – EMU) ซึ่งการขายภาครัฐส่วนมากมาจากเบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ ต้องแบกภาระหนี้จำนวนมหาศาลก่อนการเข้ามาของ EMU ในปี ค.ศ. 1999 เมื่อ Bank of England ได้ประกาศถึงความต้องการเปิดประมูลทองคำสำรองบางส่วน แสดงถึงการดำเนินการลงทุนในรูปแบบใหม่ ซึ่งราคาทองคำได้ลดลงจาก 330 ดอลลาร์เป็น 250 ดอลลาร์ จากนั้น Bank of England ต้องประสบกับภาวะอืดอืดในการขายทองคำครั้งนั้นและเหลือทองคำสำรองอยู่ 715 ตันซึ่งคิดเป็นประมาณ 60% ในราคาที่สูงกว่า 300 ดอลลาร์ต่อออนซ์

การขายถูกครอบงำอย่างทันทีโดยการลงนามในสนธิสัญญาด้านทองคำของธนาคารกลาง แม้ว่าเราไม่สามารถที่จะทราบถึงนโยบายและแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ที่อยู่เบื้องหลังของการขาย มีบางกรณีที่ประเทศขายทองคำออกมาเพราะพวกเขาต้องการที่จะทำเช่นนั้น พวกเขาเกือบทั้งหมดขายทองคำเพราะเงื่อนไขแห่งความจำเป็นทางเศรษฐศาสตร์หรือการเงินมากกว่า

- สนธิสัญญาด้านทองคำของธนาคารกลาง

เมื่อบรรดาธนาคารกลางของประเทศต่างๆ ในยุโรปมีการลงนามถึงสนธิสัญญาด้านทองคำของธนาคารกลาง (Central Bank Gold Agreement) ในเดือนกันยายนปี 1999 จอร์จ มิลลิงสแตนลีย์ แห่ง World Gold Council ได้กล่าวต่อวงการด้านอุตสาหกรรมทองคำว่า

“เป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการตระหนักว่าสนธิสัญญาได้แสดงออกถึงบางอย่างของใจความสำคัญที่ยิ่งใหญ่ ที่มีอาจทำการประมาณได้ว่าถ้อยแถลงใดที่ธนาคารกลางได้เคยปฏิบัติมาแล้ว หรือความชัดเจนของสถานะที่พวกเขายึดถือเอาไว้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความเห็นที่พ้องกันและสัมพันธ์กัน ที่ได้รับการลงนามโดยผู้ว่าการธนาคารกลางในนามของสถาบันของพวกเขาและรัฐบาลของพวกเขา ควรจะเป็นที่สิ้นสุดของความกลัวที่เกาะกุมตลาดทองคำให้อยู่ในภาวะอัมพาตหลายปี เป็นความกลัวว่าธนาคารกลางจะมีการประกาศยกเลิกการใช้ทองคำในฐานะของทรัพย์สินสำรองและวางแผนการในการขายทองคำที่พวกเขามีอยู่ทั้งหมด มันเป็นเรื่องที่สำคัญเพียงรัฐบาลของ 5 ประเทศที่เคยขายทองคำในปริมาณที่มหาศาล ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา หากจะระบุให้ชัดเจนอาจประมาณราวๆ 100 ตันหรือมากกว่านั้น”

สนธิสัญญานี้ได้ลงลึกกว่าการเป็นแค่การควบคุมธรรมดา ที่ธนาคารมีต่อการขายทองคำ และทำการตัดทอนการเข้าทองคำและธนาคารเข้าไปเกี่ยวข้องกับตลาดฟิวเจอร์สและตลาดออปชั่น ทำให้ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นจาก 250 ดอลลาร์ต่อออนซ์จนมากกว่า 300 ดอลลาร์ในวันเดียว แม้ว่าทองคำจะทรงตัวในช่วงแคบๆ นักวิเคราะห์ทองคำจำนวนมากเห็นว่าการลงนามในสนธิสัญญาด้านทองคำของธนาคารกลางได้ควบคุมอุปทานของทองคำของธนาคารกลางในฐานะของจุดผันเปลี่ยนครั้งใหม่อย่างเป็นทางการ อันเป็นช่วงเวลาของตลาดขาขึ้นของทองคำที่เป็นเวลานานกว่าจะปรากฏขึ้นมา นอกจากนั้น ฮารุโกะ ฟูกุตะ ขณะนั้นได้เป็นซีอีโอของ World Gold Council ได้กล่าวไว้ในที่ประชุม Denver Gold Group ว่า

“ในวันอาทิตย์ที่ 26 กันยายน เมื่อ 3 สัปดาห์ที่ผ่านมา ยุคใหม่สำหรับทองคำได้เริ่มต้นขึ้น ครั้งแรกเกือบ 28 ปี ตั้งแต่ที่ได้มีการเปลี่ยนจากทองคำไปสู่เงินดอลลาร์สหรัฐ และสำหรับผู้ที่ถือครองอย่างเป็นทางการที่ถูกระงับไว้ชั่วคราวในวันที่ 15 สิงหาคม 1971 ซึ่งรัฐบาลที่ถือครองทองคำเป็นจำนวนมากที่สุดได้ก่อให้เกิดสถานะร่วมในทองคำ ช่วง 3 ทศวรรษเป็นช่วงเวลาซึ่งทองคำถูกทำให้กลายเป็นตัวประกอบต่อเนื่องมาโดยภาครัฐพยายามทำให้ทองคำไม่เป็นที่ดึงดูดใจ ตลาดทองคำเคยถูกโจมตีอย่างรุนแรงด้วยการการ

พยายามปล่อยข่าวลือเกี่ยวกับการขายของภาครัฐ ในแต่ละครั้งและทุกๆครั้งของการประกาศการขายโดยธนาคารกลางว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของราคาปิดต่ำครั้งใหม่ของทองคำ ยิ่งกว่านั้นระหว่างที่ทองถูกถือครองเป็นทุนสำรองโดยภาครัฐราคาได้ตกลงเล็กน้อยในช่วงเวลานั้น คิดเป็นราวๆ 6% ในช่วง 3 ทศวรรษนั้น”

สนธิสัญญาด้านทองคำของธนาคารกลาง มีรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ทองคำจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบเงินทุนสำรองของโลก
2. สถาบันข้างต้นจะไม่มีส่วนกับตลาดในฐานะของผู้ขายวันแต่ได้ตัดสินใจขายไปแล้ว
3. ทองคำที่ได้ตัดสินใจขายจะได้รับผลสัมฤทธิ์ผ่านรายการที่ทำร่วมกันตลอด 5 ปีข้างหน้าซึ่งการขายแต่ละปีจะไม่เกิน 400 ตันโดยประมาณและการขายสุทธิตลอดช่วงจะไม่เกิน 2,000 ตัน
4. ผู้ลงนามในสนธิสัญญาทุกคนเห็นพ้องว่าจะไม่ให้มีการขยายการเข้าซื้อทองคำและใช้ทองคำในอนาคตลอดช่วงเวลานี้
5. สนธิสัญญาจะได้รับการทบทวนหลังผ่าน 5 ปีไปแล้ว

สำหรับผู้ลงนามในสนธิสัญญาคือ ธนาคารกลางยุโรป ออสเตรเลีย เบลเยียม ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน สวีเดน สวิสเซอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร แม้ญี่ปุ่นและสหรัฐฯไม่ได้ลงนาม แต่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการในภายหลัง (โดยที่ทั้งสหรัฐฯ และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ต่างก็ไม่ให้การยอมรับทองคำ) ในเดือนมีนาคมปี 2004 บรรดาผู้ลงนามมีการทำสนธิสัญญากันใหม่สำหรับอีก 5 ปีข้างหน้าโดยเปลี่ยนจากฉบับที่แล้วเพียงด้านเดียวคือ การเพิ่มผลรวมของทองคำที่จะทำการขายในตลอดช่วง 5 ปีจากที่ระดับ 2,000 ไปสู่ระดับ 2,500 ตัน ซึ่งสนธิสัญญาทองคำใหม่นี้ได้รับการตอบรับอย่างดีในตลาดทองคำเนื่องจากว่าสถานะที่พัฒนาขึ้นประกอบกับความประหลาดใจของนักวิเคราะห์ว่าธนาคารกลางจะสามารถรวบรวมทองคำให้มีจำนวนที่เพียงพอถึง 2,500 ตันตามเป้าหมายจริงหรือไม่

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาของ Abken, P. A. (1979) ได้ทำการศึกษาการเคลื่อนไหวของราคาทองคำกับระบบเศรษฐกิจมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือเพื่อศึกษาวิวัฒนาการและการปรับตัวของราคาทองคำต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีตั้งแต่นั้นปี ค.ศ. 1968-1980 ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติและการวิเคราะห์ทางสถิติพรรณนา ผลการศึกษาพบว่าการปรับตัวของราคาทองคำขึ้นอยู่กับปัจจัยสี่ประการ ได้แก่ ความไม่มั่นคงและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมือง การเคลื่อนไหวของอุปสงค์และอุปทานของทองคำ อัตราเงินเฟ้อ และนโยบายของรัฐบาล โดยมีข้อสมมติของการศึกษาคือพฤติกรรมของบุคคลในตลาดเป็นไปตามหลักเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์คือคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของตนเองและพฤติกรรมของแต่ละบุคคลในตลาดสะท้อนผ่านการปรับตัวพฤติกรรมตามการเปลี่ยนแปลงของราคาทองคำในตลาด

การศึกษาของ Harmston, S. (1998) ศึกษาบทบาทของทองคำในฐานะของเครื่องมือการสะสมมูลค่ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของทองคำต่อเศรษฐกิจของโลกโดยใช้วิธีการประมวลผลข้อมูลทฤษฎีตั้งแต่นั้นปี ค.ศ. 1796-1997 โดยศึกษาประวัติวิวัฒนาการของบทบาททองคำในประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่าในแต่ละประเทศมีผลสะท้อนตรงกันทางด้านประวัติศาสตร์ของบทบาททองคำคือราคาทองคำมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ นอกจากนี้บทบาทของทองคำในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของราคาทองคำและอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของสินทรัพย์และบทบาทของทองคำในฐานะของการเป็นเครื่องมือในการกระจายความเสี่ยงทางการเงิน

การศึกษาของ Dempster, N. (2008) ทำการศึกษาบทบาทของทองคำและราคาทองคำต่อภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประเทศสหรัฐอเมริกามีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเศรษฐกิจถดถอยผ่านอัตราการเติบโตของ GDP และราคาทองคำ ตลอดจนวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจถดถอยกับความสัมพันธ์ของทองคำทั้งในแง่ของอุปสงค์และอุปทานทองคำ โดยใช้ข้อมูลทฤษฎีตั้งแต่นั้นปี ค.ศ. 1973-2008 ผลการศึกษาพบว่าอัตราการถดถอยทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1973-1975 1980 1981-1982 1990-1991 2001 และ 2008 คิดเป็นระยะเวลาประมาณ 54 เดือน ผลการศึกษาพบว่าอัตราการเติบโตของ GDP และราคาทองคำไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแต่มีผลโดยตรงต่ออุปสงค์และอุปทานทองคำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว

การถดถอยทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อราคาทองคำของโลกในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาของ Levin, E. T. and Wright, R. E. (2008) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดราคาและบทบาทของทองคำในระยะสั้นและระยะยาวด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติโดยรวบรวมข้อมูลและอ้างอิงข้อมูลจากเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าในระยะยาวแล้วทองคำมีบทบาทในฐานะเป็นเครื่องมือป้องกันความผันผวนของระดับราคา และในระยะสั้นแล้วบทบาทของทองคำมีฐานะเป็นเครื่องสะสมมูลค่าและการเก็งกำไร และในระยะสั้นราคาของทองคำมีผลในทิศทางเดียวกันกับอัตราเงินเฟ้อของสหรัฐอเมริกา การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของอัตราเงินเฟ้อของสหรัฐอเมริกา และความเสถียรของเครดิตของสหรัฐอเมริกา และมีผลในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของสหรัฐอเมริกา และอัตรา gold lease ซึ่งผลของราคาทองคำจากผลการศึกษาครั้งนี้ไม่มีผลทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราเงินเฟ้อของโลก การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของอัตราเงินเฟ้อของโลก และระดับรายได้ของบุคคลในโลก

การศึกษาของ World Gold Council (2009) ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการจัดการทุนสำรองระหว่างประเทศและบทบาทของทองคำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของการสำรองทุนระหว่างประเทศด้วยทองคำโดยวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิตั้งแต่ ค.ศ. 1948-2008 ผลการศึกษาพบว่าธนาคารกลางและธนาคารกลางและสถาบันที่แต่งตั้งพิเศษ เช่น International Monetary Fund (IMF) และ The Bank of International Settlements (BIS) ปัจจุบันได้สำรองทองคำประมาณ 1 ใน 5 ส่วนของทองคำทั่วโลกประมาณ 32,000 ตัน การสำรองทองคำของแต่ละประเทศคิดเป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของเงินสำรองทั้งหมด ในขณะที่ประเทศในทวีปยุโรปคิดเป็นร้อยละ 45 และประเทศสหรัฐคิดเป็นร้อยละ 60 ของเงินสำรองทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อเป็นการสำรองระยะยาวและเพื่อป้องกันความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินตราและรักษาเสถียรภาพโดยขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงของแต่ละประเทศซึ่งประเทศแถบอเมริกาและยุโรปเริ่มสำรองทองคำตั้งแต่ปีค.ศ. 1880 เป็นช่วงเวลาที่ทองคำมีมาตรฐานและมีการแลกเปลี่ยนขึ้นอยู่กับแลกเปลี่ยนตามสภาพเศรษฐกิจการเมืองในขณะนั้น นอกจากนั้นธนาคารกลางเป็นผู้ดำเนินธุรกรรมการให้กู้ทองคำแก่เหมืองแร่และผู้ผลิตรายใหญ่และรายย่อยด้วย โดยสามารถสรุปเหตุผลของการถือครองทองคำของธนาคารกลาง คือ 1) การกระจายความเสี่ยงของการลงทุน: เพื่อรับผลตอบแทนจากการลงทุนในพอร์ตการลงทุนโดยรวม และลดความผันผวนจากการถือครองทองคำ 2) ความจำเป็นกรณีเกิดเหตุการณ์เหนือความคาดหมาย: เป็นหลักประกันต่อเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดหมายที่อาจส่งผลกระทบร้ายแรง เช่น การเกิดสงครามหรือภาวะเงินเฟ้อ

ฉบับที่ 3) ความปลอดภัยทางเศรษฐกิจ: เนื่องจากทองคำเป็นโลหะที่มีค่าในตัวเอง ต่างจากเงินกระดาษที่อาจเสื่อมค่าจากการลดค่าเงินหรือเมื่อค่าเงินเกิดความตกต่ำ และ 4) ความเชื่อมั่น: หากเก็บทองคำเป็นทุนสำรองจำนวนมากจะมีเครดิตและได้รับความเชื่อมั่นจากต่างชาติมากขึ้น เพราะทองคำเป็นสินทรัพย์ที่ต่อกรกับเงินเพื่อได้ดีที่สุด

การสำรองทองคำของธนาคารกลางขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเงินการคลังและสภาวะแวดล้อมแต่ละประเทศ ซึ่งผู้ถือครองทองคำรายใหญ่ ได้แก่ ธนาคารกลางของประเทศยุโรปและอเมริกาเหนือโดยเฉลี่ยธนาคารกลางของประเทศอื่นจะถือครองทองคำประมาณ 10% ของทุนสำรองของประเทศ เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เมื่อสมาชิกของธนาคารกลางต่างๆ เริ่มนำทองคำออกขายออกสู่ตลาดมากขึ้น ทำให้ราคาทองคำปรับตัวลดลงลงขณะนั้น โดยการขายทองคำของธนาคารกลางเริ่มขึ้นอย่างหนักในปี 1996 – 1999 เนื่องจากช่วงนั้นราคาทองคำตกต่ำอย่างมากจากการขายดังกล่าว เกิดการควบคุมการขายทองคำภายใต้การนำของสหรัฐ มีสัญญาควบคุมการขายทองคำของธนาคารกลาง เรียกว่า Central Bank Gold Agreement (CBGA) แบ่งเป็นสองฉบับ ดังนี้ ฉบับที่หนึ่ง (CBGA1) ได้เซ็นสัญญาในเดือนกันยายน 1999 โดยประเทศในกลุ่มธนาคารกลางยุโรป ยกเว้นกรีซ กำหนดให้ขายทองคำได้ไม่เกิน 529 ตันต่อปี ระหว่างปี 2000 – 2004 และฉบับที่สอง (CBGA2) ได้เซ็นสัญญาในเดือนมีนาคม 2004 ได้รวมกรีซไว้แต่ไม่รวมเครือจักรภพอังกฤษ ขณะนั้นราคาทองคำผันผวน ปัจจุบันธนาคารกลางแต่ละประเทศสามารถขายทองคำได้มากที่สุดถึง 5009 ตันจนกระทั่งปี 2009

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

บทบาทหน้าที่และความเปลี่ยนแปลงของทองคำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่ของทองคำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าทองคำเป็นที่ยอมรับจากสังคมมนุษย์หลายศตวรรษเพื่อเป็นสิ่งอ้างอิงสำหรับการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนพร้อมกับพัฒนาการทางด้านอารยธรรมในรูปแบบต่างๆของมนุษย์ตลอดจนเมื่อพิจารณาถึงบทบาทของทองคำต่อระบบเศรษฐกิจพบว่าทองคำถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสะสมความมั่งคั่งผ่านการเป็นเงินออมในการลงทุนส่วนบุคคลหรือเป็นประโยชน์ทางการค้ารวมถึงการใช้ทองคำเพื่อทางด้านการผลิตในภาคอุตสาหกรรม เช่น ในภาคอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ นับตั้งแต่ที่มีการยกเลิกในระบบมาตรฐานทองคำของประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน ในปี ค.ศ. 1971 บทบาทของทองคำให้เปลี่ยนไปจากเดิม ขณะนั้น ธนาคารกลางชาติต่างๆทยอยขายทองคำสำรองออกมาส่วนหนึ่ง และเป็นสาเหตุทำให้เกิดความผันผวนในระดับราคาทองคำ จากนั้นได้มีการสร้างตลาดล่วงหน้าขึ้น โดยเกิดอนุพันธ์ต่างๆที่มีความหลากหลาย อันจะส่งผลกระทบต่อระดับราคาทองคำ เพราะเกิดความแตกต่างในส่วนของผู้ทานและความหลากหลายด้านอุปสงค์

บทบาทของทองคำสำหรับการเก็งกำไรโดยปราศจากความเสี่ยง (Arbitragers) ในฐานะเป็นโภคภัณฑ์ (Commodities) เนื่องจากทองคำมีคุณสมบัติที่เป็นมาตรฐานในส่วนของคุณภาพได้รับการยอมรับโดยทั่วไป และแตกต่างจากโภคภัณฑ์ตัวอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โภคภัณฑ์สินค้าเกษตร ที่มีปัญหาสำคัญในเรื่องความคงทน คุณภาพที่ไม่เป็นมาตรฐานและการจัดการเก็บรักษาที่ยากลำบาก เมื่อพิจารณาถึง การศึกษาความเคลื่อนไหวของระดับราคาทองคำในช่วงที่ผ่านมา จะเห็นถึงความไร้เสถียรภาพของระดับราคาทองคำ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการยกเลิกมาตรฐานทองคำ ในช่วงทศวรรษ 1980 ระดับราคาทองคำได้เปลี่ยนแปลงในเชิงถดถอยเมื่อเทียบกับเงินเฟ้อ (อ้างใน Davidson et.al, 2003) อย่างไรก็ตามบทบาทของทองคำเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นบทบาทของทองคำในปัจจุบันในฐานะของเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงที่และมีบทบาทสำคัญในตลาดปริวรรตเงินตราของโลก เมื่อพิจารณาถึงจำนวนของประเทศต่างๆที่ได้มีการเปลี่ยนไปใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว มากขึ้นเรื่อยๆ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อระดับราคาทองคำ โดยเปรียบเทียบ เนื่องจากทองคำไม่อาจถูกใช้เป็นสิ่งอ้างอิงสำหรับการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ต่อไป (ภัทรกิตต์ เนตินิยม, 2550: 11-12)

3.1 ประวัติศาสตร์ทองคำกับการฟื้นฟูระบบมาตรฐานทองคำหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ในช่วงสงครามโลกครั้งแรก ปี ค.ศ. 1925 รัฐบาลอังกฤษ ยกเลิกมาตรฐานทองคำและรวบรวมทองคำมาทั้งหมด ขณะนั้นเงินปอนด์ไม่สามารถแลกเปลี่ยนทองคำได้ ค่าเงินปอนด์ได้ลดลงมากเมื่อเทียบกับทองคำ สินค้าและเงินตราต่างประเทศของสกุลที่มีเสถียรภาพ ในช่วงนั้น เศรษฐกิจที่มีอิทธิพลทางการเงินและนักการเมืองอนุรักษ์ต้องการให้เงินปอนด์ เป็นสัญลักษณ์ของจักรวรรดิอังกฤษเหมือนอดีตที่เป็น “ดินแดนพระอาทิตย์ไม่ตกดิน” ภายหลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง วินสตัน เชอร์ชิลล์ ต่อมาเป็นนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ มีการปฏิบัติที่เข้มงวดและบีบรัดมาก คือ ทำให้ระดับราคาสินค้าลดลง เพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนเงินปอนด์ในตลาดโลกและปรับปรุงดุลการชำระเงินให้สัมพันธ์กับทองคำไหลเข้า แต่แลกกับการว่างงานของมหาชน อัตราค่าจ้างต่ำและการรัดเข็มขัด เรียกว่า การทำให้เกิดเงินฝืด (Deflation) ต่อมา มีการฟื้นฟูมาตรฐานทองคำด้วยการใช้อัตราเทียบเงินปอนด์ก่อนสงครามเป็นพื้นฐาน กล่าวได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนเงินปอนด์ถูกตีค่าให้สูงเกินไปและเป็นอุปสรรคต่อการส่งออก หากทำให้อัตราแลกเปลี่ยนสูงเกินไปจะจำกัดเรื่องการส่งออกและเกิดการนำเข้าสินค้า นำไปสู่การขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน แต่ทำให้มีความสามารถทางการแข่งขันในตลาดต่างประเทศมากขึ้นและช่วยฟื้นฟูดุลการชำระเงิน ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนที่ลดลง เรียกว่า การลดค่าเงิน (Devaluation) ในทศวรรษที่ 1920 มีนักเศรษฐศาสตร์จำนวนมากกล่าวว่า เชอร์ชิลล์ ใจเขลาและกระทำผิดอย่างร้ายแรง ในปี 1975 กัลเบรธเขียนว่า “การหวนกลับไปสู่มาตรฐานทองคำในปี 1925 อาจเป็นการกระทำที่สร้างความเสียหายให้กับภาคการเงินอย่างรุนแรงที่สุดในสมัยใหม่”

สำหรับมาตรฐานทองคำข้างต้น มีจุดร่วมที่สำคัญว่า ทองคำถูกขจัดไปเกือบหมดสิ้นจากการหมุนเวียนในประเทศ ขณะที่ภาครัฐระดมทองคำมากขึ้น ในฐานะเงินตราของโลกและเป็นปัจจัยสากลในการชำระเงิน ในอังกฤษ ปอนด์ทองคำพังทลายในเดือนกันยายน ค.ศ. 1931 ภายใต้อผลกระทบที่รุนแรงจากวิกฤติการเงินระหว่างประเทศทำให้ประเทศอื่นไม่ให้ความเชื่อถือ ขณะที่มีการประกาศว่า มาตรการต่างๆ ที่ดำเนินการเป็นมาตรการชั่วคราวเท่านั้น แต่นักเขียนอังกฤษ คือ นอร์ธโคต พาร์กินสัน (Northcote Parkinson) กล่าวว่า “ไม่มีสิ่งใดยั่งยืนได้นานมากเท่ากับสิ่งชั่วคราว” ในสหรัฐอเมริกาการยกเลิกการเปลี่ยนทองคำกับเงินดอลลาร์และการระดมทองคำของรัฐ เป็นวิธีการสำหรับการต่อต้านภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เรียกว่า นิวดีล (New Deal) ของประธานาธิบดี รูสเวลต์ ต้นปี ค.ศ. 1933 เป็นช่วงที่วิกฤติได้ดำเนินอย่างรุนแรง ทางด้านฝรั่งเศส เรียกว่า ประเทศสุดท้ายของมาตรฐานทองคำ ซึ่งการยกเลิกมาตรฐานทองคำเกิดขึ้นระหว่างความเข้มข้นทางการเมือง ขณะนั้นนายทุนต่อสู้กับรัฐบาลปีกซ้ายของแนวร่วมประชาชน มีการย้ายทุน

มหาศาลไปต่างประเทศ ทางด้านเยอรมัน พวกนาซีใช้เรื่องทองคำและการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เป็นปัจจัยในการทำสงคราม

เมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์จากเรื่องดังกล่าวพบว่า อัตราแลกเปลี่ยนที่ชัดเจนระหว่างเงินตราสกุลต่างๆ ได้หมดลงโดยอนุญาตให้สกุลเงินต่างๆ “ลอยตัว” ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 เมื่อประเทศใดออกจากมาตรฐานทองคำจะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนตกต่ำอย่างรุนแรง โดยพยายามให้ค่าเงินตกต่ำลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สำหรับการแข่งขันในตลาด จากเงื่อนไขต่างๆ กล่าวได้ว่าค่าของเงินตราตามปริมาณทองคำคงที่จะเป็นอุปสรรค ฉะนั้นทองคำได้ถูกขจัดไปจากการหมุนเวียนเงินตราภายในประเทศ ด้านรัฐบาลมีการระดมทองคำเพื่อใช้ในการชำระหนี้สากล ขณะนี้ทองคำสามารถเคลื่อนย้ายจากคลังของธนาคารหนึ่ง (หรือทุนสำรองพิเศษของรัฐ) ไปสู่คลังของอีกธนาคารเท่านั้น การระดมนำทองคำสำรองของโลกสู่สหรัฐอเมริกา เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายด้านต่างประเทศและด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลสหรัฐ ที่มีความสำคัญต่อมา (อ.อนิคนิ, 2530: 201-207)

สำหรับการฟื้นฟูระบบมาตรฐานทองคำ พบว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าใดเนื่องจาก การกำหนดราคาทองคำที่สัมพันธ์กับค่าเงินตรา ได้ยึดติดกับอัตราเดิมก่อนการเกิดสงคราม ได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ นำไปสู่ปัญหาในเรื่องของการตีค่าเงินตราให้สูงเกินไป (Overvalue) ตัวอย่างที่เห็นอย่างชัดเจนคือ อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสกุลเงินปอนด์กับเงินดอลลาร์สหรัฐ และส่งผลกระทบต่อทางลบในเรื่องของปัญหาด้านการส่งออกของอังกฤษ และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการนำเข้า อันจะส่งผลกระทบต่อเรื่องดุลการชำระเงิน เรียกว่า การลดค่าเงิน (Devaluation) นอกจากนี้จะส่งผลกระทบต่อทำให้ อัตราการว่างงานมีจำนวนสูงขึ้น อัตราค่าจ้างที่ตกต่ำและมาตรการจำกัดรายจ่ายของภาครัฐ คือ การทำให้เงินฝืด (Deflation) เมื่อพิจารณาถึงปัญหาในเรื่องการขาดแคลนทองคำ อันเนื่องมาจาก ความต้องการใช้ทองคำในระบบเศรษฐกิจการค้า มีการขยายตัวสูงขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับก่อนการเกิดสงคราม แม้ว่าปริมาณของสำรองทองคำของประเทศต่างๆ จะมีการเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนหน้านี้ แต่ถือว่าไม่เพียงพอกับความต้องการที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้การดำเนินการฟื้นฟูระบบมาตรฐานทองคำขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ในที่สุดจำต้องยกเลิกไปเพราะไม่สามารถทนต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามมาได้

ในส่วนของบทบาททองคำในช่วงเวลานั้น พบว่า ทองคำได้ถูกลดบทบาทในฐานะของเงินตราที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจภายใน ผ่านการดำเนินการของรัฐบาลในความ

พยายามที่จะระดมทองคำไว้ในมือให้มากที่สุด อาจกล่าวได้ว่าเป็นการขจัดทองคำให้ออกไปจากการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจภายใน แต่ทองคำยังคงมีบทบาทสำคัญในการใช้เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ระหว่างประเทศอยู่ นอกจากนั้นได้เกิดมาตรฐานการแลกเปลี่ยนทองคำ ซึ่งธนาคารกลางได้นำเอาเงินตราของตนไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราสกุลที่สามารถแปลงสภาพเป็นทองคำได้ แทนการแลกเปลี่ยนเป็นทองคำโดยตรงเพื่อรักษาไว้ซึ่งความแลกเปลี่ยนในลักษณะนี้ และได้ส่งผลถึงเรื่องทุนสำรองเงินตราที่มีความสัมพันธ์กับทองคำ เพราะต้องได้รับความเชื่อถือและเป็นเงินตราสกุลที่สามารถแปลงสภาพเป็นทองคำได้ ก่อนหน้านั้น เงินปอนด์ได้เป็นเงินตราสำรองระหว่างประเทศ แต่มีเงินดอลลาร์เข้ามาท้าทาย เรื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทองคำจะมีความสัมพันธ์กับเรื่องของเงินตราที่ถูกใช้เป็นทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศ ด้วยปัจจัยในเรื่องการแปลงสภาพของเงินตรา (Convertibility Currency) ฉะนั้นอาจกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทของทองคำได้ถูกตัดทอนลงไปในภาคเศรษฐกิจภายในประเทศแต่ยังมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นปัจจัยที่สำคัญในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ ซึ่งมีการใช้สกุลเงินตราสำรอง (Currency reserve) เพื่อเป็นทุนสำรองของแต่ละประเทศ นอกเหนือไปจากการสะสมทองคำไว้เป็นทุนสำรองเพียงอย่างเดียว และเงินปอนด์เป็นทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศ ขณะที่เงินดอลลาร์สหรัฐเข้ามาเป็นคู่แข่งที่สำคัญ

3.2 ประวัติศาสตร์ของทองคำในช่วงของการเกิดขึ้นของระบบเบรตตัน วูดส์

ปี ค.ศ. 1944 มีผู้แทนจาก 44 ประเทศ พบกันที่เบรตตันวูดส์ มลรัฐนิวแฮมเชียร์ของสหรัฐอเมริกา เพื่อร่วมประชุมทางการเงินระหว่างประเทศ ขณะที่สงครามยังดำรงอยู่ในยุโรปและเอเชียและปัญหาเรื่องโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจโลกหลังสงครามได้ปรากฏขึ้นมา ในที่ประชุมได้อภิปรายถึง การสถาปนาองค์การด้านการเงินการคลังของโลกกับระเบียบด้านความสัมพันธ์ด้านเงินตราระหว่างประเทศ เป็นเรื่องใหม่และซับซ้อน โดยที่ประชุมลงมติก่อตั้งองค์การดังกล่าว คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) และรับรองข้อตกลง จากนั้นองค์การนิติบัญญัติของประเทศสมาชิกจะให้สัตยาบันต่อมา สังเกตว่าสหภาพโซเวียตไม่ให้สัตยาบันและไม่ได้เป็นสมาชิกของกองทุนฯ หลังจากสงครามสิ้นสุดลง กองทุนดังกล่าวถูกควบคุมโดยวงการปกครองของสหรัฐอเมริกา ที่มีท่าทีเป็นปฏิปักษ์ต่อสหภาพโซเวียตมากขึ้น ปัจจุบันประเทศทุนนิยมที่พัฒนาแล้วทุกประเทศกับประเทศกำลังพัฒนาทุกประเทศนอกจากประเทศเล็กๆกับประเทศสังคมนิยมบางประเทศ ได้แก่ ประเทศยูโกสลาเวีย โรมาเนีย เวียดนาม ลาว และจีน ในทศวรรษที่ 1930 ได้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจโลก คนส่วนมากคิดว่า เหตุการณ์ด้านการเงิน (การพังทลายของมาตรฐานทองคำ การแข่งขันกันลดค่าเงินตรา การไม่ให้สินเชื่อกันระหว่าง

ประเทศและการนำข้อจำกัดต่างๆเกี่ยวกับการพาณิชย์และการชำระเงินมาใช้) ทำให้วิกฤติรุนแรงมากขึ้น

มาตรการต่างๆได้ถูกดำเนินการในสองทิศทาง ในประการแรก มีการเสนอให้นำ “กฎการประพุดิปฏิบัติ” ด้านการเงินมาใช้ คือ การไม่ลดค่าเงินโดยปราศจากการตกลงกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ในการยกเลิกและไม่นำข้อจำกัดด้านการชำระเงินกับต่างประเทศมาใช้ ฯลฯ ประการที่สอง คือ มีการก่อตั้งระบบสินเชื่อระหว่างประเทศโดยกองทุนฯ ทำหน้าที่ให้สินเชื่อกับประเทศที่ประสบปัญหาทางการเงิน สำหรับประเทศตะวันตก ถือว่า ระบบเบรตตัน วูดส์ เป็นผลงานของสองคน คือ จอห์น เมย์นาร์ด คีนส์ (John Maynard Keynes) ชาวอังกฤษและแฮร์รี ไวท์ (Harry D. White) ชาวอเมริกันโดยทั้งสองได้ร่างแผนการและเสนอต่อที่ประชุม ในเวลาดังกล่าวคนส่วนมากยกย่องคีนส์ว่าเป็น แสงสว่างที่นำทางด้านเศรษฐกิจ เป็นผู้สร้างทฤษฎีระเบียบเศรษฐกิจของรัฐ รวมถึงเป็นผู้มีความสามารถด้านเศรษฐกิจการคลัง ทางด้านไวท์ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ปฏิบัติ เป็นรัฐมนตรีช่วยกระทรวงการคลังของสหรัฐฯ เป็น “คนของรูสเวลต์” ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นหนึ่งในคณะที่ปรึกษาของประธานาธิบดีมีบทบาทสำคัญต่อประวัติศาสตร์สหรัฐฯ ในศตวรรษที่ 20

คีนส์และไวท์มีเป้าหมายร่วมกัน คือ เพื่อสร้างความมั่นคงกับระบบการเงินการคลัง เท่ากับสร้างความเป็นปึกแผ่นของลัทธิทุนนิยมโลก แต่แผนการของทั้งสองแตกต่างกันมาก เพราะคีนส์ต้องการฟื้นฟูฐานะของอังกฤษ ขณะที่ไวท์ต้องการส่งเสริมการเป็นผู้นำของสหรัฐอเมริกาในโครงสร้างเศรษฐกิจหลังสงคราม โดยคีนส์เสนอให้กองทุนฯ ให้สินเชื่ออย่างเอื้อเฟื้อและเสรีโดยเรื่องดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกา ต้องเป็นผู้ให้สินเชื่อรายใหญ่ที่สุด ฉะนั้นแผนการของไวท์กำหนดเงื่อนไขการให้สินเชื่ออย่างเคร่งครัด แต่ทว่า ที่ประชุมรับฟังคีนส์ด้วยความเคารพแต่ยอมรับแผนการของสหรัฐฯ เป็นพื้นฐานแทน

เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายหลักของระบบ คือ เพื่อคงส่วนดีของมาตรฐานทองคำและขจัดส่วนเสียต่างๆ ส่วนดี คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราที่มั่นคง การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างสกุลกันได้ และการเคลื่อนย้ายสินค้าและทุนอย่างเสรี ให้ความสำคัญกับวินัยของมาตรฐานทองคำ คือ หากประเทศได้ “ใช้จ่ายเกินฐานะ” จะเสียทองไปและถูกบังคับให้ดำเนินมาตรการประหยัดและจำกัดด้วยนโยบาย ทำให้เงินฝืด (Deflation) สำหรับข้อเสีย คือ ความไม่ยืดหยุ่นและอำนาจสิทธิขาดของระบบ ซึ่งทางกองทุนฯ ได้บังคับให้ลดการออกธนบัตรอย่างรวดเร็วและบ่อยเกินไป และ Deflation ครอบคลุมถึงการว่างงาน ซึ่งทำให้อัตราเติบโตทางเศรษฐกิจช้าลง อย่างไรก็ตาม มีการให้ความสำคัญกับทองคำ ซึ่งเกี่ยวกับอำนาจของประเพณีและความศรัทธา โดยเชื่อมโยงกับการที่

สหรัฐอเมริกา มีทองคำมหาศาล ดังที่คีนส์กล่าวในปี 1924 ว่าพวกเขาต้องการให้ขจัดอำนาจอัตราดอกเบี้ยของทองและจำกัดอยู่ในฐานะกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ

สำหรับทองคำได้ถูกฟื้นฟูบทบาทในการเป็นตัววัดค่าหน่วยเงินในสากล คือ แต่ละประเทศจะต้องกำหนดปริมาณทองคำในหน่วยเงินตรารวมถึงรักษาไว้และประกาศให้ทองคำเป็นรูปแบบหลักของทุนสำรองนานาชาติ เป็นปัจจัยขั้นสุดท้ายของการขาดดุลการชำระเงินด้วย เรื่องต่างๆทั้งหมด มิได้กระทบต่อหน้าที่ด้านการเงินของทองคำภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ดี สหรัฐอเมริกาด้วยอำนาจของประเพณีดั้งเดิม ได้กำหนดให้ต้องมีทองคำมารองรับธนบัตรและเงินกระดาษอื่นๆ ในสัดส่วนที่กำหนดโดยดำเนินการจนถึงทศวรรษที่ 1960 บางประเทศยังมีผลบังคับใช้ถึงปัจจุบันสังเกตได้ว่าการนำเอามาตรฐานทองคำมาใช้อีกครั้ง แต่กลายเป็นมาตรฐานดอลลาร์ทองคำมากกว่าและเงินดอลลาร์ได้เป็นสื่อกลางระหว่างเงินตราสกุลอื่นๆทั้งหมดกับทองคำ ในความเป็นจริง เงินตราสกุลต่างๆ มิได้ผูกพันกับทอง แต่ยึดกับเงินดอลลาร์ซึ่งถือได้เป็นตัวแทนผู้รับมอบอำนาจเต็มจากทอง สังเกตอย่างชัดเจนในข้อตกลงของกองทุนฯ ว่า "ค่าของเงินตราของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศให้เทียบกับทองคำหรือเงินดอลลาร์ของสหรัฐซึ่งเท่ากับทองตามน้ำหนักที่กำหนดไว้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1944" (มาตราที่ 4 หมวดที่ 1)

แต่ปัจจัยที่สำคัญ คือ ปริมาณทองคำในดอลลาร์หรือราคาทางการทองคำคิดเป็นดอลลาร์ เนื่องจากราคาดังกล่าวถูกใช้ในการแก้ไขปัญหาการขาดดุลการชำระเงินซึ่งธนาคารกลางมีหน้าที่ซื้อและขายตั้งแต่ปี 1934-1971 โดยราคาจะอยู่ที่ระดับ 35 ดอลลาร์ต่อออนซ์ไม่เปลี่ยนแปลงปัจจัยต่อไป คือ เรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลของตนกับดอลลาร์ (หรือมูลค่าเทียบ (Par value) ตามข้อบัญญัติในความตกลง) มีการโต้เถียงกันบางครั้งได้ขยายตัวไปอย่างมาก เพราะการได้กำไรจากการส่งออกและการสั่งซื้อสินค้าเข้า ขึ้นอยู่กับตัวเลขดังกล่าว หลังจากที่กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนกับเงินดอลลาร์ จะคำนวณว่ามีค่าคิดเป็นทองคำเท่าไร โดยกองทุนฯ จะบันทึกตัวเลขไว้เป็นอย่างดีทุกวันโดยค่าเงินปอนด์ที่เทียบครั้งแรกถูกกำหนดที่ระดับ 4.03 ดอลลาร์ในเดือนกันยายน 1949 ต่อมาอังกฤษลดค่าเงินปอนด์เหลือ 2.80 ดอลลาร์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อภาคการเงินอย่างมาก เมื่อสหรัฐอเมริกาได้สะสมทองคำสำรองของโลกอย่างมหาศาลและยอมให้รัฐบาลและธนาคารกลางของประเทศต่างๆ เอาเงินดอลลาร์ไปแลกเปลี่ยนทองคำได้อย่างเสรี ถือได้ว่าเป็นการยกย่องเงินดอลลาร์ให้เหนือเงินตราสกุลอื่นๆ การดำเนินการข้างต้น เหมือนเส้นด้ายบางๆที่เชื่อมโยงระบบกับทองคำ ในช่วงปีแรกๆหลังสงครามโลกสิ้นสุดลง โดยทั่วไปยังแลกเปลี่ยนดอลลาร์ไม่ได้ เมื่อเวลาผ่านไป เศรษฐกิจของประเทศยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่นฟื้นตัวอย่าง

เข้มแข็ง นำไปสู่การแลกเปลี่ยน แต่อย่างไรก็ตาม เงินดอลลาร์ได้เป็นศูนย์กลางของระบบโดยปราศจากคำถามใดๆ

ในปีค.ศ. 1945-1949 เป็นช่วงที่ทองคำได้เคลื่อนย้ายไปสู่สหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศที่ยากจนเพราะภัยสงคราม ทองคำเป็นวิธีเดียวที่จะชำระหนี้ของสหรัฐอเมริกา ปลายปี 1949 ทองคำสำรองของสหรัฐอเมริกา มีอยู่ในระดับสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ คือ 20,000 ตันคิดเป็น 70% ของทองคำสำรองทั้งหมดของโลกทุนนิยม และในทศวรรษที่ห้าสิบ เริ่มหลั่งไหลไปในทิศทางตรงกันข้าม ปลายปี 1960 สหรัฐอเมริกา มีทองคำ 15,800 ตัน (44%) และปี 1972 เมื่อสหรัฐยกเลิกการแลกเปลี่ยนระหว่างดอลลาร์กับทองคำ เหลือเพียง 8,600 ตัน (21%) พิจารณาได้ว่าทองคำสำรองของสหรัฐอเมริกายังอยู่ในระดับที่คงที่หลังจากนั้น เช่นเดียวกับทองคำสำรองของชาติอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนย้ายทองคำระหว่างรัฐได้สิ้นสุดลง

ทางด้านกองทุนฯ กำหนดให้ประเทศสมาชิกนำทองคำมาสมัครเป็นสมาชิกจำนวน 25 % ของโควตาหากประเทศใดมีทองจำนวนไม่มาก ให้ใช้ทองคำสำรองมา 10 % แทน การก่อตั้งระบบการเงินหลังสงครามสะท้อนถึง ความเติบโตทางการค้าในโลกให้ขยายตัวมากขึ้น รวมถึงการขยายรูปแบบของการรวมตัวทางเศรษฐกิจของชาติต่างๆ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 – 1970 เมื่อพิจารณาถึงปริมาณการค้าต่างประเทศของประเทศทุนนิยมเพิ่มจำนวนถึงสี่เท่า ประกอบกับความเติบโตทางการค้าของโลกได้พัฒนาไปอย่างมากด้วยการขยายการผลิต ซึ่งการขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของเศรษฐกิจให้สูงขึ้น (อ.อนิคนิ, 2530:208-215)

สำหรับบทบาทของทองคำในช่วงเวลาดังกล่าว กล่าวได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับช่วงการฟื้นฟูระบบมาตรฐานทองคำก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง โดยระบบเบรทตัน วูดส์ให้ความสำคัญกับการดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ของมาตรฐานทองคำที่ดีและชัดเจนที่ไม่ดีออกไปจากระบบ คือ เรื่องความมั่นคงทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ การยอมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รวมถึงการเคลื่อนย้ายสินค้าและทุนอย่างอิสระ รวมถึง เรื่องวินัยของมาตรฐานทองคำ ขณะที่บทบาทของทองคำมีส่วนสัมพันธ์ประเพณีดั้งเดิมหมายถึงการพิมพ์ธนบัตรต้องมีทองคำหนุนหลัง โดยทองคำได้มีบทบาทเป็นหน่วยวัดค่าเงินสากล ซึ่งแต่ละประเทศจำเป็นต้องกำหนดค่าของเงินตราของตนกับทองคำและรักษาไว้ นอกจากนั้นทองคำได้ทุนสำรองนานาชาติ และเป็นปัจจัยสุดท้ายชำระการขาดดุลของประเทศ

ระบบดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับเงินดอลลาร์ เนื่องจาก เงินดอลลาร์กลายเป็นสื่อกลางระหว่างเงินตราสกุลต่างๆกับทองคำซึ่งเกิดจากข้อตกลงของกองทุนที่ ให้ประเทศต่างๆกำหนดค่าเงินตราเข้ากับทองคำหรือเงินดอลลาร์ การที่มีทองคำหนุนหลังเช่นนี้ เป็นการสร้างความมั่นคงและความเชื่อมั่นกับเงินดอลลาร์อีกด้วย ทำให้เงินดอลลาร์กลายเป็นสกุลเงินหลักของโลก ซึ่งทองคำได้ถูกจัดออกไปจากการหมุนเวียนในประเทศ แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาถึงจุดอ่อนที่สำคัญของระบบ คือ ปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นของสกุลเงินตราหลัก ภายหลังได้กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญและทำให้ระบบดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เป็นผลทำให้ต้องยกเลิกระบบดังกล่าวโดยปริยาย

3.3 ประวัติศาสตร์ของทองคำหลังยกเลิกข้อตกลงเบรตตันวูดส์ตั้งแต่ปีค.ศ. 1971

สำหรับเหตุการณ์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของทองคำ คือ กฎหมายมาตรฐานทองคำ (Gold Standard Act) ในปี ค.ศ. 1900 ซึ่งสหรัฐร่วมกับประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปในการกำหนดระบบเศรษฐกิจที่มีทองคำเป็นพื้นฐาน เมื่อย้อนกลับไปในปีค.ศ. 1913 มีการตั้งระบบธนาคารกลางขึ้น ทำให้สหรัฐมีบทบาทยกเลิกการเชื่อมโยงเงินดอลลาร์กับทองคำ เรื่องดังกล่าวปรากฏขึ้นในปี ค.ศ. 1930 เมื่อ แฟรงคลิน ดีลาโน รูสเวลล์ ประกาศลดค่าเงินดอลลาร์และควบคุมทองคำจากนั้นเกิดสนธิสัญญาเบรตตัน วูดส์ ซึ่งเป็นเรื่องที่สร้างความมั่นคงกับเงินดอลลาร์อีกครั้งหนึ่ง รวมถึงเรื่องความน่าเชื่อถือในเงินดอลลาร์ ในที่สุดมีการยกเลิกสนธิสัญญาดังกล่าว และลดค่าเงินดอลลาร์มากขึ้น ในตอนต้นทศวรรษที่ 1970 ขณะที่ ริชาร์ด นิกสัน เป็นประธานาธิบดีในขณะนั้น ดังสามารถแบ่งช่วงเวลาต่างๆของทองคำโดยพิจารณาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงดังต่อไปนี้

3.3.1 ยุคเศรษฐกิจใหม่

ยุคเศรษฐกิจใหม่เริ่มต้นในปีค.ศ. 1971 ซึ่งประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน ประกาศยกเลิกสนธิสัญญาเบรตตันวูดส์ ลดค่าเงินดอลลาร์ โดยราคาทองคำอยู่ที่ 37.50 ดอลลาร์ รวมไปถึงการปิดช่องทางต่างๆของทองคำเพื่อยุติการไหลออกของทองคำ เมื่อพิจารณาถึงปริมาณทองคำสำรองกว่า 20,000 ตันเหลือ 8,000 ตัน โดยต้องการให้อยู่ในระดับ 35 ดอลลาร์ที่กำหนดในเวลา 2 ปีต่อมา ราคาได้อยู่ที่ระดับ 42.22 ดอลลาร์ ขณะที่เงินดอลลาร์ถูกปล่อยให้ลอยตัว ภายหลังเรื่องนี้นำไปสู่ภาวะเงินเฟ้อ สำหรับการยกเลิกสัญญา เบรตตันวูดส์ เมื่อได้แยกทองคำออกจากภาคการเงินทำให้เกิดความต้องการทองคำของภาคเอกชนมากขึ้นในฐานะเครื่องมือ

ป้องกันทางการเงิน ในปีค.ศ. 1973 ราคาทองคำเพิ่มขึ้นถึง 120 ดอลลาร์ ขณะที่ภาวะเงินเฟ้อเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาถึงหนี้สินที่ระดับ 466 พันล้านดอลลาร์ ประมาณ 34% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของชาติ (GDP) แต่ว่าตัวเลขเงินเฟ้อได้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในปีค.ศ. 1974 ประกอบกับตลาดหุ้นเกิดความปั่นป่วนครั้งใหญ่ และริชาร์ด นิกสันได้ประกาศลาออก หลังกรณีวอเตอร์เกต ราคาทองคำได้อยู่ที่ระดับ 200 ดอลลาร์

3.3.2 ภายใต้การบริหารของคาร์เตอร์

ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำในปีค.ศ. 1975 และ 1976 ราคาทองคำได้ต่ำสุดที่ 104 ดอลลาร์ ซึ่งนายจิมมี คาร์เตอร์ได้แก้ไขในเรื่องนโยบายทางการเงินต่อไป แลกกลุ่มประเทศผู้ผลิตและส่งออกน้ำมัน (OPEC) ได้ยกเลิกการส่งน้ำมันให้สหรัฐอเมริกา ด้วยปัจจัยข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางการเงินให้ตกต่ำมากยิ่งขึ้น ขณะที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และสหรัฐอเมริกาเริ่มดำเนินมาตรการขายทองคำเป็นรายเดือนในปี 1975 ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศขายต่อสาธารณะเพื่อเป็นการสร้างอุปสงค์ใหม่ๆ ในความจริง ต้องการยกเลิกการใช้ทองคำเป็นค่ามาตรฐานสำหรับทุกอย่างและรักษาระดับราคาให้ต่ำกว่า 150 ดอลลาร์ อาจกล่าวได้ว่าทองคำประมาณ 1,200 ตันถูกใช้โดยไม่เกิดประโยชน์อันใด ในปีค.ศ. 1978 โดยราคาทองคำอยู่ที่ประมาณ 250 ดอลลาร์ เมื่อพบว่าการดำเนินการข้างต้นไม่มีผล จึงมีการตัดทอนการขาย ราคาทองคำได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากตลอดเวลา ในปีค.ศ. 1979 โลกได้เข้าสู่วิกฤติทางการเงินและราคาทองคำได้สูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ที่ระดับ 875 ดอลลาร์

3.3.3 ภายใต้การบริหารของเรแกน

ในช่วงเวลาดังกล่าวอัตราดอกเบี้ยได้อยู่ที่ระดับ 19% แต่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถานการณ์ของตลาดทองคำสงบลงและเงินดอลลาร์มีเสถียรภาพ ราคาทองคำต่ำที่สุดน้อยกว่า 300 ดอลลาร์ในปี ค.ศ. 1980 แต่ปี 1983 เกิดวิกฤติการณ์ในค่าเงินยุโรปเล็กน้อยจากการที่ค่าเงินดอลลาร์แข็งค่า และส่งผลต่อความต้องการลงทุนในทองคำที่สูงขึ้น โดยราคาอยู่ที่ระดับ 500 ดอลลาร์ในปี ค.ศ. 1983 สหรัฐอเมริกามีปัญหาเรื่องว่างงานสูงที่สุดนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1941 อีกด้วย เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเข้าสู่ยุคอัตราดอกเบี้ยสูง อัตราการว่างงานเพิ่มสูง ขณะที่อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับสูงต่อไป ซึ่งเป็นที่รู้จักว่า “ภาวะถดถอยของการขยายตัว” ได้ส่งผลกระทบต่อตลาดการเงินเช่นกัน เมื่อพิจารณาถึง การผสมผสานของอัตราดอกเบี้ยแท้จริงในระดับสูง (เมื่อหักลบจากอัตราเงินเฟ้อ) และปริมาณน้ำมันจำนวนมหาศาลที่ควบคุมอัตราเงินเฟ้อให้หนึ่ง ทางด้านหนี้สินของ

สหรัฐอเมริกาได้เพิ่มจำนวนที่ระดับ 2 ล้านล้านดอลลาร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ค.ศ. 1987 เป็นปีที่ธนาคารจำนวน 70 แห่งต้องปิดตัว ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ย่ำแย่ที่สุดตั้งแต่เกิดเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจ (Great Depression ปี 1929) ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาได้เป็นลูกหนี้ใหญ่ที่สุดในโลก ตลาดหุ้นล่มลง ขณะที่ธนาคารโลกได้ระดมความคิดกับบริษัทเหมือง ด้วยการใช่วิธีการปล่อยยืมทองคำและขยายแผนการค้า ได้ทำให้ราคาทองคำไปอยู่ที่ระดับ 350 ดอลลาร์อย่างรวดเร็ว

3.3.4 ภายใต้การบริหารของจอร์จ เอช ดับเบิลยู บุช

ในปี ค.ศ. 1988 ได้เกิดวิกฤติการณ์ด้านการเงินและธนาคารที่ร้ายแรงที่สุดของสหรัฐอเมริกา คือ วิกฤติ S&L (Saving and Loan Crisis) ทางด้านหนี้สินของประเทศเพิ่มขึ้นสูงเกินกว่าระดับ 3 ล้านล้านดอลลาร์ และเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 ที่ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ติดลบ นอกจากนั้นช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเมืองหลายประการ เช่น การล่มสลายของสหภาพโซเวียต การรวมประเทศเป็นหนึ่งของเยอรมัน และสหรัฐอเมริกา ปราบ ชัดดัม ฮุสเซน และประเทศอิรักในสงครามอ่าว (ครั้งที่หนึ่ง) รวมถึงเรื่องการสิ้นสุดลงของสงครามเย็น ขณะนั้นสหรัฐอเมริกาเผชิญกับการขาดดุลที่เกิดจากการสะสมของหนี้ระหว่างประเทศเกินกว่า 4 ล้านล้านดอลลาร์ ทางด้านตลาดทองคำตกอยู่ในภาวะชบเซาภายใต้ความกดดันของการซื้อขายอย่างเป็นทางการและการซื้อขายล่วงหน้าของบริษัทเหมืองที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3.3.5 ภายใต้การบริหารของคลินตัน

ในขณะนั้นทองคำได้ถูกกดราคาให้ต่ำลง โดยที่ราคาต่ำสุดที่ 330 ดอลลาร์ โดยได้รับแรงกดดันจากวิกฤติการณ์ทางการเงินการธนาคารของญี่ปุ่น วิกฤติการณ์การเงินของยุโรป และเชื่อว่าการบริหารของคลินตันได้กระตุ้นต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ความต้องการทองคำได้กลับมาอีกครั้งผลักดันให้ราคาไปอยู่ที่ระดับ 425 ดอลลาร์ แต่ทว่าการผลิตทองคำเริ่มชะลอตัวลง ความต้องการทองคำได้เพิ่มสูงขึ้นทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันออกไกล เมื่อพิจารณาถึงสถิติการขายล่วงหน้าโดยเหมืองและธนาคารกลาง ทำให้ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1995 สหรัฐอเมริกาเกิดปัญหาเศรษฐกิจจากการช่วยเหลือเม็กซิโก โดยราคาทองคำได้เพิ่มขึ้นในต้นปี ค.ศ. 1996 ทางด้านหนี้สินเพิ่มสูงถึง 5 ล้านล้านดอลลาร์ ได้สูงกว่า GDP ถึง 70% ขณะที่สิ้นปี ค.ศ. 1996 ราคาทองคำปรับตัวลดลงไปที่ระดับ 370 ดอลลาร์ภายใต้แรงกดดันจากการซื้อขายล่วงหน้าโดยบริษัทเหมืองทองคำในแอฟริกาใต้

ในเวลาเดียวกัน นาย อลัน กรีนสแปน เตือนถึง “เรื่องความอุดมสมบูรณ์อย่างไม่ มีเหตุผล” ในตลาดการเงิน ในช่วงต้นปีค.ศ. 1997 สังเกตได้ว่า ค่าเฉลี่ยดัชนีหุ้นดาวโจนส์ได้เพิ่มสูง เป็นประวัติการณ์ แต่ราคาทองคำ ไม่เปลี่ยนแปลงเกือบทั้งปี ด้วยการที่ธนาคารกลางได้ทำการซื้อ จากเนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลียและอาร์เจนติน่า ซึ่งกลุ่มนักวิเคราะห์ของสวิสเซอร์แลนด์เชื่อว่า มีการซื้อเป็นระยะๆ เมื่อรวมกันแล้วราวๆ 1,400 ตันจากทองคำสำรองของประเทศสวิส ประกอบกับ การเกิดขึ้นของ วิกฤติค่าเงินในเอเชียที่ได้ขยายตัวจากประเทศสู่ประเทศตลอดมหาสมุทรแปซิฟิก ในช่วงสิ้นปี ดัชนีดาวโจนส์เริ่มตกอย่างรวดเร็ว ถือว่าเป็นสัญญาณถึงช่วงสุดท้ายของตลาดขาขึ้น

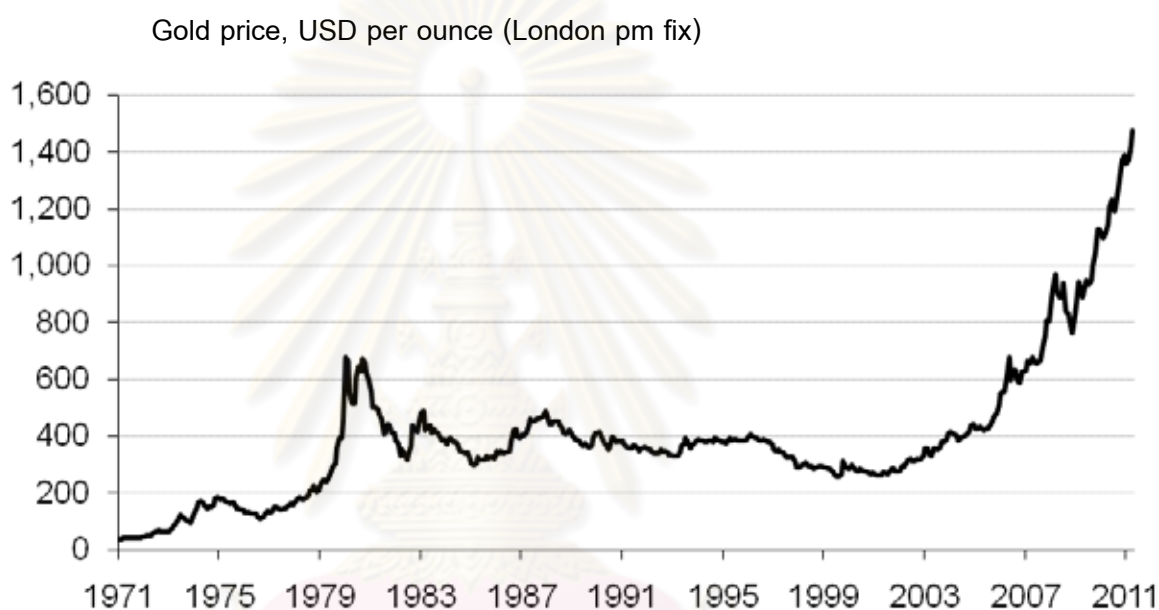
ในปีค.ศ. 1998 เกิดความกังวลว่า วิกฤติการณ์ทางการเงินของเอเชียจะขยายตัว ไปทั่วโลก รัสเซียไม่ยอมชำระหนี้ของประเทศ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถานการณ์การเงินโลก ด้านการจัดการเงินทุนระยะยาว ต้องพบกับความล้มเหลวและความจำเป็นต้องได้รับความ ช่วยเหลือด้านการเงินโดยบริษัทด้านการเงินหลักในวอลล์สตรีท โดยราคาทองคำตกไปอยู่ที่ 270 ดอลลาร์เป็นระดับที่ต่ำที่สุดในรอบ 19 ปี อย่างไรก็ตาม การลงทุนในภาคประชาชนเป็นแรงกระตุ้น ต่อความต้องการใช้ทองคำเพียงปัจจัยเดียว ในปี ค.ศ. 1999 ในเดือนพฤษภาคมธนาคารแห่ง อังกฤษประกาศว่าจะขายทองคำสำรองกว่าครึ่งผ่านการประมูล ทำให้ตลาดทองคำถูกควบคุมและ ราคาถดถอยอยู่ที่ระดับ 250 ดอลลาร์ จากนั้นในเดือนกันยายน ค.ศ. 1999 ราคาทองคำได้ เคลื่อนไหวไปที่ระดับ 340 ดอลลาร์เมื่อธนาคารกลางของประเทศชั้นนำในยุโรปได้ขายและการเข้า ซื้อทองคำ ทำให้เกิดอุปสรรคการที่สร้างความยากลำบากทางการเงินกับบริษัทเหมืองทองคำอย่าง มาก ในขณะนั้น เงินสกุลยูโรถูกใช้อย่างเป็นทางการ

3.3.6 การบริหารของ จอร์จ ดับเบิลยู บุช

ในปี ค.ศ. 2000 ตลาดหุ้นอยู่ในภาวะตกต่ำอย่างต่อเนื่องและนักลงทุนเริ่มมองหา ตัวเล็อกอื่นๆ ซึ่งทองคำได้เป็นสิ่งสร้างผลตอบแทนหลัก โดยค่าเฉลี่ยดัชนีหุ้นดาวโจนส์อยู่ที่ใน ระดับสูงกว่า 11,700 จุดในวันที่ 11 กันยายน 2001 โดยได้เกิดการจี้เครื่องบินโดยสารให้พุ่งชนตึก เวิร์ดเทรด เซ็นเตอร์ กับตึกที่ทำการกระทรวงกลาโหม และอีกลำตกลงไปในทุ่งของรัฐ เพนซิลวาเนีย ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของกระแสการซื้อทองคำที่กังวลเกี่ยวกับสงครามต่อต้านการ ก่อการร้ายที่อาจเกิดขึ้นเป็นระยะเวลายาวนานและผลกระทบต่อวงจรรการผลิตน้ำมันในตะวันออก กลาง

ในปีค.ศ. 2001 ราคาทองคำได้ลดลงต่ำกว่า 250 ดอลลาร์จากนั้นก็สูงขึ้นเป็น 400 ดอลลาร์นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 ในปี 2002 และ 2003 โดยราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นประมาณ 20% ในช่วงเวลาดังกล่าวกองทุนเก็งกำไรและผู้ประกอบการได้ดำเนินการซื้อเพื่อพยุงราคาทองคำ ในตลาด สหรัฐอเมริกาได้ทำสงครามในอัฟกานิสถานและสงครามอิรักครั้งที่สองในปี ค.ศ. 2003 สหรัฐขาดดุลการค้าและงบประมาณอย่างต่อเนื่องเป็นประวัติการณ์ (Kosares, M. J., 2008: 87-95)

แผนภาพที่ 3-1 การเปลี่ยนแปลงของราคาทองคำตั้งแต่ปี 1971 – 2010

ที่มา: IHS Global Insight

จากแผนภาพที่ 3-1 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาทองคำตั้งแต่ปี 1971 จนถึงปัจจุบัน แผนภาพดังกล่าวแสดงถึงความผันผวนในราคาทองคำเป็นบางครั้งแต่อย่างไรก็ดีราคาทองคำได้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ สำหรับการปรับตัวที่เพิ่มสูงสุดของประวัติศาสตร์ทองคำในช่วงทศวรรษที่ 1980 ที่ระดับ 850 ดอลลาร์สหรัฐต่อ 1 ออนซ์ ได้มีสาเหตุหลายประการดังต่อไปนี้ ประการแรกคือ การที่ชาติต่างๆ ได้มีการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศผ่านการดำเนินนโยบายผ่อนคลายทางการเงิน (Deregulation) มากยิ่งขึ้นและส่งผลทำให้ทุนระหว่างประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระเสรีมากขึ้น และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คือ การเกิดขึ้นของวิกฤติน้ำมันครั้งที่สองระหว่างปีค.ศ. 1979 – 1980 โดยขณะนั้นราคาน้ำมันได้เพิ่มสูงขึ้นถึง 3 เท่า และปัจจัยทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศอิหร่านและการที่สหภาพโซเวียตได้เข้ายึดอัฟกานิสถาน จากนั้นราคาทองคำได้มีการปรับตัวลดลงมา

เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองได้รับการแก้ไขแล้วบางส่วน ประกอบกับการเกิดขึ้นของปัญหาหนี้สาธารณะที่ได้สะสมตัวมากขึ้นจากการดำเนินการในด้านงบประมาณรายจ่ายของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกา โดยในปี ค.ศ. 1981 – 1982 และต่อมาในปี ค.ศ. 1983 – 1984 สหรัฐอเมริกาได้ขาดดุลการค้าอย่างหนักจากความเจริญเติบโตของเยอรมันและญี่ปุ่น แต่อย่างไรก็ดีปัจจัยเหล่านั้นไม่ได้ทำให้ราคาทองคำได้มีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก แต่พบว่าใน 10 ปีให้หลัง ราคาทองคำได้มีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากและในปัจจุบันได้ทำลายสถิติสูงสุดอย่างต่อเนื่องที่ระดับสูงกว่า 1,500 ดอลลาร์ ต่อ 1 ออนซ์โดยมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองที่สำคัญในการหนุนให้เกิดการเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย

แต่อย่างไรก็ดีปัจจัยทางด้านภารกิจกำไรของกองทุนบริหารความเสี่ยงต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่ม Hedge fund ซึ่งพยายามสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับตราสารทุนหรือผลิตภัณฑ์ทางการเงินอื่นๆ ซึ่งรวมไปถึงสินค้าโภคภัณฑ์ต่างๆ ด้วย การเข้ามาสู่ตลาดทองคำของกลุ่มดังกล่าวได้กลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ชัดเจนที่สุดในปัจจุบัน เพราะเมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาพบว่าความผันผวนในตราสารทุนและสกุลเงินตราต่างๆ ของโลกได้อยู่ภายใต้กระแสการเก็งกำไรที่สำคัญของกลุ่มเหล่านี้ทั้งสิ้น เมื่อไม่นานมานี้ ได้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจที่สำคัญของโลกขึ้นคือ ปัญหาสินเชื่อคุณภาพของสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 2008 ทำให้ราคาทองคำได้ปรับตัวสูงขึ้นหรือปัญหาหนี้สาธารณะของประเทศต่างๆ นอกจากนั้นความรุนแรงทางการเมืองระหว่างประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการก่อจลาจลภายในประเทศ และปัญหาความรุนแรงจากการก่อการร้ายในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้น เราอาจกล่าวสรุปได้ว่า ความต้องการถือครองทองคำของประชาชน ภาคธุรกิจและสถาบันทางการเงินต่างๆ ได้ทำให้การปรับตัวของระดับราคาทองคำได้สูงขึ้นหรือลดลงตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

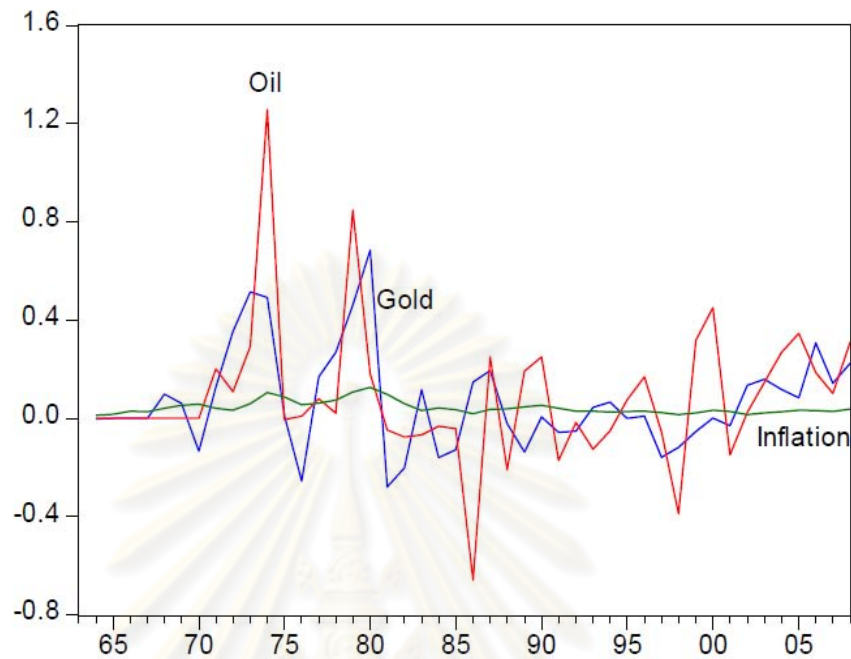
สำหรับบทบาทของทองคำในช่วงหลังการยกเลิกข้อตกลงเบรทตัน วูดส์ สังเกตได้ว่าบทบาทของทองคำได้เปลี่ยนแปลงไป ในการเป็นเครื่องมือบริหารความเสี่ยงทางด้านการเงิน หรือเพื่อสร้างผลตอบแทนหลักนอกเหนือจากสินทรัพย์อื่นๆ ที่ได้รับผลตอบแทนในรูปแบบต่างๆ เช่น การถือครองเงินดอลลาร์สหรัฐเพื่อได้รับดอกเบี้ย แต่อย่างไรก็ดี ทองคำได้ถูกทำให้ลดบทบาทลงไปด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือระหว่างนักเศรษฐศาสตร์และนักการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับการที่ทองคำจะมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจโลกทางด้านการเงิน โดยเหตุผลหลักที่สำคัญของประธานาธิบดี นิกสัน ได้ปิดหน้าต่างรับแลกเปลี่ยนทองคำ เพราะต้องการรักษาระดับทุนสำรองทองคำที่ลดลงเรื่อยๆ อันจะส่งผลกระทบต่อในระยะยาวได้ นอกจากนั้นได้เกิดการแทรกแซงในระดับราคาทองคำของกองทุนการเงินระหว่างประเทศหรือกระทรวงการคลังของสหรัฐอเมริกา ในการลด

บทบาททองคำในกลายเป็นสินค้าผ่านการประมวล แม้ว่าจะสามารถรักษาระดับราคามีให้เกินขอบเขตที่กำหนดบางส่วนก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่าจะสามารถจัดการให้ระดับราคาอย่างถาวร เป็นเพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น พิจารณาจากจำนวนทองคำ 1,200 ตันที่ถูกใช้โดยเปล่าประโยชน์

การดำเนินการทางด้านนโยบายทางการเงินของสหรัฐอเมริกาในการปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงสุดเป็นประวัติการณ์ที่ระดับ 19% เป็นเพียงปัจจัยประการหนึ่งที่ควบคุมให้ระดับราคาทองคำอยู่ในขอบเขตที่กำหนด แต่ได้หมายความว่าถึง อัตราการว่างงานที่สูงขึ้น เนื่องจากต้นทุนทางการผลิตได้เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่อัตราเงินเฟ้อของสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลานั้น ไม่ได้ลดลงถือว่าอยู่ในช่วงเวลาของ “ภาวะถดถอยของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ” ตามมาด้วยปัญหาทางการเงินและธนาคารของสหรัฐอเมริกา ที่ทำให้สถาบันทางการเงินจำนวน 70 แห่งต้องหายไปและด้วยเหตุผลที่หนี้สินของสหรัฐอเมริกาเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้ ฐานะของสหรัฐอเมริกา กลายเป็นลูกหนี้รายใหญ่ที่สุดของโลก ความอ่อนแอของสหรัฐอเมริกา ทำให้ระดับราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

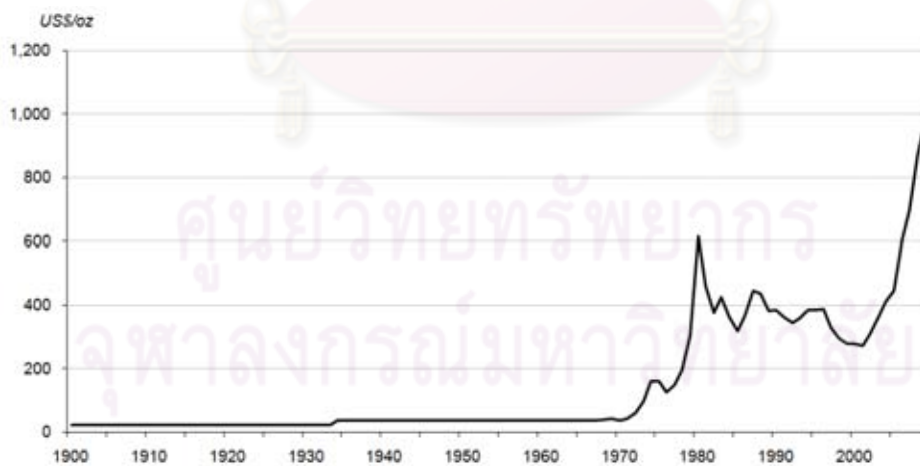
เมื่อพิจารณาถึงบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยโตของราคาน้ำมัน ราคาทองคำ และอัตราเงินเฟ้อของสหรัฐอเมริกาจากแผนภาพ 3-2 จากการศึกษาของ Narayan, P. K., Narayan, S. and Zheng, X. (2010) ที่ทำการศึกษความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยดังกล่าวด้วยข้อมูลทศวรรษตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963 -2008 ซึ่งสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายทางการเงินของสหรัฐอเมริกาตลอดจนการปรับตัวของสหรัฐต่ออัตราการถดถอยทางเศรษฐกิจหลังจากการยกเลิกสัญญา เบรตตันวูดส์ เมื่อได้แยกทองคำออกจากภาคการเงินทำให้เกิดความต้องการทองคำของภาคเอกชนมากขึ้นในฐานะเครื่องมือป้องกันทางการเงินส่งผลทำให้ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นและมีความผันผวนอย่างมากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแผนภาพที่ 3-3 แสดงราคาทองคำเฉลี่ยรายปี ค.ศ. 1900-2010 (ดอลลาร์สหรัฐต่อออนซ์) ที่ราคาทองคำเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับราคาทองคำเฉลี่ยรายปีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900-1970 ซึ่งในแผนภาพที่ 3-4 ราคาทองคำเฉลี่ยที่แท้จริงรายปี ค.ศ. 1900-2000 (ดอลลาร์สหรัฐต่อออนซ์) กำหนดปี ค.ศ. 1900 เป็นปีฐาน พบว่าในช่วงปี ค.ศ. 1985 มีราคาปีฐานที่เปลี่ยนแปลงไปกว่า 300% คำนวณจากปี ค.ศ. 1977 มีราคา ณ ปี ค.ศ. 190 เป็น 20 ดอลลาร์สหรัฐต่อออนซ์ และในปี ค.ศ. 1980 มีราคา ณ ปี ค.ศ. 190 เป็น 60 ดอลลาร์สหรัฐต่อออนซ์

แผนภาพที่ 3-2 ความสัมพันธ์ของการเติบโตของน้ำมัน ทองคำและเงินเฟ้อในประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ.1963-2008

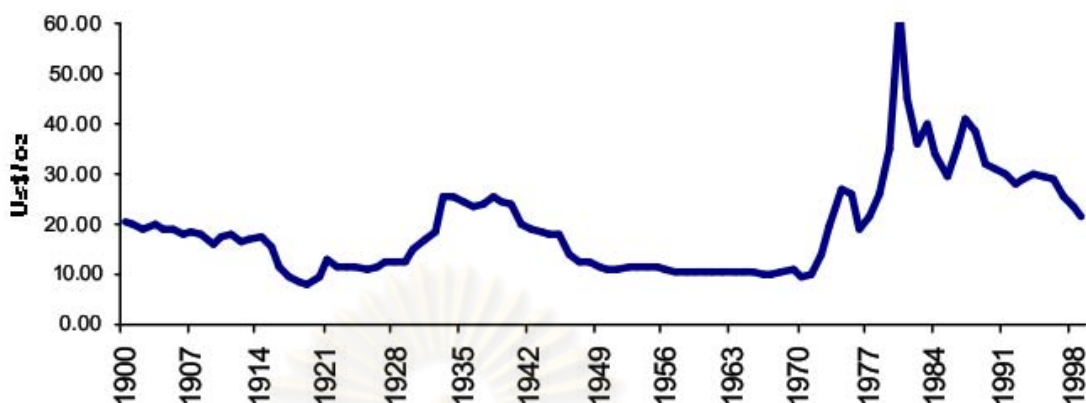
ที่มา: Narayan, P. K., Narayan, S. and Zheng, X. (2010)

แผนภาพที่ 3-3 ราคาทองคำเฉลี่ยรายปี ค.ศ. 1900-2010 (ดอลลาร์สหรัฐต่อออนซ์)

ที่มา: IHS Global Insight, WGC

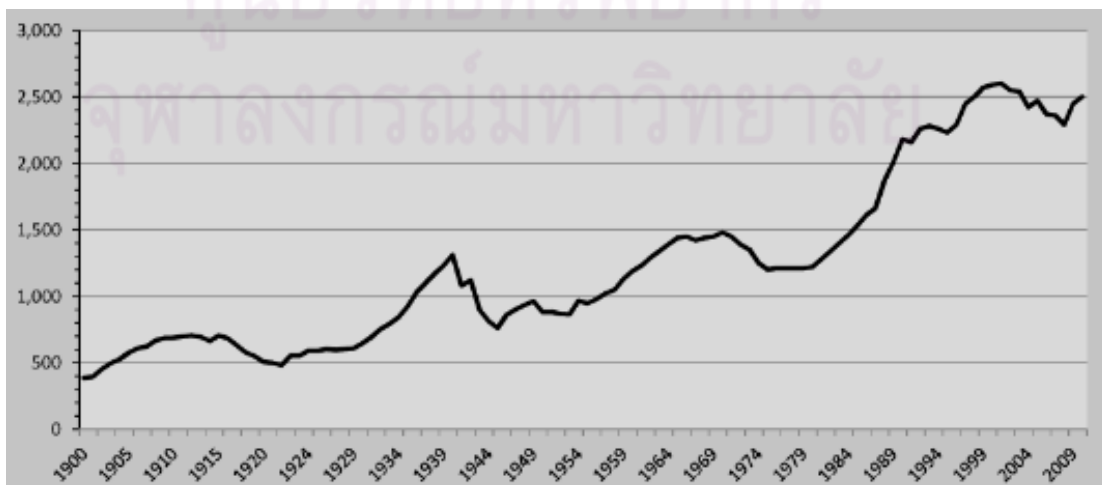
แผนภาพที่ 3-4 ราคาทองคำเฉลี่ยที่แท้จริงรายปี ค.ศ. 1900-2000 (ดอลลาร์สหรัฐต่อออนซ์)
กำหนดปี ค.ศ. 1900 เป็นปีฐาน

ที่มา: WGC Bannock, Consulting

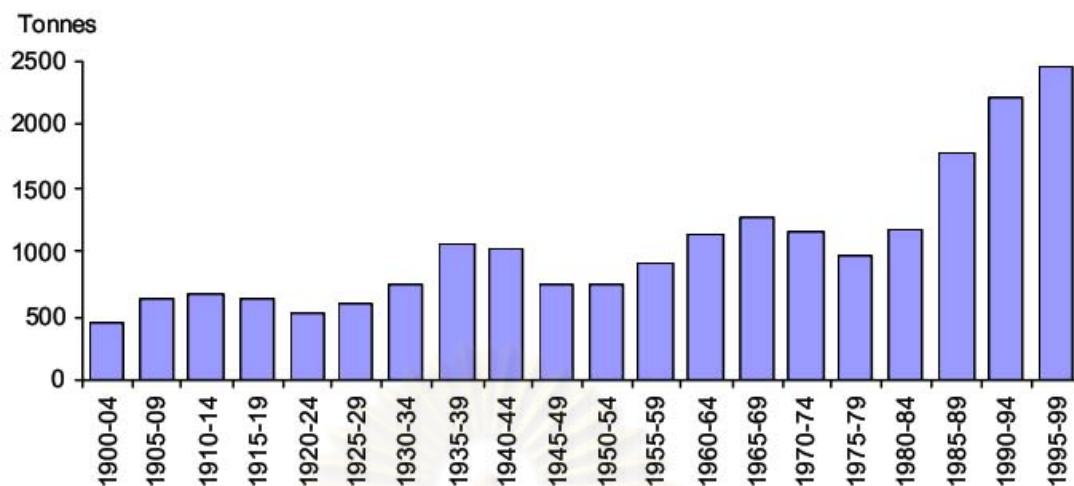
การปรับตัวของระบบเศรษฐกิจโลกกับบทบาทของทองคำเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 จากการศึกษาของ Narayan, P. K., Narayan, S. and Zheng, X. (2010) และแผนภาพที่ 3-2 และ 3-3 บทบาทของทองคำได้เปลี่ยนแปลงไปในฐานะเครื่องมือป้องกันทางการเงินส่งผลทำให้ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นและมีความผันผวนอย่างมากดังสามารถเห็นได้จากการผลิตทองคำของโลกในแผนภาพที่ 3-5 และ 3-6 เนื่องจากการผลิตทองคำโลกในภาพรวมตั้งแต่ ค.ศ. 1900-2010 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดศตวรรษที่ผ่านมาแต่ในปี ค.ศ. 1985 มีการผลิตทองคำเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยการเปลี่ยนแปลงของการผลิตทองคำเฉลี่ยรายปีของโลกในช่วงปี ค.ศ. 1985-2010 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญที่ปริมาณการผลิตในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเมื่อรวมกันแล้วมีปริมาณไม่ต่ำกว่าการผลิตตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900-1985

แผนภาพที่ 3-5 การผลิตทองคำของโลก ตั้งแต่ ค.ศ. 1900-2010 (ตัน)

ที่มา: US Geological survey 2010

แผนภาพที่ 3-6 การผลิตทองคำเฉลี่ยรายปีของโลก ตั้งแต่ค.ศ. 1900-2000 (ตัน)

ที่มา: Central Bank Gold Reserve

ในเวลาต่อมาได้มีการเกิดขึ้นของวิกฤติ S&L ในสหรัฐอเมริกา และความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโลก การสิ้นสุดลงของสงครามเย็น เนื่องจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต การรวมประเทศของเยอรมนีในการทลายกำแพงเบอร์ลิน และการดำเนินสงครามอ่าวครั้งแรกของสหรัฐอเมริกาที่ซัดดัม ฮุสเซน เมื่อเวลาได้ผ่านไปเป็นที่ชัดเจนว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจและการเมืองได้ส่งผลกระทบต่อทองคำโดยสังเกตจากความผันผวนของระดับราคาที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา ในเวลาต่อมาเกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินในญี่ปุ่นและยุโรป เป็นเวลาเดียวกันที่เกิดปัญหาด้านการผลิตทองคำที่ชะลอลดลง ขณะที่ราคาทองคำได้ปรับตัวลดลงจากปัจจัยเรื่องการซื้อขายล่วงหน้าของบริษัทเหมืองในอัฟริกาใต้ ต่อมาเมื่อเกิดปัญหาวิกฤติการณ์ค่าเงินในเอเชียและการที่รัสเซียชำระหนี้ของประเทศได้สร้างความเสียหายอย่างมากต่อสถานการณ์ทางการเงินของโลก การลงทุนของประชาชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่เพิ่มแรงกระตุ้นต่อความต้องการใช้ทองคำเพียงอย่างเดียว ปัญหาในเรื่องของสงครามต่อต้านก่อการร้ายเมื่อ 11 กันยายน 2001 รวมไปถึงการทำสงครามกับอัฟกานิสถานและอิรักของสหรัฐอเมริกา ได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดกระแสการตื่นทองคำครั้งใหม่อันเนื่องมาจากความกังวลต่างๆที่เกิดขึ้น

อาจกล่าวโดยสรุปว่าบทบาทของทองคำได้เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนการยกเลิกข้อตกลงเบรทตัน วูดส์ เล็กน้อย เพราะในช่วงของเวลานั้น ทองคำได้กลายเป็นทุนสำรองของระบบควบคู่กับเงินดอลลาร์สหรัฐ มีการกำหนดให้ทองคำเป็นปัจจัยสุดท้ายของการแก้ไขการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ และการขจัดทองคำออกจากการหมุนเวียนภายในประเทศ เรื่องต่างๆได้มีการดำเนินการต่อมาหลังจากระบบดังกล่าวถูกยกเลิก จากความพยายามของนักการเมืองและนักเศรษฐศาสตร์ที่ไม่เห็นด้วยกับการมีบทบาทของทองคำในภาคเศรษฐกิจ การสิ้นสุดลงของเงินตรา

ที่สามารถแปลงค่าเป็นทองคำได้ กลับกลายเป็นว่าทุกประเทศพยายามที่จะหาสิ่งที่จะเข้ามาแทนที่ทองคำในฐานะเงินตราของโลก ไม่ว่าจะเป็นการสร้างทองคำกระดาษ (SDR) ของ IMF หรือการเสริมบทบาทของเงินตราสกุลหลักของโลก เช่น เงินดอลลาร์สหรัฐให้เกิดการยอมรับและเข้ามาแทนที่ทองคำ แต่เมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจการเมืองของโลก จะสังเกตได้ว่าการพยายามควบคุมราคาทองคำเพื่อรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพของราคา ผ่านการแทรกแซงตลาดทองคำด้วยวิธีการประมูลของภาครัฐ การซื้อขายทองคำล่วงหน้า การเข้าซื้อทองคำของธนาคารกลางกับบริษัทเหมือง ย่อมเป็นสิ่งที่ปฏิบัติไม่ได้ว่าทองคำได้หมดแล้วซึ่งความเป็นเงินตราของโลก แต่กลับมีบทบาทเพิ่มขึ้นในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากภาคการเงิน เมื่อได้พิจารณาถึงความต้องการทองคำของโลกในภาคอุตสาหกรรมและเครื่องประดับรวมไปถึงการใช้ทองคำในส่วนอื่นๆ จะพบว่ามีส่วนที่สูงมากกว่าการใช้ทองคำเพื่อการลงทุน แต่ทว่าในอนาคตความต้องการทองคำเพื่อการลงทุนน่าจะมีสัดส่วนที่สูงมากขึ้นเมื่อได้พิจารณาถึงความไม่แน่นอนและความไร้สมดุลของระบบเศรษฐกิจการเงินของโลก เราอาจกล่าวได้ว่า “เมื่อใดที่ธนาคารกลางของชาติต่างๆ เลิกการถือครองทองคำไว้เป็นทุนสำรองของตน เมื่อนั้นทองคำอาจจะเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หรืออาจจะถูกขจัดออกไปในฐานะเงินตราอย่างแท้จริง”

3.4 ประวัติของทองคำและระบบการเงินระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงทองคำในฐานะที่เป็นเงินตราที่นอกเหนือจากสินค้าในภาคเศรษฐกิจจริงพบว่าทองคำมีบทบาทในเรื่องของการเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงจากภาคการเงิน รวมถึงเรื่องของการปรับดุลการชำระเงินของประเทศ จากหน้าที่ดังกล่าวนี้ทำให้ทองคำมีบทบาทที่สำคัญอีกครั้งหลังจากที่มีการพยายามลดบทบาทของทองคำในช่วงเวลาที่ผ่านมา ผ่านการสร้างเครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ เช่น การเกิดขึ้นของ SDR (Special Drawing Right) หรือ Gold Paper (ทองคำกระดาษ) ในด้านการชำระเงินระหว่างประเทศและเป็นสินทรัพย์ทุนสำรองของประเทศ นอกจากนี้การแทรกแซงของภาครัฐในการควบคุมราคาทองคำด้วยการตั้งกองทุนรวมทองคำ (Gold Pool) เพื่อลดบทบาทของทองคำและสร้างเสถียรภาพกับระบบการเงินของโลก แต่ทว่ากลับไม่เกิดผลเท่าใดนัก เมื่อต้องประสบกับการเก็งกำไรของพวกกองทุนบริหารความเสี่ยง (Hedge Fund) ที่พยายามโจมตีค่าเงินตราของประเทศต่างๆ อย่างหนักหน่วง โดยมุ่งเน้นค่าเงินของประเทศที่สำคัญของโลก ไม่ว่าจะเป็น ดอลลาร์สหรัฐ ปอนด์สเตอร์ลิง มาร์คเยอรมัน เป็นต้น นอกจากนั้นได้เข้าเก็งกำไรในสินค้าโภคภัณฑ์ล่วงหน้า เช่น ทองคำ เหล็ก น้ำมัน สังกะสี เป็นต้น ทำให้มาตรการต่างๆ ของภาครัฐไม่ประสบความสำเร็จเมื่อเทียบกับการโจมตีของกลุ่มกองทุนบริหาร

ความเสี่ยงเหล่านี้ เมื่อกล่าวถึงผลกระทบที่ตามมาจากความผันผวนของระบบเศรษฐกิจของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการเงินที่มีสัดส่วนสูงกว่าภาคเศรษฐกิจจริงหลายเท่าตัว ย่อมแสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นคงของภาคการเงินอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บทบาทของทองคำก็เช่นเดียวกันที่ได้มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากเมื่อเทียบกับโลหะอื่นๆ ที่ใกล้เคียงที่สุดเป็นโลหะเงินซึ่งในอดีตได้มีการใช้เป็นเงินตราในระบบ Silver Standard และ Bimetallic Standard สำหรับทองคำ เราสามารถพิจารณาได้ออกเป็นส่วนๆ เริ่มตั้งแต่ ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) ระบบมาตราปริวรรตทองคำ (Gold Exchange Standard – Gold Dollar Standard) และการใช้เป็น สำรองทองคำ (Gold Reserve) การที่จะเข้าไปในบทบาทของทองคำจำเป็นต้องศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของทองคำเพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของบทบาทหน้าที่ทองคำในแต่ละช่วงของพัฒนาการทางเศรษฐกิจการเมืองโลก

3.4.1 ระบบมาตรฐานทองคำ

ประเทศที่อยู่บนมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) หมายถึง การใช้โลหะทองคำเพียงอย่างเดียวเป็นมาตรฐานแห่งค่าหรือเงินตราของประเทศ อาจจะทำด้วยแร่โลหะที่มีค่าเต็มตัว (gold coin) หรือเงินตราที่ทำด้วยวัตถุอื่น ๆ ที่สามารถไถ่ถอน (convertible) เป็นแร่โลหะทองคำหรือเงินมาตรฐานได้ นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ทางการเงินต้องยึดกฎเกณฑ์ดังกล่าวต่อไปนี้

1. มีกฎหมายในการกำหนดใช้ทองคำเป็นมาตรฐานต่อการกำหนดค่าของเงินหรือกำหนดให้เงินหนึ่งหน่วยเทียบเท่ากับทองคำบริสุทธิ์เป็นจำนวนที่แน่นอน เช่น สหรัฐอเมริกา กำหนดให้เงินหนึ่งดอลลาร์ เท่ากับน้ำหนักทองคำบริสุทธิ์ 23.22 เกรน ขณะที่อังกฤษได้กำหนดเงินหนึ่งปอนด์สเตอร์ลิงเท่ากับน้ำหนักทองคำบริสุทธิ์ 113.0016 เกรน เรียกว่า เป็นการกำหนดอัตราค่าเสมอภาค (par value)
2. รัฐบาลต้องรับซื้อหรือขายทองคำโดยไม่จำกัดจำนวนตามอัตราค่าเสมอภาคที่กำหนด
3. รัฐบาลต้องยอมให้เงินตราในรูปแบบอื่นๆ แลกเปลี่ยนเป็นโลหะทองคำโดยไม่จำกัดจำนวนตามอัตราค่าเสมอภาคที่ทางการกำหนด
4. รัฐบาลต้องอนุญาตให้มีการสั่งทองคำเข้าประเทศหรือส่งออกได้อย่างเสรี

5. ในกรณีมาตรฐานเหรียญทองคำ รัฐบาลต้องให้นำเหรียญทองคำไปหลอมเป็นแร่โลหะทองคำ หรือการรับแร่โลหะทองคำมาหลอมให้เป็นเหรียญทองคำ เพื่อให้หมุนเวียนโดยปราศจากค่าใช้จ่ายและไม่จำกัดจำนวน

6. เจ้าหน้าที่ทางการเงินของแต่ละประเทศต้องให้ปริมาณเงินที่หมุนเวียนภายในประเทศแปรเปลี่ยนไปตามปริมาณทองคำที่ตนสำรองอยู่

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การอยู่บนมาตรฐานทองคำสามารถเป็นไปได้ในลักษณะต่างๆดังนี้

-มาตรฐานเหรียญทองคำ (Gold coin standard) (ค.ศ. 1821-1914)

ประเทศที่อยู่บนมาตรฐานเหรียญทองคำ หมายความว่าหน่วยเงินตรา (ดอลลาร์, บาท ฯลฯ) ถูกกำหนดให้มีมูลค่าเทียบกับน้ำหนักของโลหะทองคำจำนวนแน่นอน มีการนำเหรียญทองคำที่มีค่าเต็มตัวหมุนเวียนในท้องตลาด คือ เงินต่างๆทุกชนิดต้องเทียบเป็นแร่โลหะทองคำ หรือเทียบเป็นเหรียญทองคำที่ออกใช้หมุนเวียนในตลาด

-มาตรฐานทองคำแท่ง (Gold bullion standard)

หลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งสิ้นสุด ประเทศต่างๆกลับมาใช้ระบบมาตรฐานทองคำแต่เป็นมาตรฐานทองคำแท่ง คือ ไม่ได้มีการนำเหรียญทองคำออกมาหมุนเวียนในตลาด แต่ว่าหน่วยของเงินตราของประเทศยังคงอิงอยู่กับทองคำ โดยหลักเกณฑ์ของมาตรฐานทองคำแท่งมีดังนี้

- 1) หน่วยเงินตราของประเทศอิงกับน้ำหนักทองคำ เงินหมุนเวียนเป็นเงินรูปแบบอื่น เช่น เงินกระดาษ แต่สามารถไถ่ถอนเป็นแร่โลหะทองคำได้
- 2) การไถ่ถอนแร่โลหะทองคำถูกกำหนดให้อยู่ในปริมาณจำกัด รวมถึงจุดมุ่งหมายของการไถ่ถอน ต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่การเงิน
- 3) เจ้าหน้าที่การเงินสามารถซื้อและขายทองคำโดยไม่จำกัดจำนวนตามอัตราที่กำหนดไว้
- 4) รัฐบาลอนุญาตให้เกิดการสั่งเข้าและส่งออกทองคำอย่างเสรี

ภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำแห่งประชาชมนจะนำธนบัตรมาไถ่ถอนเป็นทองคำในขอบเขตที่จำกัด ทำให้ธนาคารที่ออกธนบัตร (ธนาคารกลาง) ไม่มีความจำเป็นต้องถือทองคำไว้ 100% ในการหนุนหลังธนบัตร ถ้าอัตราส่วนของเงินทุนสำรองต่ำลงเท่าใด เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการพิมพ์ธนบัตรออกมาหมุนเวียนมากขึ้นจากเหตุดังกล่าว พบว่าปริมาณธนบัตรที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมีจำนวนเกินกว่าจำนวนทองคำที่ถือครองเสมอ

-มาตรฐานปริวรรตทองคำ (Gold Exchange Standard) (ค.ศ. 1925-1931)

มาตรฐานปริวรรตทองคำ หมายถึง หน่วยเงินตราของประเทศมิได้อิงกับทองคำบริสุทธิ์โดยตรง แต่ผูกพันกับเงินตราของอีกประเทศที่อยู่บนมาตรฐานทองคำ นอกจากนี้ มิได้เก็บทองคำเป็นทุนสำรอง แต่เก็บเงินทุนสำรองในรูปแบบของเงินตราที่ตนอิงอยู่ เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ นำเงินเปโซอิงกับเงินดอลลาร์ โดยที่เงินดอลลาร์อยู่บนมาตรฐานทองคำ ฉะนั้นรัฐบาลของฟิลิปปินส์ไม่อนุญาตให้นำเงินเปโซมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำ แต่อนุญาตให้นำเงินเปโซมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินดอลลาร์ ในปริมาณที่จำกัด นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่การเงินได้ซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐ เพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินดอลลาร์กับเงินเปโซอยู่ในระดับที่กำหนด (วเรศ อุปาทิก, 2541:21-22)

สำหรับบทบาทของทองคำในแต่ละช่วงของระบบมาตรฐานทองคำ จะแตกต่างกันที่รูปแบบและลักษณะของการใช้เงินตราในการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ โดยแท้จริงทองคำได้มีบทบาทความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับเงินตราที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ เมื่อเราพิจารณาถึงบทบาททองคำในช่วงต้นของระบบมาตรฐานเหรียญทองคำ สังเกตได้ว่าบทบาทของทองคำแสดงออกอย่างชัดเจนที่สุด ในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การกำหนดมูลค่าของทองคำกับค่าของเงินตราของประเทศต่างๆที่อยู่บนระบบมาตรฐานดังกล่าว แต่ภายหลังการเกิดขึ้นของสงครามโลก ทำให้การค้าระหว่างประเทศได้หยุดพักลงชั่วคราวและหลังสงคราม มีความพยายามที่จะฟื้นฟูระบบมาตรฐานทองคำอีกครั้ง เป็นมาตรฐานทองคำแห่งมากกว่า

สาระสำคัญของหน่วยเงินตราที่ใช้ หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจได้อยู่ในรูปของสกุลเงินตราที่ได้อิงอยู่กับน้ำหนักของทองคำและสามารถไถ่ถอนเป็นทองคำได้ (Convertibility) ซึ่งด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้ธนาคารที่ออกธนบัตรไม่จำเป็นต้องถือครองทองคำไว้ 100% จึงเป็นเหตุให้เกิดการพิมพ์ธนบัตรมากเกินไปจนความจำเป็น อันจะส่งผลกระทบต่อเรื่องของค่าเงินตราที่ลดลง สำหรับบทบาทของทองคำในช่วงที่สองถูกจำกัดกว่าในรูปแบบแรก สังเกตได้ว่า เรื่องของการนำเงินตราที่

สามารถแปลงค่า (Convertibility) ออกใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจแทนทองคำ เมื่อเป็นดั่งนี้ บทบาทของทองคำในฐานะเงินตราย่อมลดลง เนื่องจากทองคำไม่ได้ถูกใช้ในการหมุนเวียนอย่างแท้จริง แต่ได้เชื่อมโยงกับสกุลเงินตราที่สามารถแปลงค่าได้ เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของทองคำในช่วงสุดท้ายพบว่า ในระบบดังกล่าวมิได้อิงกับทองคำบริสุทธิ์แต่กลับอิงอยู่กับสกุลเงินที่อยู่บนมาตรฐานทองคำ แต่ได้มีการสร้างความสำคัญกับเงินดอลลาร์ให้มีบทบาทกลายเป็นสกุลเงินตราหลักของระบบ อาจกล่าวสรุปได้ว่า จากประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทองคำถูกลดบทบาทลงจากเดิมที่มีการใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ กลายเป็นตัวแทนของสกุลเงินตราหลักที่สำคัญจากการใช้ทองคำในส่วนของ การชำระหนี้ระหว่างประเทศ กลายเป็นสกุลเงินตราหลัก

3.4.2 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเบรทตัน วูดส์ (ระบบมาตรฐานดอลลาร์) ค.ศ. 1944-1971

หลังจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง ระบบการเงินของโลกได้ปั่นป่วนอย่างมาก ทำให้กลุ่มประเทศที่เป็นฝ่ายชนะสงครามโลกครั้งที่สอง เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษและฝรั่งเศส มีการจัดการประชุมระหว่างประเทศขึ้นที่ เบรทตัน วูดส์ (Bretton Woods) ในสหรัฐอเมริกา เพื่อการสร้างความตกลงเกี่ยวกับการจัดระบบการเงินระหว่างประเทศให้เหมาะสมและส่งเสริมอำนวยความสะดวกระหว่างประเทศให้เป็นไปอย่างราบรื่น

- 1) ผลการประชุมเห็นชอบให้จัดตั้งสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศขึ้น คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund-IMF)
- 2) ที่ประชุมตกลงกันใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่เรียกว่าระบบ “adjustable peg” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ โดยอนุญาตให้ประเทศที่มีดุลการชำระเงินที่ขาดเสถียรภาพอย่างรุนแรง (fundamental disequilibrium) สามารถเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนได้ประเด็นที่สำคัญของระบบดังกล่าว คือ เงินดอลลาร์สหรัฐได้อิงกับทองคำบริสุทธิ์ คือ ทองคำบริสุทธิ์น้ำหนัก 1 ออนซ์เท่ากับ 35 ดอลลาร์ และเจ้าหน้าที่ทางการเงินของประเทศต่างๆ สามารถนำเงินดอลลาร์สหรัฐมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำโดยไม่จำกัดจำนวนตามอัตราที่กำหนด นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกต้องประกาศค่าเงินของตนอิงกับทองคำหรือเงินดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเรียกว่า อัตราค่าเสมอภาค (par value) และต้องรักษาอัตราค่าเสมอภาค ด้วยการแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้เงินดอลลาร์สหรัฐกลายเป็นเงินตราสกุลหลัก (key currency) และถูกนำมาแทรกแซงในตลาดอัตราแลกเปลี่ยนของแต่ละประเทศ

3) ทุนสำรองทางการเงินระหว่างประเทศ (international monetary reserve) หรืออีกนัยหนึ่งคือ เงินที่ยอมรับในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ ได้แก่ ทองคำและเงินปอนด์ของอังกฤษ ได้เกิดความยุ่งยากขึ้นต่อระบบอัตราแลกเปลี่ยนบนมาตรฐานทองคำ เนื่องจากปริมาณทองคำและเงินปอนด์มีไม่เพียงพอต่อการเป็นสื่อกลางในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศชนิดใหม่เกิดขึ้น ด้วยการให้กู้ของ IMF ซึ่งเครดิตของ IMF เรียกว่า สิทธิไถ่ถอนพิเศษ (special drawing rights – SDR) และเงินดอลลาร์สหรัฐจึงกลายเป็นเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ

4) เนื่องจากข้อตกลงเบรทตัน วูดส์กำหนดให้ประเทศสมาชิกรักษาค่าเสมอภาคให้คงที่ ดังนั้น การปรับเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนเกินร้อยละ 1 ต้องขออนุมัติจาก IMF ส่งผลทำให้การขาดเสถียรภาพของดุลการชำระเงินต้องปรับเปลี่ยนด้วยกลไกทางอื่น เช่น กลไกทางด้านรายได้ แต่ทำให้เกิดต้นทุนทางสังคมขึ้น ในเรื่องของการว่างงานภายในประเทศ ทำให้ประเทศต่างๆไม่ปฏิบัติตามแต่ใช้ Sterilization Policy คือ กรณีที่ขาดดุลการชำระเงิน จะใช้วิธีเพิ่มปริมาณเงินในประเทศเพื่อชดเชยกับการขาดดุล ส่วนในทางตรงกันข้ามที่ประเทศเกินดุลการชำระเงิน จะลดปริมาณเงินในประเทศ ให้น้อยลง นอกจากนี้ จุดอ่อนที่สำคัญของระบบเบรทตัน วูดส์ คือ ทองคำของโลกในแต่ละปีมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นน้อย คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ฉะนั้นเงินทุนสำรองที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ได้เป็นเงินดอลลาร์สหรัฐ และเป็นช่วงเวลาที่เงินดอลลาร์สหรัฐกระจายตัวไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว บางประเทศเช่น ฝรั่งเศสนำเงินดอลลาร์ไปแลกเปลี่ยนทองคำกับสหรัฐจำนวนมาก ดังนั้น ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1971 สหรัฐจึงประกาศไม่ยอมให้นำเงินดอลลาร์มาแลกเปลี่ยนทองคำอีกต่อไป ระบบเบรทตัน วูดส์ จึงสิ้นสุดลง

เมื่อพิจารณาทุนสำรองระหว่างประเทศภายใต้ระบบเบรทตัน วูดส์พบว่า

1. ในการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เจ้าหน้าที่ทางการเงินต้องถือทุนสำรองไว้ และต้องขจัดความผันผวนในอุปทานและอุปสงค์ในตลาดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ สำหรับทุนสำรองประกอบด้วย สินทรัพย์ระหว่างประเทศที่ไถ่ถอนได้ง่าย ส่วนใหญ่ถูกเก็บในรูปแบบของทองคำและสินทรัพย์แลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ คือ เงินดอลลาร์และเงินปอนด์สเตอร์ลิง

ขณะที่เงินปอนด์สเตอร์ลิงได้มีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเป็น เงินตราที่ใช้ในการค้าขาย โดยบทบาทดังกล่าวถูกจำกัดให้อยู่ในขอบเขตระหว่างประเทศ อังกฤษและประเทศใน Sterling-area เท่านั้น ดังนั้น จึงกลายเป็นเงินตราสำรองของภูมิภาคซึ่งแตกต่างจากเงินดอลลาร์ ที่มีฐานะเป็นสำรองเงินตราของระบบ สามารถสังเกตว่าระบบนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า ระบบปรัวรรตทองคำ (Gold-Dollar system) โดยพิจารณาจากปัจจัยทั้งสอง

ได้แก่ เงินตราสกุลอื่นๆจะตรงกับเงินดอลลาร์สหรัฐหรือทองคำและทุนสำรองของระบบ คือ ทองคำ และเงินดอลลาร์

2. ธนาคารกลางของประเทศต่างๆสามารถกำหนดส่วนประกอบของทุนสำรองระหว่างทองคำและเงินดอลลาร์อย่างอิสระ ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้รับความเคารพในประเทศเนื่องจากสามารถซื้อหรือขายทองคำเพื่อต่อกรกับเงินดอลลาร์ที่กระทรวงคลังของสหรัฐฯ ในทางปฏิบัติมีขอบเขตที่กว้างขวางในสัดส่วนระหว่างทองคำและเงินดอลลาร์ แสดงว่า ธนาคารกลางมีการกำหนดถึงสัดส่วนของน้ำหนักในทุนสำรองเพื่อสร้างประโยชน์กับตนผ่านการใช้สินทรัพย์ทั้งสองเพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด

3. เงินดอลลาร์ถูกถือครองอย่างมากในฐานะเครื่องมือที่สำคัญของตลาดเงินตราและเงินฝากในรูปเงินดอลลาร์เป็นสินทรัพย์ที่คล่องตัวและสามารถให้ผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยได้ ตรงกันข้าม ทองคำ ไม่ให้ผลตอบแทนใด ดังนั้น ข้อกำหนดแรกของการที่เงินตราได้กลายเป็นทุนสำรองได้ต้องอยู่ในตลาดเงินตราแบบเปิดซึ่งธนาคารกลางสามารถลงทุนในระยะสั้นอย่างเสรี นอกจากนี้ เนื่องจากว่า นิวยอร์คและลอนดอนเป็นตลาดเงินตราแบบเปิดเพียงสองแห่งซึ่งแสดงถึงความสำคัญของเงินดอลลาร์และเงินปอนด์ในฐานะเป็นเงินทุนสำรองอย่างชัดเจน ด้วยเหตุที่ว่า อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินปอนด์และสกุลอื่นๆไม่ได้มั่นคงเหมือนกับเงินดอลลาร์ ทำให้เข้ามาแทนที่เงินปอนด์แท้จริงในการเป็นเงินทุนสำรองของระบบในที่สุด เงินดอลลาร์ถูกเก็บไว้เป็นทุนสำรองหลัก ด้วยความเหมาะสม ตั้งแต่ที่เงินดอลลาร์สามารถใช้โดยตรงในตลาดแลกเปลี่ยนด้วยเหตุที่ทองคำสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินดอลลาร์เพื่อใช้ในการเข้าแทรกแซงตลาด อย่างไรก็ตาม เงินดอลลาร์ถูกถือครองในเอกสารของตลาดการเงินหรือในรูปเงินฝากเท่ากับว่าสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดสำหรับใช้แทรกแซงตลาดได้

4. ในเรื่องของทุนสำรองสหรัฐฯ ถือเป็นข้อยกเว้นขณะที่ประเทศอื่นๆต้องถือครองทุนสำรองของตนในสัดส่วนระหว่างทองคำและเงินดอลลาร์ตามความเหมาะสมหรือจะถือครองเงินดอลลาร์ทั้งหมด (100% in dollar) ทางด้านสหรัฐฯ ต้องถือครองทุนสำรองของตนในรูปของทองคำ เนื่องจากว่าไม่มีสกุลเงินใดนอกจากเงินดอลลาร์เพื่อการแทรกแซงตลาดแลกเปลี่ยน ฉะนั้นสกุลเงินต่างประเทศที่ถูกถือครองโดยสหรัฐฯไม่สามารถใช้ส่งเสริมค่าเงินดอลลาร์ ซึ่งต่างจากประเทศอื่นๆได้ใช้เงินดอลลาร์เป็นเครื่องมือส่งเสริมสกุลเงินของตน โดยที่สหรัฐฯใช้สกุลเงินตราต่างประเทศที่ถือครองในการชำระบัญชีทั้งสองด้าน ถึงแม้ว่าสกุลเงินอื่นๆไม่เป็นที่ต้องการของสหรัฐฯแต่มีสกุลเงินหนึ่งซึ่งเป็นที่ต้องการอย่างมาก คือ เงินปอนด์สเตอร์ลิง ซึ่งการถือครองในเงินปอนด์เพิ่มจำนวนสูงขึ้นเนื่องจาก ความช่วยเหลือของอเมริกันต่อธนาคารของอังกฤษถูกกำหนดให้ในรูปของ Swaps of Dollars against Sterling มากกว่าในรูปแบบทั่วไป

5. นับตั้งแต่สหรัฐอเมริกามีพันธะผูกพันให้ต้องถือครองทุนสำรองในรูปของ ทองคำ ซึ่งบทบาทหน้าที่ของทองคำในฐานะเป็น ระเบียบวินัย เพื่อต่อกรกับการสร้างเงินจำนวนมาก ทางด้านประเทศอื่นๆ ต้องควบคุมวินัยในเรื่องของดุลการชำระเงินอย่างแข็งขัน แต่การรักษา ดังกล่าวได้สร้างความสูญเสียกับทุนสำรองของตน (เงินดอลลาร์หรือทองคำ) แม้กระนั้นก็ตาม การสูญเสียทองคำได้สร้างความรู้สึกลึกซึ้งอย่างมากต่อความคิดเห็นของสาธารณะมากกว่าการสูญเสีย ทุนสำรองเงินตราที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศหรือการกักขังของต่างชาติจากธนาคารกลาง

6. สาเหตุใดธนาคารกลางนอกเหนือสหรัฐฯ ได้ถือครองทองคำทั้งหมดและสิ่งใด เป็นตัวกำหนดในเรื่องของสัดส่วนระหว่างการถือครองในรูปของทองคำหรือเงินดอลลาร์ สำหรับการพิจารณาในแต่ละประเทศได้ให้ความสำคัญที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

(1) ทองคำมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวในการเป็นสินทรัพย์เพื่อการถือ ครองของประเทศซึ่งมิได้เป็นหนี้ของอีกประเทศ สำหรับเงินดอลลาร์นั้นถือว่าเป็นหนี้ผูกพันต่อ สหรัฐฯ ในรูปของ เงินกระดาษหรือเงินฝากธนาคาร และสามารถพบว่าเป็นเรื่องที่ส่งอิทธิพลอย่าง มากในช่วงที่เกิดภาวะฉุกเฉินจากสงคราม

(2) ความเสี่ยงในการแลกเปลี่ยนของธนาคารกลางทางด้านทุนสำรอง ทองคำ ถูกจำกัดโดยความเป็นไปได้ที่จะเกิดการตกต่ำของราคาทองคำหรือการเพิ่มราคาของสกุล เงินตราเมื่อเผชิญกับทองคำ สำหรับทุนสำรองที่เป็นเงินดอลลาร์มีความเสี่ยงเพิ่มเติมในเรื่องของ การลดลงของค่าเงินดอลลาร์ในรูปของทองคำ แต่มีธนาคารกลางบางส่วนเลือกถือครองทองคำ เป็นทุนสำรองของตนด้วยจุดประสงค์หลักด้านการพยายามหลีกเลี่ยงต่อความเปลี่ยนแปลงใน ฐานะของดุลการชำระเงินของประเทศ โดยมองข้ามในเรื่องของการหาประโยชน์จากการถือครอง ทุนสำรองในรูปของอัตราดอกเบี้ย เนื่องจากเห็นว่าอาจเกิดการคุกคามในความสามารถในการ แลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์ กล่าวคือ สหรัฐฯ อาจลดมูลค่าของเงินดอลลาร์ในทองคำก็เป็นได้ ใน กรณีของการถือครองทองคำ ธนาคารกลางจะต้องเชื่อมั่นในมูลค่าที่แท้จริงของทองคำในการ กำหนดอัตราของค่าเงินของตน

(3) ข้อพิจารณาอื่นๆในเรื่องของนโยบายทางด้านทุนสำรอง มีความเป็นไปได้ ในทางสากลของการที่ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งธนาคารแห่งใดที่ถือครองเพียงแค่งเงินดอลลาร์ ก็จะไม่ได้รับความสูญเสียในทุนสำรองของตน แต่จะไม่ได้ประโยชน์อันเนื่องมาจากสถานการณ์ ดังกล่าวซึ่งแตกต่างไปจากประเทศที่ถือครองทองคำจะได้รับ

(4) การที่ธนาคารกลางจำนวนมากได้มีสัดส่วนของทองคำจำนวนน้อย มาก ซึ่งเป็นประเทศส่วนใหญ่ที่นำเงินทุน โดยไม่จำเป็นต้องให้น้ำหนักกับเรื่องของความเสถียรทาง อัตราแลกเปลี่ยนเนื่องจากพวกเขาคาดหวังว่าจะสามารถจัดการให้อัตราเป็นแบบคงที่กับทุน สำรองที่เป็นสกุลเงิน ภายใต้เหตุการณ์แวดล้อมต่างๆ

(5) ธนาคารกลางจำนวนเล็กน้อยที่ได้พิจารณาถึงพันธะเพื่อจะได้รับบางส่วนของการเพิ่มขึ้นของทองคำ ดังนั้นวินัยของทองคำควรที่จะตกเป็นของสหรัฐฯ เช่นเดียวกัน บางส่วนได้พยายามที่จะซื้อทองคำจากสหรัฐฯในการจัดการทางด้านหลักเกณฑ์ของการแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์

(6) ในหลายประเทศทางกฎหมายได้กำหนดให้ธนาคารกลางดำเนินการทางด้านทุนสำรองในรูปของทองคำเพื่อสนับสนุนต่อสกุลเงินภายในประเทศ อาจกล่าวได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่ธนาคารได้ถือครองทองคำไว้เป็นทุนสำรองว่าเป็นเรื่องที่ทำกันโดยตามธรรมเนียมปฏิบัติเท่านั้น การยกตัวอย่างของแรงจูงใจที่หลากหลายได้ปรากฏขึ้นโดยผลตอบแทนโดยเปรียบเทียบของการถือครองทองคำเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์ และไม่สามารถคาดการณ์ได้ การที่ธนาคารกลางไม่สามารถรับรู้ได้ว่า นโยบายทางด้านทุนสำรองตัวใดที่จะทำให้ประเทศได้ประโยชน์ดีกว่ากัน ธนาคารกลางหลายแห่งได้มีเป้าหมายต่อเรื่องของการจัดสัดส่วนระหว่างทองคำและเงินดอลลาร์ให้อยู่ที่ระดับ 50 - 50 ขณะที่บางส่วนได้ถือครองทองคำมากกว่าหรือเงินดอลลาร์มากกว่า ในเรื่องของการจัดสัดส่วนทุนสำรองไม่ได้เป็นการจัดการที่ตายตัวไป แต่มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงในระดับของความแน่ใจในเรื่องของการแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ของเงินดอลลาร์ที่กำหนดราคาคงที่ไว้

7 นอกจากเรื่องทุนสำรองแล้วการอำนวยความสะดวกของ IMF ที่เกิดขึ้นในระบบ ยังจะเป็นการช่วยเหลือต่อประเทศที่เผชิญกับความยากลำบากในเรื่องของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศด้วย นอกจากนี้ประเทศสมาชิกสามารถเบิกส่วนที่ได้กำหนดไว้แบบคงที่ตั้งแต่เริ่มแรกที่ถูกกำหนดโดยโควต้า ในการจัดตั้งของโควต้าแต่ละประเทศในทางกฎหมายกำหนดให้ชำระเป็นทองคำจำนวน 25% กับ IMF และที่เหลืออีก 75% จะชำระในรูปของสกุลเงินตราของตนและยอมรับการไถ่ถอนของสกุลเงินของตนซึ่งอาจเกิดขึ้นในกรณีของการเบิกของอีกประเทศหนึ่ง สำหรับกองทุนจะทำหน้าที่ทางการเงินเพียงแค่การเบิกบางส่วนโดยการขายทองคำเพื่อที่จะต้องการได้รับในสกุลเงินที่เป็นที่ต้องการ สิทธิของแต่ละประเทศในส่วนของ การไถ่ถอนในการสมัครเป็นสมาชิกด้วยการชำระเป็นทองคำจะถูกดำเนินการโดยอัตโนมัติ ดังนั้นจึงเป็นสิทธิของประเทศสมาชิกในการเบิกยอกเงินทางเครดิตซึ่งถูกสร้างขึ้นด้วยการที่สกุลเงินของตนได้ถูกเบิกออกมาแล้ว ซึ่งอาจเรียกจำนวนทั้งสองว่าเป็น “ฐานะของทุนสำรองในกองทุน” หากประเทศหนึ่งได้เบิกถอนตามจำนวนโควต้าของตนนอกเหนือฐานะของทุนสำรองในกองทุน จะเป็นการได้รับเครดิตและเป็นสิทธิของพวกเขาในเรื่องที่เครดิตเป็นเงื่อนไขของการตัดสินใจของ IMF ซึ่งทำให้นโยบายของพวกเขาต้องดำเนินการในการแก้ไขการขาดดุลภายนอกจากลักษณะดังกล่าว

รูปแบบของหลักของการเผชิญกับการขาดดุล ซึ่งฐานะของทุนสำรองกองทุนจะสมดุลกับทุนสำรองของประเทศ แต่ได้มีความแตกต่างจากทุนสำรองใน 3 ประการด้วยกันคือ

- (1) การไถ่ถอนในจำนวน 25% ของ Gold Tranche ของโควตาของตนจะนำมาซึ่งการชดใช้หนี้ดังกล่าวด้วย
- (2) ความเชื่อมั่นจากสาธารณะในเรื่องของสกุลเงินขึ้นอยู่กับขนาดของทุนสำรองมากกว่าเรื่องของฐานะของทุนสำรองของประเทศในกองทุน
- (3) ฐานะของทุนสำรองของกองทุน ยกเว้นจากเครดิตภายใต้ General Arrangement to Borrow (GAB) จะไม่ได้ให้ดอกเบี้ยเหมือนกับทุนสำรองดอลลาร์ แต่มีลักษณะเฉพาะที่เป็นเครื่องชี้ให้ประเทศต่างได้ถือครองทองคำที่ไม่ได้ให้ผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยใดๆ ฉะนั้นเมื่อประเทศที่เกินดุลได้จ่ายทรัพยากรต่อการเบิกถอนของประเทศที่ขาดดุลแล้ว พวกเขาจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยประสานในการดำเนินการดังกล่าวมากกว่าการดำเนินการลงทุนจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

8. ในส่วนที่เพิ่มเติมต่อ IMF ในเรื่องของวงเงินสินเชื่อระยะสั้นจากธนาคารกลาง ได้ถูกเตรียมไว้ระหว่างประเทศสมาชิกต่างๆ ซึ่งมีการใช้ไปแบบพื้นฐานเฉพาะกิจ และมีความมุ่งหมายที่สำคัญในการช่วยเหลือการเคลื่อนไหวในทางตรงข้ามของทุนภาคเอกชนและช่วยให้เกิดการบรรเทาในแรงกดดันจากทุนสำรองชั่วคราวดังกล่าว ดังนั้นการช่วยเหลือดังกล่าวจะถูกจัดการให้เครดิตที่แน่นอนของธนาคารกลาง ในเรื่องของขนาดของทุนสำรองจะถูกพิจารณาเป็นพิเศษ ซึ่งพวกเขาไม่ได้มีเงื่อนไขใดๆต่อความรู้สึกของ IMF ในเรื่องวงเงินสินเชื่อ ตั้งแต่การกู้ยืมของธนาคาร จะไม่สามารถสร้างข้อผูกพันเกี่ยวกับนโยบายการปรับตัวของภาครัฐได้

9. นอกจากเรื่องของทุนสำรองและวงเงินสินเชื่อทางการแล้ว การใช้อย่างกว้างขวางได้ถูกสร้างขึ้นจาก และเครดิตของธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศและกองทุนรักษาสภาพคล่องของภาคเอกชนอื่นๆ ที่เผชิญกับความตึงเครียดจากตลาดแลกเปลี่ยนเงินตรา โดยที่ธนาคารกลางจะดำเนินการในเรื่องดังกล่าวด้วยการจัดการบัญชีหรือจะจัดการโดยปล่อยให้ธนาคารเอกชนจัดการเอง สำหรับโอกาสของการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ได้ด้วยการขยายตัวจากพัฒนาการของตลาด Euro-Dollar และตลาดดังกล่าวได้ถูกเบิกถอนจากประเทศต่างๆด้วยจำนวนที่ค่อนข้างมากทางด้านของวงเงินสินเชื่อภาคเอกชนเป็นการส่งเสริมความยืดหยุ่นในเรื่อง

ของทรัพยากรที่เป็นทางการและเป็นเหมือนความเติบโตที่สำคัญ (Barry Eichengreen and Marc Flandreau, 1997: 292 – 300)

แผนภาพที่ 3-7 ทุนสำรองทองคำของประเทศ 20 อันดับที่สำคัญ เดือนธันวาคม 2010

	Tonnes	% of res.		Tonnes	% of res.
Euro Area	10792.6	0.607	11 India	557.7	0.081
1 United States	8133.5	0.739	12 ECB	501.4	0.279
2 Germany	3401.8	0.703	13 Taiwan	423.6	0.046
3 IMF	2846.7	-	14 Portugal	382.5	0.811
4 Italy	2451.8	0.686	15 Venezuela	363.9	0.524
5 France	2435.4	0.672	16 Saudi Arabia	322.9	0.03
6 China	1054.1	0.017	17 United Kingdom	310.3	0.168
7 Switzerland	1040.1	0.164	18 Lebanon	286.8	0.276
8 Russia	775.2	0.067	19 Spain	281.6	0.386
9 Japan	765.2	0.03	20 Austria	280	0.562
10 Netherlands	612.5	0.575	World	30,562.50	

ที่มา: <http://goldratefortoday.org/central-banks-gold/>

อาจกล่าวได้ว่า ทุนสำรองทองคำที่ประเทศต่างๆ และสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ ได้ถือครองทองคำ มีสัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนโดยเมื่อพิจารณาถึง 20 อันดับแรกพบว่า ประเทศส่วนใหญ่ที่ถือครองจะเป็นประเทศทางตะวันตกที่สำคัญ สำหรับกลุ่มประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่หรือ BRIC (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บราซิล, รัสเซีย, อินเดียและจีน) สังเกตข้างต้นได้ว่า ยกเว้นบราซิลที่ไม่ได้มีจำนวนทุนสำรองทองคำติดอันดับ 20 แรกที่เหลือได้อยู่ในภาพข้างต้นทั้งหมด เมื่อได้พิจารณาถึง 5 อันดับแรกพบว่า ประเทศที่ถือครองทองคำไว้เป็นทุนสำรองมากที่สุดคือ สหรัฐฯ รองลงมาคือ เยอรมนี กองทุนการเงินระหว่างประเทศ อิตาลี และฝรั่งเศส ทางด้านธนาคารกลางยุโรป ได้อยู่นอกเหนือ 10 อันดับ แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศจีนและอินเดีย ได้อยู่ในลำดับ ที่ 6 และ 11 ตามลำดับ ซึ่งในอนาคตอาจกล่าวได้ว่าประเทศทั้งสองอาจมีการเพิ่มทุนสำรองทองคำให้มากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากธนาคารกลางของชาติทั้งสอง ประชากรทั้งสองเมื่อรวมกันมีจำนวนหลายพันล้านคนและประกอบกับการมีชนบทกรรมนิยมประเพณีที่สำคัญ ซึ่งใช้ทองคำเป็นส่วนหนึ่งสะท้อนออกมาด้วยความต้องการทองคำด้านเครื่องประดับเพื่อการสะสมความมั่งคั่ง ในขณะที่ปริมาณทุนสำรองทองคำของสหรัฐฯ ได้อยู่ในระดับไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก หลังจากที่ได้มีระดับสูงสุดประมาณ 20,000 ตันในทศวรรษที่ 1950 และได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์กับทองคำในช่วงระบบเบรทตัน วูดส์ สำหรับทุนสำรองทองคำของโลกอยู่ที่ประมาณ 30,560.50 ตัน เมื่อสิ้นสุดเดือน ธันวาคม 2010

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาทุนสำรองทองคำของประเทศ 20 อันดับตามค่าเฉลี่ยของทุนสำรองปี ค.ศ. 2000-2010 จากตารางที่ 3-1 พบว่าประเทศที่มีทุนสำรองทองคำเฉลี่ยตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000-2010 ของโลกคิดเป็น 5 ลำดับแรกได้แก่ ประเทศจีน ญี่ปุ่น ไต้หวัน สหรัฐอเมริกา และรัสเซีย

ตารางที่ 3-1 ทุนสำรองทองคำของประเทศ 20 อันดับตามค่าเฉลี่ยของทุนสำรองปี ค.ศ. 2000-2010

Total Reserves	Average	2000	2001	2002	2003	2004	2005
China	4,142,589	666,052	792,525	1,053,501	1,497,934	2,085,317	3,007,624
Japan	3,036,040	1,366,508	1,523,112	1,778,059	2,320,224	3,320,186	3,371,713
Taiwan	962,168	460,331	472,060	612,400	762,714	954,091	1,037,009
United States	910,004	519,654	511,946	589,985	676,595	730,835	731,793
Russia	905,964	88,436	138,027	175,362	262,543	397,163	636,268
Korea	752,867	362,779	391,820	456,931	552,770	704,576	828,106
India	636,584	154,098	182,519	249,814	356,540	485,443	562,357
Saudi Arabia	714,013	74,113	73,756	80,165	96,032	100,812	506,765
Hong Kong	582,228	399,986	453,302	445,678	458,485	486,489	491,429
Singapore	509,259	310,331	303,067	318,996	357,444	419,067	463,112
Germany	467,130	360,002	332,201	348,771	371,433	382,822	392,277
France	354,978	261,342	248,353	242,845	261,352	289,574	296,815
Brazil	423,085	131,905	147,647	154,943	192,266	203,848	232,651
Switzerland	332,747	212,424	205,142	228,677	260,367	280,652	241,084
Italy	313,527	189,571	188,105	204,761	248,336	248,736	250,273
Mexico	278,386	139,254	168,772	189,203	223,106	248,611	273,802
Malaysia	270,169	125,982	109,453	131,304	154,809	227,159	297,759
Algeria	290,190	30,335	71,324	91,940	126,389	158,981	210,605
Thailand	278,321	129,310	129,585	146,939	159,363	180,973	198,934
ECB	214,065	186,208	169,899	184,479	184,365	188,040	194,257
Others	3,895,697	2,240,341	2,225,373	2,462,065	2,788,959	3,046,377	3,412,955
Total	20,270,010	8,408,961	8,837,988	10,146,818	12,312,025	15,139,753	17,637,591

ที่มา: WGC, IHS Global Insight และการคำนวณของผู้วิจัย

ตารางที่ 3-1 (ต่อ) ทุนสำรองทองคำของประเทศ 20 อันดับตามค่าเฉลี่ยของทุนสำรองปี ค.ศ. 2000-2010

Total Reserves	Average	2006	2007	2008	2009	2010
China	4,142,589	3,927,073	5,560,249	7,422,128	8,916,484	10,639,591
Japan	3,036,040	3,493,502	3,741,428	4,043,789	4,139,313	4,298,609
Taiwan	962,168	1,078,171	1,106,077	1,200,289	1,351,708	1,549,003
United States	910,004	856,822	983,620	1,202,925	1,406,140	1,799,725
Russia	905,964	1,026,683	1,649,082	2,064,853	1,648,935	1,878,248
Korea	752,867	911,033	1,015,110	964,599	963,867	1,129,949
India	636,584	660,383	939,590	1,169,362	1,085,875	1,156,448
Saudi Arabia	714,013	807,594	1,058,988	1,648,236	1,645,175	1,762,504
Hong Kong	582,228	515,977	565,225	661,467	876,020	1,050,454
Singapore	509,259	525,244	609,024	711,927	725,402	858,235
Germany	467,130	438,399	491,427	579,932	639,974	801,191
France	354,978	357,244	428,002	465,550	454,879	598,802
Brazil	423,085	281,731	599,928	796,335	852,022	1,060,660
Switzerland	332,747	247,552	275,806	308,229	441,975	958,305
Italy	313,527	294,178	342,427	418,861	476,671	586,876
Mexico	278,386	320,752	323,158	379,342	354,805	441,437
Malaysia	270,169	315,736	388,616	450,271	373,433	397,335
Algeria	290,190	291,639	401,681	561,269	603,539	644,388
Thailand	278,321	241,983	312,086	429,099	507,206	626,053
ECB	214,065	203,890	224,393	257,803	267,669	293,714
Others	3,895,697	4,035,747	4,867,281	5,543,823	5,782,184	6,447,556
Total	20,270,010	20,831,333	25,883,197	31,280,088	33,513,277	38,979,082

ที่มา: WGC, IHS Global Insight และการคำนวณของผู้วิจัย

3.4.3 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแบบมีการจัดการ ค.ศ. 1971-ปัจจุบัน

สำหรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนในปัจจุบันเรียกว่า ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแบบมีการจัดการ (Managed Floating Exchange Rate System) โดยจะปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแต่แทรกแซงได้ตามความจำเป็น เงินตราสกุลสำคัญต่างๆได้ใช้ระบบนี้ เช่น เงินดอลลาร์สหรัฐ เงินปอนด์อังกฤษ เงินมาร์กเยอรมนี เงินฟรังก์ของฝรั่งเศส และเงินเยนของญี่ปุ่น ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนจะขึ้นอยู่กับกลไกของตลาดเป็นสำคัญ โดยปราศจากการกำหนดค่าเสมอภาค (Par Value) แต่อย่างไรก็ตามระบบอัตราแลกเปลี่ยนในยุคปัจจุบันแบ่งออกเป็นสองประเภทต่อไปนี้ ประเภทแรก คือ ระบบการลอยตัวที่มีการจัดการ (Managed float) ประเภทที่สอง คือ ระบบเงินตราที่อิงกับสกุลหนึ่งหรือหลายสกุล (Pegged exchange rate)

สำหรับประเภทแรกสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) Independent Float เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวของมันเองโดยมีความเป็นอิสระโดยสิ้นเชิง คือ เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่อิงกับเงินตราสกุลอื่น เป็นประเทศที่มีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างดีหรือประเทศอุตสาหกรรม ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลี

2) Group Float เป็นระบบอัตราลอยตัวในลักษณะกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความผูกพันทางเศรษฐกิจอย่างมากและรักษาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างกันให้มีลักษณะคงที่ แต่นอกกลุ่มจะปล่อยให้ลอยตัว ได้แก่ ประเทศในกลุ่มประชาคมยุโรป เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม

3) Float by Indicator เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวโดยมีดัชนีเป็นตัวชี้วัด ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนจะเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับดัชนี เช่น อัตราภาวะเงินเฟ้อ คือ ถ้าเกิดภาวะเงินเฟ้อสูงจะพยายามให้อัตราแลกเปลี่ยนลดลงมาก สำหรับประเทศในกลุ่มจะเป็นกลุ่มประเทศที่ประสบกับภาวะเงินเฟ้อในระดับสูง เช่น ประเทศบราซิลและโคลัมเบีย

ประการที่สอง เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่อิงกับบางอย่าง (Pegged) ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

1) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่อิงตระกร้าเงินตรา (Basket Pegged) ซึ่งอิงกับ SDR (Special Drawing Rights) โดยที่ SDR อิงกับตระกร้าเงินตราทั้ง 5 สกุล ได้แก่ เงินดอลลาร์สหรัฐ เงินปอนด์อังกฤษ เงินเยนญี่ปุ่น เงินมาร์กเยอรมนี เงินฟรังก์ของฝรั่งเศส โดยประเทศที่ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนนี้ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย ส่วนประเทศไทยเป็นการอิงตระกร้าหลายสกุล (Basket

of Currencies) และธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้เปิดเผยว่า อิงสกุลเงินใดและถ่วงน้ำหนักอย่างไร

2) ระบบเงินตราที่อิงเงินตราสกุลหลักสกุลเดียว (Single Currency) เพราะว่าแต่ละประเทศที่อิงเงินตราสกุลหนึ่งเนื่องมาจากผูกพันเป็นพิเศษทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง เช่น กลุ่มประเทศในลาตินอเมริกามีความผูกพันกับสหรัฐอเมริกาอย่างลึกซึ้ง (วเรศ อุปปาทิก, 2541: 386-389)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ความเปลี่ยนแปลงของบทบาททองคำหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน

บทบาทหน้าที่และความเปลี่ยนแปลงของทองคำในเศรษฐกิจการเมืองโลกที่เปลี่ยนไป ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบันเป็นการศึกษาระบบการเงินระหว่างประเทศที่ได้มีความสัมพันธ์กับบทบาทของทองคำเป็นหลัก ซึ่งได้ปรากฏออกมาในเรื่องของมาตรฐานทองคำระหว่างประเทศโดยที่จะได้มีการแบ่งออกเป็นช่วงเวลาต่างๆ ตลอดจนบทบาทหน้าที่และความเปลี่ยนแปลงของทองคำในช่วงของระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) และแนวคิดทางการเมืองในเรื่องของทองคำกับSDR เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างทองคำกับSDR ในเรื่องของการเมืองระหว่างประเทศ

บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ได้เข้ามามีบทบาทต่อทองคำ ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน โดยผ่านการจัดตั้งสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศได้แก่ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารเพื่อการพัฒนาและบูรณะระหว่างประเทศ (ธนาคารโลกในปัจจุบัน) ซึ่งทั้งสองสถาบันได้ถูกจัดตั้งขึ้นในภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองผ่านข้อตกลงในการประชุมที่เบรทตัน วูดส์ บทบาทความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเศรษฐกิจการเมืองโลกภายใต้สถาบันดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และหน้าที่ของทองคำอย่างไร นอกจากนี้ ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเช่น ปัญหาวิกฤติน้ำมัน (oil crisis) และปัญหาเรื่องของวิกฤตสินเชื่ออัยคุณภาพของสหรัฐ (Sub-prime Mortgage Loan Crisis)

จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นดังกล่าว จะได้ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของทองคำอย่างไร ประกอบกับการเจริญเติบโตของทุนการเงิน (Financial Globalization) ที่ได้พัฒนารูปแบบมาจากการเกิดขึ้นของกระบวนการโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศต่างๆ จะส่งผลกระทบต่อฐานะของทองคำในระบบเศรษฐกิจปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของสิ่งทดแทนทองคำ เช่น SDR หรือสิทธิไถ่ถอนเงินพิเศษที่ถูกสร้างขึ้นโดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อการเข้ามาทำหายและแทนที่บทบาทของทองคำในการเป็นสินทรัพย์สินรองระหว่างประเทศรวมถึงเรื่องการเมืองปัจจุบันในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ จะทำให้บทบาทหน้าที่ของทองคำถูกขจัดออกไปจากระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศหรือไม่ การที่เงินสกุลดอลลาร์ซึ่งเป็นเงินตราสกุลหลักที่สำคัญของโลกตั้งแต่ช่วงระบบเบรทตัน วูดส์ จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อทองคำในฐานะเงินตราหรือไม่

ความสัมพันธ์ระหว่างเงินดอลลาร์สหรัฐกับทองคำจะยังคงรักษาไว้ซึ่งดุลอำนาจระหว่างกันต่อไปได้อีกหรือไม่ สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ที่สะท้อนออกมาด้วยการทำสงครามภายในหรือสงครามระหว่างประเทศ ปัจจัยทางการเมืองเหล่านี้จะเป็นการเพิ่มในบทบาทของทองคำอย่างแท้จริงหรือไม่ และสุดท้ายอนาคตของทองคำจะมีบทบาทหน้าที่และความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ เรื่องต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองโลกที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน แต่ทว่าในด้านของบทบาทของทองคำจะมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

4.1 ประวัติศาสตร์ของระบบมาตรฐานทองคำระหว่างประเทศ

ประวัติศาสตร์ของระบบมาตรฐานทองคำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสามารถพิจารณาออกเป็น 5 ช่วงโดยที่มีรายละเอียดของแต่ละช่วงดังต่อไปนี้

4.1.1 ระบบมาตรฐานทองคำตั้งแต่ ค.ศ. 1880 – 1914

ภายใต้ระบบนี้ค่าของเงินตราจะถูกตีค่าให้เทียบเท่ากับมูลค่าของทองคำ (ตัวอย่างเช่น ทองคำ 1 ออนซ์มีค่าเท่ากับ เงิน 20.67 ดอลลาร์สหรัฐ) ระบบมาตรฐานทองคำได้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในเรื่องของประวัติศาสตร์ในภาคการเงินระหว่างประเทศเนื่องจากว่า เมื่อค่าเงินตราของประเทศต่างๆ ถูกตีค่าเทียบเท่ากับมูลค่าของทองคำแล้ว ถือได้ว่าค่าเงินตราทั้งหลายเหล่านั้นได้เชื่อมโยงเข้าสู่ระบบเดียวกันซึ่งก็คือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่

เมื่อพิจารณาดังนี้แล้วจะพบว่า ทองคำได้มีบทบาทกลายมาเป็นเงินตราของโลกในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเข้าใจได้ง่าย ในการวิเคราะห์ในเรื่องของการแก้ไขในการขาดดุลชำระเงินระหว่างประเทศ หากว่าประเทศใดมีดุลการชำระเงินที่ขาดดุลแล้วจะพบว่าจะมีการไหลออกของทองคำ ยังจะส่งผลกระทบต่อไปยังเรื่องของปริมาณเงินที่ลดลง รวมไปถึงระดับราคาที่ลดลงด้วย ในทางตรงกันข้ามประเทศที่ได้ดุลการชำระเงิน จะทำให้มีการหลังไหลของทองคำเข้าประเทศและส่งผลกระทบต่อปริมาณเงินที่ขยายตัวออกไปมากขึ้นและระดับราคาก็จะสูงขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน เมื่อเป็นดังนี้แล้วการที่ระดับราคาที่ลดลงของประเทศที่ขาดดุลนั้นจะนำไปสู่อุดมคติของการส่งออก (การส่งออกกลบการนำเข้า) ที่มากขึ้นและในเวลาเดียวกันนั้นประเทศที่เกินดุลจะพบว่าระดับราคาที่สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อยอดสุทธิของการส่งออก ฉะนั้นอาจสรุปได้ว่าความสมดุล

ของดุลการชำระเงินได้ถูกทำให้กลับคืนสู่สมดุลอีกครั้งหนึ่ง ช่วงเวลาของระบบมาตรฐานทองคำดังกล่าวถูกกำหนดโดยสำรองทองคำที่มั่นคงอยู่เสมอ

4.1.2 ช่วงระยะเวลาแห่งสงครามตั้งแต่ ค.ศ. 1918 – 1939

เนื่องจากประเทศในยุโรปจำนวนมากต้องเผชิญกับภาวะเงินเฟ้อที่เติบโตอย่างรวดเร็วระหว่างสงครามและหลังสงคราม จึงเป็นไปได้ไม่ได้อีกในการปรับปรุงแก้ไขด้วยระบบมาตรฐานทองคำที่ยึดกับค่าของทองคำในอัตราเดิม ในปี ค.ศ. 1925 อังกฤษได้หันกลับไปใช้ระบบมาตรฐานทองคำ ดังเช่นที่ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ ได้เตือนว่าการตีค่าเงินปอนด์ให้สูงเกินความเป็นจริงนั้นจะส่งผลกระทบต่อส่งออกของอังกฤษเอง อันจะนำไปสู่ภาวะเงินฝืดในเรื่องของค่าจ้างและระดับราคาของอังกฤษอีกด้วย ช่วงตอนกลางของปีค.ศ. 1930 เป็นช่วงเวลาแห่งการแข่งกันลดค่าเงินของประเทศต่างๆ รัฐบาลต่างๆได้ใช้วิธีการในการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศในการทำให้เกิดการใช้จ่ายส่งออกสุทธิในการสร้างความเติบโตให้กับ GNP (Gross National Product)

4.1.3 ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำตั้งแต่ ค.ศ. 1944 - 1970

การประชุมที่เบรทตัน วูดส์นี้ได้ทำให้ประเทศต่างๆต้องกำหนดค่าเสมอภาคของตนกับทองคำ ขณะที่เงินดอลลาร์สหรัฐก็ได้มีบทบาทเป็นเงินตราสกุลหลักของโลก ด้วยการกำหนดสัดส่วนระหว่างเงินดอลลาร์และทองคำไว้ที่ 1 / 35 เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วอาจกล่าวได้ว่าสกุลเงินตราทั้งหมดได้เชื่อมโยงเข้ากับระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ มีการกำหนดขอบเขตของค่าเสมอภาคไว้ที่ +, - 1 เปอร์เซ็นต์ และมีการสร้างสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศขึ้น คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF-International Monetary Fund) ซึ่ง IMF ได้มีหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินการของระบบและจัดให้มีการกู้ยืมระยะสั้นแก่ประเทศที่เผชิญกับปัญหาทางด้านดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเป็นการชั่วคราว มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแก้ไขปัญหาในการขาดความสมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีอีกชื่อหนึ่งคือ มาตรฐานปริวรรตทองคำเพราะเงินสกุลหลักของระบบ คือ เงินดอลลาร์สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นทองคำได้ของเจ้าหน้าที่ที่ได้ถือครองดอลลาร์ในขณะนั้น (เช่น เจ้าหน้าที่ทางธนาคารกลางและกระทรวงการคลัง) ระบบเบรทตัน วูดส์ ทำงานอย่างดีในปีค .ศ. 1950 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ค.ศ.1960 เกิดวิกฤติการณ์ดอลลาร์ขึ้น จากว่าสหรัฐฯ ขาดดุลการชำระเงินมาตั้งแต่ตอนปลายปี ค.ศ. 1950 นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของความต้องการในทองคำให้สูงขึ้น ธนาคารกลางของชาติต่างๆร่วมมือกันในการหาวิธีการจัดการกับราคาทองคำได้อยู่ในอัตราที่ทางการได้กำหนดไว้ ความ

ล้มเหลวในเรื่องของค่าเงิน ในตอนปลายของปีค.ศ. 1960 สินทรัพย์ที่เป็นดอลลาร์สหรัฐของต่างชาติที่ถือครองอยู่นั้นได้เพิ่มสูงขึ้นมากกว่าสำรองทองคำของสหรัฐฯเอง จากความกดดันของ “Dollar glut” (การที่มีเงินดอลลาร์ออกมาหมุนเวียนในปริมาณที่มากเกินไป) สุดท้ายก็เกิดขึ้นในเดือนสิงหาคม 1971 เมื่อประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ได้ประกาศยกเลิกการรับการแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์ต่อทองคำและถือได้ว่าเป็นการสิ้นสุดลงของยุคเบรทตัน วูดส์ หรือระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่และสกุลเงินที่แลกเปลี่ยนได้

4.1.4 ช่วงปีแห่งการเปลี่ยนผ่านตั้งแต่ ค.ศ. 1971 – 1973

ในเดือนธันวาคมปีค.ศ. 1971 มีการประชุมทางการเงินเพื่อรักษาไว้ซึ่งค่าของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศของเงินตราสกุลหลัก คือ ข้อตกลงของสมิทโซเนียน ได้กำหนดให้เปลี่ยนแปลงค่าเงินดอลลาร์สหรัฐต่อทองคำจาก \$35 มาสู่ 38.02 ต่อ 1 ออนซ์ทองคำ ค่าเงินดอลลาร์ได้ลดค่าลงไปถึง 8 % และประเทศที่ได้ดุลการค้าเห็นว่าค่าเงินของตนจะต้องปรับให้สูงขึ้น โดยที่ธนาคารกลางมีหน้าที่ต้องซื้อและขายเงินตราของตนเพื่อจัดการให้อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ในระดับค่าเสมอภาคไว้ที่ +, - 2.25 % แต่ความสงบเรียบร้อยได้เกิดขึ้นในระยะสั้น เนื่องจากกระแสการเก็งกำไรของเงินทุนได้เริ่มที่จะกดดันต่อเงินปอนด์และไถร่า ในเดือนมิถุนายน 1972 เงินปอนด์จำต้องประกาศลอยตัว ทางด้านเยอรมนีและสวิสเซอร์แลนด์ ได้ออกกฎเกณฑ์ที่เป็นประโยชน์ในการชะลอการไหลของเงินทุนที่จะเข้ามา ถึงแม้ว่ามูลค่าของทองคำในรูปของดอลลาร์สหรัฐจะเปลี่ยนแปลงไปตามที่ทางการกำหนด แต่เงินดอลลาร์ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนเป็นทองคำได้ และต้นปี 1973 นำไปสู่การลดค่าเงินดอลลาร์สหรัฐในเดือนกุมภาพันธ์ 1973 เนื่องจาก ราคาทองคำทางการต่อออนซ์นั้นได้ปรับตัวสูงขึ้นจาก \$38 ไปสู่ \$42.22 ในเดือนมีนาคม 1973 สกุลเงินหลักได้เริ่มที่จะลอยตัวทั้งหมด

4.1.5 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวตั้งแต่ ค.ศ. 1973 – ปัจจุบัน

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวเป็นลักษณะของการลอยตัวแบบมีการจัดการ โดยสามารถแทรกแซงได้ ในปัจจุบันสามารถสังเกตได้ว่า บางสกุลเงินเช่น ดอลลาร์สหรัฐ ถูกปล่อยให้ลอยตัวอย่างเสรี ขณะที่บางส่วนเลือกที่จะจัดการให้เป็นลักษณะค่าคงที่หรือตรึงไว้กับเงินบางสกุล บางส่วนเลือกที่จะยึดกับ SDR (Special drawing rights) เรียกได้ว่า SDR คือ ทรัพย์สินสำรองระหว่างประเทศที่มีลักษณะพิเศษถูกสร้างขึ้นโดย IMF ในปี ค.ศ. 1960 ภาวะเงินดอลลาร์มากเกินไปถูกพัฒนาขึ้น ทำให้เกิดความไม่พอใจในการใช้เงินสกุลดอลลาร์เป็นสำรองเงินตราระหว่าง

ประเทศ และทองคำได้ถูกพิจารณาว่าเป็นตัวเลือกที่ไม่ดีชื่อนั้นมีเนื่องจากต้นทุนในการทำเหมืองแร่ทองคำและการจัดเก็บทองคำ แทนที่จะนำมาใช้ในเรื่องของความเจริญเติบโตของการค้าระดับโลกจึงเป็นเหตุสำคัญให้ IMF สร้าง SDR เป็นสินทรัพย์สำรองขึ้นทดแทน โดยเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 1970 และเข้ามาทดแทนทองคำ เรียกว่า “ทองคำกระดาษ” สำหรับมูลค่าของ SDR ขึ้นอยู่กับน้ำหนักของค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก IMF ที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด ดังนั้น SDR จะสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงในมูลค่าของ 5 ประเทศที่สำคัญที่สุดในภาคการค้าระหว่างประเทศ ประกอบไปด้วย เงินดอลลาร์สหรัฐ 42 %; เงินมาร์กเยอรมนี 19 %; เงินฟรังก์ฝรั่งเศส, เงินเยนญี่ปุ่นและเงินปอนด์อังกฤษ อย่างละ 13% เท่าๆกัน สังเกตได้ว่ากลุ่มของประเทศในแถบยุโรปได้มีการรวมตัวกันขึ้น กลายเป็น European Monetary System (EMS) เนื่องจากว่าประเทศต่างๆเหล่านี้มีลักษณะของการพึ่งพิงซึ่งกันและกันเป็นอย่างมาก ไม่ต้องการลอยตัวเพื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มตน คือ EMS เป็นระบบที่คงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มของตน นอกนั้นจะปล่อยให้ลอยตัวเพื่อเทียบกับประเทศอื่นๆในโลกบางประเทศก็เลือกที่จะอยู่ระหว่างกลางของระบบคงที่และระบบลอยตัวที่เรียกว่า Crawling Peg เป็นระบบที่อัตราแลกเปลี่ยนจะคงที่ในระยะสั้นแต่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามปกติเพื่อที่จะสะท้อนถึงต้องแรงกดดันจาก อุปสงค์และอุปทานที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในชั่วระยะเวลาหนึ่งๆกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมหลักเหล่านี้ยังมีความวิตกกังวลต่อความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนภายใต้ระบบลอยตัวอยู่ไม่น้อย จนบางคนได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ควรที่จะหันกลับไปสู่ระบบมาตรฐานทองคำอีกครั้งเนื่องจากระบบดังกล่าวจะช่วยทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความมั่นคงด้วยการ ตรึงอัตราแลกเปลี่ยนไว้กับทองคำเพื่อลดความผันผวนที่เกิดขึ้นอย่างมากของ อัตราแลกเปลี่ยนภายใต้ระบบที่ลอยตัวในลักษณะนี้ (Melvin, M. 1985: 138 – 147)

สำหรับบทบาทของทองคำที่ปรากฏออกมาในแต่ละช่วงต่างๆของประวัติศาสตร์ ระบบมาตรฐานทองคำระหว่างประเทศจะอยู่ที่ภาคการเงินมากกว่าภาคเศรษฐกิจจริง โดยทองคำได้มีบทบาทในการเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีความสำคัญกับระบบมาตรฐานทองคำในแต่ละช่วง ถึงแม้ว่าระบบมาตรฐานทองคำจะมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ เช่น ระบบมาตรฐานเหรียญทองคำ, ระบบมาตรฐานทองคำแท่ง ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำหรือระบบมาตรฐานทองคำดอลลาร์ เมื่อพิจารณาถึงในแต่ละช่วงเวลาที่ได้มีการกล่าวอย่างละเอียดในบทที่ 4 พบว่าในระบบดังกล่าวทองคำได้ถูกใช้เป็น เครื่องประกันในมูลค่าของเงินตรา (back up currency) ส่งผลต่อการออกธนบัตรของธนาคารกลางเพื่อเพิ่มหรือลดปริมาณเงินตราที่หมุนเวียนในระบบ หรือถูกใช้งานในส่วนของการแก้ไขดุลการชำระเงินระหว่างประเทศผ่านกลไกการปรับดุลการชำระเงินโดยอัตโนมัติที่เป็นผลจากการไหลเข้าออกของทองคำ นอกจากนั้น ความสามารถ

ของสกุลเงินตราที่แปลงสภาพเป็นทองคำได้ (เงินดอลลาร์สหรัฐ) แสดงถึงความเชื่อมโยงที่สำคัญของสกุลเงินตรากับทองคำ และสร้างความเชื่อมั่นกับสกุลเงินตราอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเบรทตันวูดส์ บทบาทของทองคำได้ชัดเจนมากขึ้นจากคุณสมบัติของสกุลเงินที่แปลงสภาพได้ เพราะถือว่าเป็นการยอมรับในอำนาจซื้อของทองคำส่วนหนึ่งผ่านการเชื่อมโยงกับสกุลเงินตราดังกล่าว ถึงแม้ว่าในส่วนของการชำระเงินระหว่างประเทศจะไม่ได้มีการใช้ทองคำเป็นปัจจัยในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ แทนที่ด้วยเงินดอลลาร์

แต่อย่างไรก็ตามการที่เงินดอลลาร์ได้ผูกมัดกับทองคำที่ถอดหนึ่งทำให้เกิดปัญหาขึ้นประการหนึ่งที่สำคัญในเรื่องของความเชื่อมั่นในสกุลเงินดอลลาร์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในค่าเงินตรา จากปัญหาเรื่องหนี้สินของสหรัฐได้กลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่อุดร้งระบบให้ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เพราะหากว่าสหรัฐได้ประกาศยกเลิกการแปลงสภาพของเงินดอลลาร์จะทำให้ระบบไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ดี ทางกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้พยายามสร้างสิ่งทดแทนทองคำเพื่อการใช้งานในส่วนของการปรับดุลการชำระเงินระหว่างประเทศขึ้นมา คือ SDR สิทธิไถ่ถอนพิเศษ บางครั้งถูกเรียกว่า ทองกระดาษ แต่นั่นถือได้ว่าเป็นการพยายามลดบทบาทของทองคำในส่วนของการเป็นปัจจัยหนึ่งในการชำระเงินระหว่างประเทศและการใช้เป็นสินทรัพย์สำรองของธนาคารกลาง ถึงแม้ว่าทองกระดาษดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อทดแทนทองคำ แต่ทว่าไม่สามารถเข้ามาทดแทนได้ทั้งหมด ภายหลังการยกเลิกระบบเบรทตัน วูดส์ ทองคำได้เปลี่ยนบทบาทหน้าที่ที่กลายเป็นเครื่องมือทางการเงินที่ใช้บริหารความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับการลงทุนในภาคการเงิน เพราะในปัจจุบันระบบมาตรฐานทองคำได้ยกเลิกไปทั้งหมด และระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวไม่ได้ใช้ทองคำเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของระบบ ฉะนั้นหน้าที่ของทองคำในส่วนเครื่องมือทางการเงินที่ใช้บริการในระบบการเงินระหว่างประเทศจึงสิ้นสุดลงไปด้วย

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของบทบาทของทองคำในระบบเศรษฐกิจพบว่าจากแผนภาพที่ 4-1 สามารถจำแนกเป็นสองส่วนคือ

ส่วนที่หนึ่ง บทบาทของทองคำกับเศรษฐกิจการเงินในประเทศ สามารถจำแนกได้เป็นสองบทบาทคือ บทบาทของทองคำในช่วงทุนการผลิต ได้แก่ เครื่องมือในการสะสมมูลค่า เครื่องมือในการสะสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เครื่องมือในการแสดงฐานะทางชนชั้น และ เงินออม และบทบาทของทองคำในช่วงทุนการเงิน ได้แก่ สื่อกลางในการแลกเปลี่ยนมาตรฐานการชำระหนี้ การเก็งกำไร หลักประกันของเงินตราในประเทศ สินทรัพย์สำรองของประเทศ เครื่องมือทางการเงิน เครื่องมือทางการเงินในการบริหารจัดการความเสี่ยง แหล่งปลอดภัยทางการเงิน

เครื่องมือต่อกรเงินเฟ้อ เครื่องมือต่อกรความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา เงินตราโภคภัณฑ์ และเครื่องมือกระจายความเสี่ยงของการลงทุน

ส่วนที่สอง บทบาทของทองคำกับเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศ สามารถจำแนกตามระบบการเงินระหว่างประเทศของโลกดังนี้

บทบาทของทองคำในช่วง Gold Standard ได้แก่ สี่อกล่างในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange) มาตรฐานการชำระหนี้ (Standard of payment) เครื่องมือทางการเงิน (Financial equipment) หลักประกันของเงินตราในประเทศ (Backup currency) และสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศ (Reserve assets)

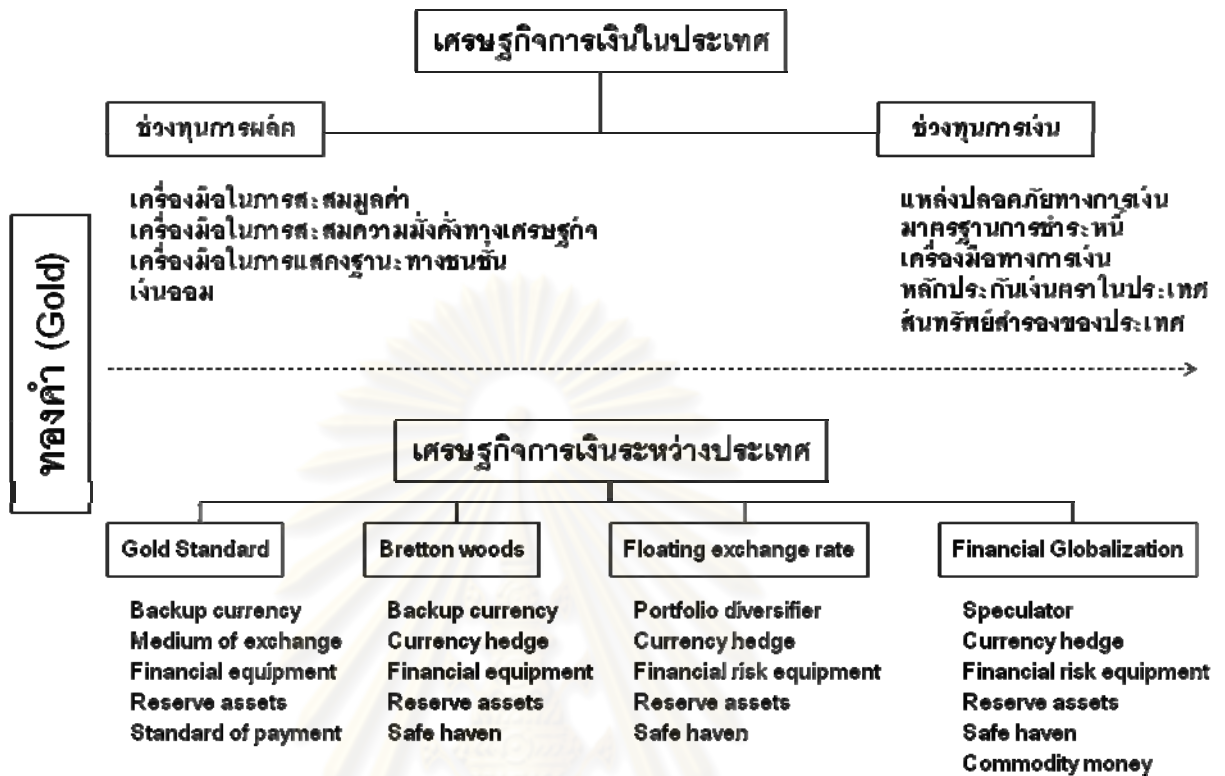
บทบาทของทองคำในช่วง Gold Exchange Standard / Bretton woods System ได้แก่ แหล่งปลอดภัยทางการเงิน (Safe haven) มาตรฐานการชำระหนี้ (Standard of payment) เครื่องมือทางการเงิน (Financial equipment) หลักประกันของเงินตราในประเทศ (Backup currency) และสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศ Reserve assets

บทบาทของทองคำในช่วง Floating Exchange Rate System ได้แก่ เครื่องมือต่อกรความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (Currency hedge) เครื่องมือต่อกรเงินเฟ้อ (Inflation hedge) เครื่องมือทางการเงินในการบริหารจัดการความเสี่ยง (Financial risk equipment) แหล่งปลอดภัยทางการเงิน (Safe haven) และสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศ (Reserve assets)

บทบาทของทองคำในช่วง Financial Globalization ได้แก่ การเก็งกำไร (Speculation) เงินตราโภคภัณฑ์ (Commodity money) เครื่องมือต่อกรความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (Currency hedge) เครื่องมือต่อกรเงินเฟ้อ (Inflation hedge) เครื่องมือทางการเงินในการบริหารจัดการความเสี่ยง (Financial risk equipment) แหล่งปลอดภัยทางการเงิน Safe haven สินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศ (Reserve assets)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4-1 บทบาทของทองคำในระบบเศรษฐกิจ

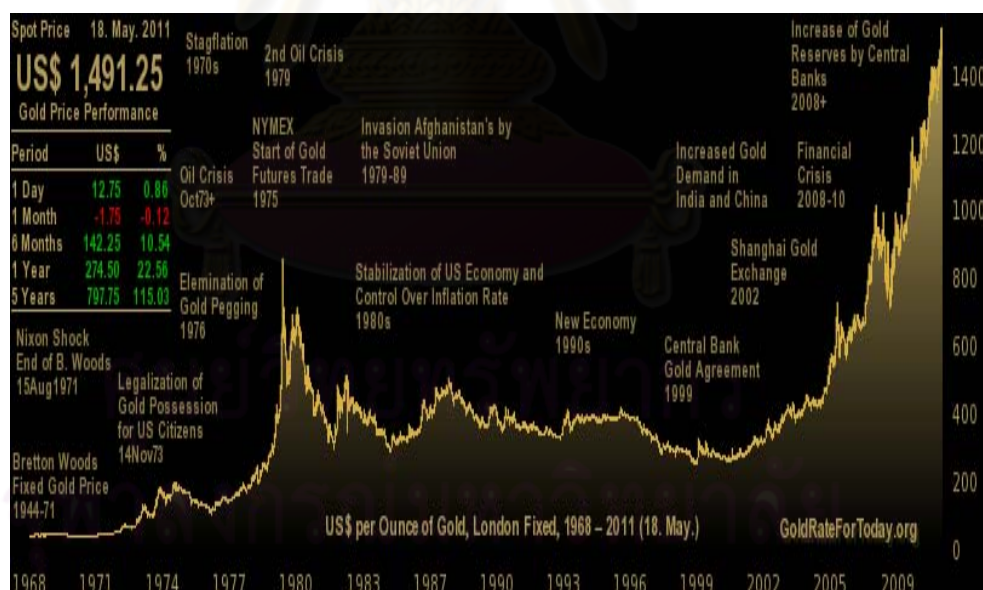
ที่มา: จากการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาถึงราคาทองคำตั้งแต่ปี ค.ศ. 1968 – 2011 จากแผนภาพที่ 4-2 พบว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อระดับราคาทองคำในแต่ละช่วงประวัติศาสตร์ที่สำคัญซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 16 เหตุการณ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ระบบเบรทตัน วูดส์ ได้กำหนดให้ราคาทองคำอยู่ที่ระดับ 35 ดอลลาร์ ต่อ 1 ออนซ์ (ค.ศ. 1944-1971)
- 2) ประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน ได้ประกาศยกเลิกการรับแลกเปลี่ยนทองคำกับดอลลาร์ (15 ส.ค. 1971)
- 3) การเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก (ในทศวรรษที่ 1970)
- 4) การออกกฎหมายห้ามถือครองทองคำของพลเมืองอเมริกัน (14 พฤศจิกายน 1973)
- 5) การเกิดวิกฤติน้ำมันครั้งที่หนึ่ง (ในเดือนตุลาคม 1973)
- 6) ตลาด NYMEX ได้เริ่มทำการซื้อขายตลาดทองคำล่วงหน้า (gold futures) (ในทศวรรษที่ 1975)

- 7) การจัดการตรึงราคาทองคำ (ในทศวรรษที่ 1976)
- 8) การเกิดวิกฤติน้ำมันครั้งที่สอง (ในทศวรรษที่ 1979)
- 9) สหภาพโซเวียตได้บุกยึดอัฟกานิสถาน (ระหว่างปี ค.ศ. 1979 – 1989)
- 10) การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯด้วยการควบคุมอัตราเงินเฟ้อ (ในทศวรรษที่ 1980)
- 11) ยุคเศรษฐกิจใหม่ (ในปี ค.ศ. 1990)
- 12) การเกิดสัญญาควบคุมการขายทองคำของธนาคารกลางครั้งที่ 1 (CBGA) (ในปี ค.ศ. 1999)
- 13) การเกิด Shanghai Gold Exchange (ในปี ค.ศ. 2002)
- 14) ความต้องการทองคำของจีนและอินเดียที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก
- 15) การเกิดวิกฤตสินเชื่อด้วยคุณภาพของสหรัฐฯ (ในปี ค.ศ. 2008-2010)
- 16) การขยายตัวของทุนสำรองทองคำของธนาคารกลางต่างๆ (ในปี ค.ศ. 2008 จนถึงปัจจุบัน)

แผนภาพที่ 4-2 ราคาทองคำตั้งแต่ปี ค.ศ. 1968 – 2011 (18 พฤษภาคม)

หมายเหตุ: ราคาทองคำ 1 ออนซ์ ต่อเงินดอลลาร์สหรัฐฯซึ่งเป็นราคาคงที่ของลอนดอน (London fixed)

ที่มา: <http://goldratefortoday.org/central-banks-gold/>

เหตุการณ์ต่างๆที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองโลกได้ส่งผลกระทบต่อระดับราคาทองคำให้เกิดความผันผวนเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากการปรับตัวขึ้นสูงสุดเป็นประวัติการณ์ครั้งแรกที่ระดับ 850 ดอลลาร์สหรัฐต่อ 1 ออนซ์ในทศวรรษที่ 1980 อันเป็นผลจากปัจจัยหลายๆประการรวมกัน เช่น การที่เกิดวิกฤติน้ำมันครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1979 ที่ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำขึ้นและถัดมา คือ การดำเนินนโยบายทางการเงินการคลังของสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 1980 ในการปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงที่สุดที่ระดับประมาณ 19% เพื่อต่อกรกับภาวะเงินเฟ้อ อันเป็นผลสืบเนื่องจากวิกฤติน้ำมัน และสุดท้ายคือ การเข้ายึดอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียตในปีดังกล่าว จากนั้นเมื่อสถานการณ์ได้เริ่มเข้าสู่ภาวะปกติราคาทองคำได้ปรับตัวลดลงมาและอยู่ในระดับที่ไม่ค่อยมีความเปลี่ยนแปลงเท่าใด สำหรับการปรับตัวสูงขึ้นของทองคำครั้งที่สองและต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ได้เกิดจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทองคำของจีนและอินเดียที่สูงมากขึ้น และปัจจัยทางด้านวิกฤติเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ในเรื่องของสินเชื่อด้อยคุณภาพระหว่างปี ค.ศ. 2008 – 2010 ได้ส่งผลกระทบต่อระดับคาราทองคำอย่างมากประกอบกับก่อตัวของปัญหาหนี้สาธารณะของกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป ได้มีส่วนทำให้เกิดความต้องการทองคำเป็นอย่างมากและจะยิ่งสูงขึ้นไปเรื่อยๆ ตราบใดที่เหตุการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและการเงินยังไม่สามารถถูกแก้ไขให้เรียบร้อย ซึ่งจะสะท้อนออกมาด้วยระดับราคาทองคำที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.2 แนวคิดทางการเมืองในเรื่องทองคำกับSDR

บทบาททองคำช่วงของระบบเบรทตัน วูดส์ ถูกแสดงออกมาในบทความเรื่องของ The political of Gold and the SDR (แนวคิดทางการเมืองในเรื่องของทองคำกับ SDR) ฉะนั้นผู้วิจัยจะขออธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทางการเมืองที่มีส่วนสัมพันธ์กับทองคำและ SDR เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของ บทบาททองคำในช่วงระบบเบรทตัน วูดส์ ให้ชัดเจนที่สุด

สำหรับข้อจำกัดในด้านต่างๆของระบบเบรทตัน วูดส์ที่ได้มีการกล่าวก่อนหน้านี้นี้ เมื่อพิจารณาถึงการที่สหรัฐฯ เข้าร่วมกับธนาคารกลาง ของประเทศตลาดร่วม (รวมถึงสหราชอาณาจักรและสวิสเซอร์แลนด์) ในการแทรกแซงตลาดทองคำภาคเอกชน เรื่องดังกล่าวได้มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการหนึ่งปีหลังจากนั้น โดยได้มีความคล้ายคลึงกับ กองทุนรวมทองคำแห่งลอนดอน (Gold Pool) นับตั้งแต่ลอนดอนได้เป็นศูนย์กลางการค้าทองคำของโลก ซึ่งกองทุนดังกล่าวได้ถูกบริหารจัดการโดยธนาคารแห่งอังกฤษ โดยได้เข้าแทรกแซงในตลาดเอกชนผ่านทาง การกำหนดราคาทองคำประจำวัน ณ Rothchild N. M.

การกำหนดราคาทองคำคงที่ของอังกฤษจำนวนสองครั้ง คือ ช่วง 10 โมงเช้าและ บ่าย 3 โมง ผ่าน “Fixing room” ของบริษัทที่เป็นผู้ประกอบการค้าของธนาคาร N.M. Rothschild จำนวน 5 ราย ซึ่งหนึ่งในนั้นมาจากบริษัทธุรกิจค้าทองคำหลักๆจำนวนห้าแห่ง ตัวอย่างเช่น Mocatta & Goldsmith, Standard Chartered Bank; Sharps, Pixley, โบรกเกอร์ของธนาคารพาณิชย์ อย่างเช่น Kleinwort Benson; N.M. Rothschild & Sons ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเป็น ผู้ทำการประมูล; Johnson Matthey, เป็นบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการผสมโลหะ และ Samuel Montagu, เป็น นายธนาคารที่เป็นสาขาปลีกย่อยจากธนาคาร Midland สำหรับเรื่องของการประกาศราคาคงที่เป็นหน้าที่ของ ผู้แทนจาก N.M. Rothschild นับตั้งแต่ ราคาคุณภาพได้ถูกกำหนดขึ้นมา สำหรับราคาคุณภาพดังกล่าวนี้ ณ ปริมาณความต้องการขายจะได้เท่ากับปริมาณความต้องการซื้อ เรียกกกันว่า “fixing price” (ราคาคงที่) โดยที่ราคาคงที่ทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย ซึ่งการกำหนดราคาคงที่ของทองคำได้เริ่มต้นในปี 1919 ต่อมาจนกระทั่งปี 1939 (ตลาดทองคำลอนดอนได้ปิดทำการจากภาวะสงคราม) ในเวลาต่อมา ตลาดได้เปิดทำการอีกครั้งในปี 1954 เมื่อ กองทุนรวมทองคำ (gold pool) มีการปฏิบัติอย่างเป็นทางการในปี 1961 ขณะนั้นธนาคารกลางแห่งอังกฤษเป็นตัวแทนของกองทุน และได้ต่อสายกับ N.M. Rothschild ระหว่างการกำหนดราคาคงที่ในภาคเช้า หากปรากฏว่า การกำหนดราคาคงที่ได้ตั้งให้ราคาสูงเกินกว่า 35.20 ดอลลาร์ หรือต่ำกว่า 34.80 ดอลลาร์ ซึ่งธนาคารกลางแห่งอังกฤษ (ที่เป็นตัวแทน) จะเป็นผู้ซื้อหรือผู้ขาย ทองคำในปริมาณที่เพียงพอที่จะสามารถรับประกันว่า การกำหนดราคาคงที่ดังกล่าว ได้อยู่ภายในขอบเขตที่กำหนด

อาจพิจารณาได้ว่า การเมืองในทองคำได้เริ่มอีกครั้งในเวทีระหว่างประเทศ ทางด้านเยอรมนีได้ดำเนินการที่เป็นประโยชน์และได้รับ ดุลการค้ามากที่สุด นอกจากนั้นได้สะสมเงินดอลลาร์เป็นทุนสำรองในช่วงแรกของปี 1960 ทางด้านฝรั่งเศสภายใต้ผู้นำโดย Charles de Gaulle ได้ส่งเสียงออกมามากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง สำหรับการสนทนาระหว่าง Jean Monnet กับ de Gaulle ที่สนับสนุนการทำให้ยุโรปเป็นหนึ่งเดียวกัน และได้ยื่นกรานในเรื่องดังกล่าวในภายหลังสงครามสิ้นสุดลง โดยฝรั่งเศสได้ต่อต้านแผนการของสหรัฐฯ ในเรื่องของการจัดการแบบใหม่สำหรับประเทศเยอรมนี ถึงแม้ว่าสาระสำคัญของการป้องกันประเทศในสหภาพยุโรป ซึ่งฝรั่งเศสได้ถูกชักชวนให้ทำการยอมรับ ผ่านทางกองทุน Marshall Plan โดยที่ฝรั่งเศสไม่ได้ปฏิเสธ หลังจากที่ได้เป็นสิ่งที่ยากลำบากในช่วงระหว่างสงครามอินโดจีน (ในปี 1960) มุมมองของ de Gaulle ของฝรั่งเศสในการกลายเป็นประเทศผู้นำทางอำนาจของโลก ทำให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากรานาโต้ (NATO) เพราะว่ามันได้ถูกรวบงำโดยกองกำลังพันธมิตรจาก

สหรัฐฯ ซึ่งเขาได้ต่อต้านในระบบเบรทตัน วูดส์ ด้วย เนื่องจาก ระบบเงินตราระหว่างประเทศดังกล่าวได้มีเงินดอลลาร์สหรัฐฯเป็นสกุลเงินตราสำรองของระบบ

อย่างไรก็ตาม มุมมองของ de Gaulle ต่อทองคำจะเป็นการสร้างความรู้สึกรังเกียจทางการเมืองภายในขึ้นและในเดือนกุมภาพันธ์ 1965 ซึ่งสุนทรพจน์สาธารณะที่เขากล่าวไว้ว่า “เราได้ถือครองมันต่อความจำเป็นในเรื่องของการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศที่ได้ถูกจัดตั้งขึ้น... ต่อฐานเงินตราที่ได้แย้งไม่ได้ที่ไม่ได้นำเอาสัญลักษณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศอื่นๆ ซึ่งพื้นฐานเหล่านั้นคือสิ่งใด ในความเป็นจริงนั้น คนหนึ่งคนใดจะไม่สามารถเห็นได้ว่าในประเด็นนี้มันจะก่อให้เกิดบรรทัดฐาน, มาตรฐานใด ที่นอกเหนือจากทองคำเป็นได้ ไซ้แล้วทองคำนั่นเอง (ที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในธาตุแท้) ซึ่งสามารถทำให้ไม่เกิดความแตกต่างในรูปของ (Bars) แท่ง, แท่งโลหะ (หล่อเป็นแท่ง) หรือเหรียญกษาปณ์ ซึ่งมันมิได้มีสัญชาติใดๆ ซึ่งมันได้ถือครองความเป็นนิรันดร์และความเป็นสากล...” โดย “สัญลักษณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศใดประเทศหนึ่ง” ซึ่งเขาคัดค้านสหรัฐฯ ที่ได้มีการประกาศ Foreign Credit Restraint Program (FCRP) หนึ่งสัปดาห์หลังจากนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการตอบโต้โดยตรงต่อสุนทรพจน์ของ de Gaulle ทางด้านฝรั่งเศสได้เข้าซื้อทองคำของพวกเขาจากกระทรวงการคลังสหรัฐฯ และในเดือนมิถุนายน 1967 เมื่อสงคราม 6 วันระหว่างอาหรับและอิสราเอลได้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นในปริมาณความต้องการซื้อของทองคำที่ได้ถอนออกมาจากกองทุนรวมทองคำลอนดอน

ในเดือนมีนาคม 1968 จากความพยายามที่จะควบคุมราคาทองคำในตลาดเอกชนได้ถูกขจัดออกไปหมด ในเดือนนี้ได้เกิดระบบสองชั้นขึ้น (Two-Tier): ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกรรมทางการค้าของทางการในส่วนทองคำได้ถูกขจัดออกไปจากราคาตลาดเสรี โดยที่ธนาคารกลางจะซื้อขายทองคำระหว่างกัน ณ ระดับราคา 35 ดอลลาร์ต่อ 1 ออนซ์ทองคำ และไม่ได้มีการซื้อขายในตลาดเอกชนต่อไป สำหรับตลาดเอกชนได้มีการซื้อขาย ณ ราคาคุณภาพของตลาด ซึ่งธนาคารหลักที่สำคัญของสวิสเซอร์แลนด์ทั้งสาม (Swiss Bank Corporation, Swiss Credit Bank และ Union Bank of Switzerland) ที่ได้สร้างกองทุนรวมทองคำของพวกเขาและได้เชิญชวนให้อัฟริกาได้นำทองคำออกมาขาย ณ ตลาดซูริค โดยในปี 1972 (ประเทศซัพพลายเออร์อันดับสอง) สหภาพโซเวียต ได้เริ่มที่จะวางทองคำขายผ่านตลาดซูริคเช่นเดียวกัน โดยปี 1921 V.I. Lenin เขียนไว้ว่า “การขาย (ทองคำ) ในราคาที่สูงที่สุด, ซื้อสินค้าในราคาต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้” เพราะว่า รัฐบาลโซเวียต ไม่สามารถแปลงสภาพได้ ซึ่งสหภาพโซเวียตได้ใช้การขายทองคำดังกล่าวเป็นหนึ่งในแหล่งที่สำคัญของรายได้จากสกุลเงินตราตะวันตก

คนส่วนใหญ่รู้สึกว่าการขาดดุลทางการในเรื่องของสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศตัวใหม่ เป็นความต้องการ อย่างไรก็ตาม หากเป็นเพียงการลดความตึงเครียดทางการเมือง ในขณะที่ฝรั่งเศสต้องการแทนที่เงินดอลลาร์ในฐานะที่เป็นสินทรัพย์สำรอง ซึ่งชาติอื่นๆ ได้พยายามที่จะมองหาสิ่งที่จะนำมาใช้ทดแทนทองคำ ในที่สุด การตัดสินใจดังกล่าวได้ถูกสร้างขึ้นโดย Group of Ten ในการสร้างสินทรัพย์เทียมเพื่อเป็นสำรองขึ้นสำหรับการค้าระหว่างธนาคารกลางในส่วนของ การชำระหนี้ด้วยทุนสำรองโดยที่สินทรัพย์ถูกจัดเก็บไว้ในบัญชีของ IMF และมีชื่อเรียกกันว่า Special Drawing Right (SDR) ในความเป็นจริงแล้ว สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นสินทรัพย์สำรองตัวใหม่ สำหรับประเภทของสิ่งเทียมที่สร้างขึ้นได้มีชื่อเรียกกันว่า “Paper Gold” (ทองคำกระดาษ) แต่ถูกเรียกว่าเป็น สิทธิถอนเงินด้วยการยอมรับของฝรั่งเศส ผู้ซึ่งไม่ต้องการให้เรียกมันว่าเป็นสินทรัพย์สำรอง (Grabbe, J. O. 1986: 19-23)

เมื่อได้พิจารณาถึงความสำคัญของทองคำในระบบเบรทตัน วูดส์ อาจกล่าวได้ว่ามี บทบาทหน้าที่ในฐานะเครื่องมือบริหารทางการเงินที่สำคัญของระบบโดย ได้มีความเชื่อมโยงและ สัมพันธ์กับสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นสกุลเงินหลักของระบบดังกล่าว ผ่านการ ผูกโยงด้วยการกำหนดราคาทางการ ณ ระดับ 35 ดอลลาร์ต่อ 1 ออนซ์ทองคำ นอกจากนี้ได้เป็น สินทรัพย์สำรองที่ถูกถือครองเป็นทุนสำรองระหว่างประเทศ พบว่าเกิดความพยายามที่จะลด บทบาทของทองคำด้วยวิธีการเข้าแทรกแซงในระดับราคาทองคำในตลาดเสรี โดยการจัดตั้ง กองทุนรวม ในปี 1960 ด้วยการจัดตั้งกองทุนรวมทองคำลอนดอนขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์หลักในการ เข้าแทรกแซงราคาทองคำให้อยู่ในระดับที่กำหนด ขณะนั้นธนาคารแห่งอังกฤษ (Bank of England) โดยติดต่อกับธนาคาร N.M. Rothschild ในการกำหนดราคาคงที่ภาคเข้า ผ่าน Fixing room เมื่อราคาได้อยู่นอกขอบเขตระหว่าง 35.20 – 34.80 ดอลลาร์สหรัฐต่อ 1 ออนซ์ ธนาคารแห่ง อังกฤษจะดำเนินการซื้อและขายการเพื่อรับประกันว่า การกำหนดราคาทองคำคงที่จะอยู่ใน ขอบเขตที่กำหนด

การเมืองของทองคำในเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ สามารถพิจารณาอย่างคร่าวๆ ว่า ทองคำได้มีส่วนเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเรื่องของการเมืองระหว่างประเทศผ่านเวทีนานาชาติ ตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจน คือ กรณีของประเทศฝรั่งเศส ภายใต้ผู้นำ Charles de Gaulle ที่มีความเป็น ปฏิปักษ์กับสหรัฐในหลายๆเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมืองไม่เห็นด้วยกับการจัดการกับประเทศเยอรมนี หลังสงครามโลกได้สิ้นสุดลง หรือการที่ฝรั่งเศสได้ถอนทหารออกจาก NATO เพราะมีความคิด ว่า องค์การดังกล่าวได้ถูกครอบงำโดยกองกำลังพันธมิตรภายใต้การนำของสหรัฐฯ รวมไปถึงการที่

เขาได้ต่อต้านในระบบเบรทตัน วูดส์ เนื่องจากสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐได้กลายมาเป็นสกุลเงินหลักของระบบ

ในทางกลับกันทัศนคติในเรื่องของทองคำของ Charles de Gaulle ปรากฏออกมาในลักษณะของการสนับสนุนอย่างเต็มที่นอกจากนั้น เขาได้สร้างให้เกิดความรู้สึกทางการเมืองขึ้นภายในผ่าน คำกล่าวของเขาในทำนองว่า “ทองคำได้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศต่อฐานเงินตรา ปรากฏออกมาในรูปแท่งหรือเหรียญกษาปณ์ และกล่าวยกย่องทองคำว่า ปราศจากสัญชาติ มีความเป็นนิรันดร์และความเป็นสากล” แต่ทางด้านของสหรัฐฯ ตอบโต้ด้วยการประกาศ Foreign Credit Restraint Program (FCRP) หลังจากที่แสดงให้เห็นว่า การที่ฝรั่งเศสเกิดความรู้สึกต่อต้านในการดำเนินการต่างๆ ของสหรัฐฯ ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ถือว่าเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงว่า ทองคำได้กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มีความสำคัญประการหนึ่งอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้พิจารณาในช่วงเดือนมิถุนายน 1967 เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่สงคราม 6 วันระหว่างอาหรับและอิสราเอลได้ปรากฏขึ้นเรื่องดังกล่าวได้ส่งผลทำให้ความต้องการทองคำมีมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะส่วนที่ถูกถอนออกมาจากกองทุนรวมทองคำปัญหาถัดมาในช่วงเดือนพฤศจิกายนปี 1967 คือ ปัญหาเรื่องของการลดค่าเงินปอนด์ที่มีการลดค่าจากระดับ 2.8 ดอลลาร์ต่อ 1 ปอนด์เป็น 2.4 ดอลลาร์ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลต่อผู้ถือครองสกุลเงินปอนด์ที่เกิดความสูญเสียประมาณ 14.3% ในรูปเงินดอลลาร์ นำไปสู่การตั้งคำถามว่า อัตราแลกเปลี่ยนของสินทรัพย์สำรองอื่นจะเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เช่น กรณีของเงินดอลลาร์จะมีการลดค่าเมื่อเทียบกับทองคำหรือไม่ จากสถานการณ์ดังกล่าวได้ทำให้เกิดความต้องการทองคำที่สูงมากขึ้น แสดงให้เห็นว่า เมื่อเกิดปัญหาในเรื่องของความไม่มั่นใจต่อความเชื่อมั่นของสกุลเงินตราหนึ่ง ทองคำจึงถูกเลือกขึ้นให้เป็นทางเลือกหนึ่งเมื่อเกิดปัญหาดังกล่าว

การเกิดขึ้นของ SDR ที่มีหน้าที่ในการใช้เป็นส่วนหนึ่งของการชำระหนี้ของธนาคารกลางจากเดิมอยู่ในรูปของทองคำหรือเงินดอลลาร์สหรัฐ ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าทั้ง G-10 หรือ IMF พยายามลดบทบาทของทองคำด้วยการสร้างสิ่งเทียบขึ้นมาใช้ทดแทนทองคำ ประกอบกับก่อนหน้านี้ได้มีการประมูลขายทองคำของภาครัฐและ IMF ยิ่งพิจารณาถึงการเกิดขึ้นของกองทุนรวมทองคำจะเป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นว่า ความต้องการควบคุมในระดับราคาทองคำในตลาดเสรีเพื่อรักษาไว้ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างทองคำกับสกุลเงินตราต่างๆ ได้มีการดำเนินการชั่วคราวหนึ่ง และปัญหาในเรื่องของความเชื่อมั่นในสกุลเงินตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสกุลเงินตราหลักของระบบเบรทตัน วูดส์ คือ เงินดอลลาร์ ทำให้ความตกต่ำของสกุลเงินเป็นปัจจัยในการปรับตัวสูงขึ้นของทองคำจากความต้องการที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การที่ประเทศต่างๆ ได้สะสม

สินทรัพย์สำรองที่เป็นสกุลเงินตราอื่นๆ ค่าเงินตราจะมีความมั่นคงมากน้อยเพียงใด เมื่อได้พิจารณาถึงบทบาททางการเมืองของทองคำกับ SDR ข้างต้นกล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์ในเรื่องของความคล้ายคลึงกันในบทบาทหน้าที่เป็นการชำระหนี้ของธนาคารกลางและสินทรัพย์สำรองของชาติ เครื่องมือทางการเงินเพื่อบริหารความเสี่ยงในการลงทุน หรือเป็นการลงบัญชีไว้กับทาง IMF โดยเรื่องที่จะต้องพิจารณาต่อไปคือ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างทองคำกับสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐที่ได้มีบทบาทเป็นสกุลเงินตราหลักของระบบเบรทตัน วูดส์ จากความเชื่อมโยงดังกล่าวที่เกิดขึ้น มีส่วนสำคัญในการอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของทองคำที่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบในส่วนของภาคการเงิน นับตั้งแต่การยกเลิกระบบมาตรฐานทองคำก่อนช่วงสงครามโลก ฉะนั้นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้งสอง ได้แก่ ทองคำและสกุลเงินดอลลาร์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของทองคำและเงินดอลลาร์สหรัฐพบว่าในช่วงเริ่มต้นของระบบเบรทตัน วูดส์ ทรัพยากรของกองทุนการเงินระหว่างประเทศไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ปฏิบัติ ซึ่งความรุนแรงจากการขาดแคลนเงินดอลลาร์เป็นผลจากสงครามโลกครั้งที่สองและเกิดขึ้นนานนับทศวรรษภายหลังจากสงครามสงบลงซึ่งได้ถูกบรรเทาด้วยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วของหลายประเทศ การนำเข้าของสหรัฐที่ขยายตัวออกไปและการไหลออกของทุนจำนวนมากจากสหรัฐฯ (รวมถึงเงินกู้ที่ช่วยเหลือในต่างประเทศก่อนหน้านี้และเงินอุดหนุนจากรัฐบาลสหรัฐฯ) ขณะที่เงินดอลลาร์ได้ไหลออกจากสหรัฐฯ ขณะที่ประเทศอื่นๆ ขยายการนำเข้าอย่างรวดเร็วเช่นกัน ตั้งแต่ที่สกุลเงินตราสามารถแปลงสภาพได้ถูกก่อตั้งขึ้นในยุโรปตะวันตกได้เป็นหลักฐานว่า การขาดแคลนเงินดอลลาร์ได้สิ้นสุดลงระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้ว ในความเป็นจริงปัญหาที่เป็นศูนย์กลางของระบบเบรทตัน วูดส์ คือ การป้องกันมิให้จำนวนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ มาสู่ระบบเศรษฐกิจมากเกินไป (Dollar Glut) ทองคำถูกใช้เป็นสินทรัพย์ทุนสำรองอย่างต่อเนื่อง แต่ราคาทองคำที่คงที่และต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นได้เกิดขึ้นโดยการเคลื่อนไหวของภาวะเงินเฟ้ออันนำไปสู่ทองคำสำรองของโลกได้ลดลง ขณะนั้นมีเพียงเงินสองสกุลเท่านั้นที่ถูกใช้เป็นสินทรัพย์สำรองอย่างแพร่หลาย (เงินดอลลาร์และปอนด์สเตอร์ลิง) แต่ในปี 1960 ปริมาณเงินดอลลาร์มีจำนวนเกินกว่าการถือครองทองคำของสหรัฐฯ

เมื่อพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงของทองคำในระหว่างช่วงต้นของเบรทตัน วูดส์ พบว่าจากผลพวงของภาวะสงครามได้มีส่วนทำให้ประเทศต่างๆ อ่อนแออย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือประเทศยุโรปตะวันตก ฉะนั้นภายหลังจากสงครามจึงได้เกิดการปฏิรูปในส่วนของกาฟื้นฟูประเทศผ่านความช่วยเหลือของกองทุนการเงินระหว่างประเทศหรือสหรัฐฯ ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่า

เศรษฐกิจโลกต้องการเงินทุนจำนวนมากเพื่อใช้ในการบูรณะซ่อมแซมและปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ เรื่องดังกล่าวเป็นผลทำให้เกิดการหลั่งไหลของทุนจำนวนมากจากสหรัฐฯ ผ่านทางความช่วยเหลือต่างๆ อันเป็นผลทำให้เกิดการนำเข้ามากยิ่งขึ้น แต่สิ่งที่ไหลออกคือ เงินดอลลาร์ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ธนาคารกลางจำนวนมากได้เริ่มทำการสะสมเงินดอลลาร์มากยิ่งขึ้นจากการส่งออกไปยังสหรัฐฯ เงินดอลลาร์สหรัฐฯ ถือว่าเป็นเงินตราที่สามารถแปลงสภาพได้ (เปลี่ยนแปลงเป็นทองคำได้)

ปัจจัยดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างเงินดอลลาร์สหรัฐฯ กับทองคำได้อย่างชัดเจน สกุลเงินตราที่สามารถแปลงสภาพได้จะมีทองคำที่ทำหน้าที่เป็น Backup currency ได้คล้ายคลึงกับการออกธนบัตรของภาครัฐที่จำเป็นต้องมีทองคำหนุนหลังซึ่งได้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่สำคัญของระบบมาตรฐานทองคำในอดีต ต่อมาเมื่อสกุลเงินตราในยุโรปตะวันตกส่วนใหญ่สามารถแปลงสภาพได้ เป็นสัญลักษณ์หนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่า การขาดแคลนเงินดอลลาร์ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว ขณะนั้นได้เกิดปัญหาใหญ่ที่สำคัญประการหนึ่งของระบบ คือ การป้องกันมิให้เกิดจำนวนเงินดอลลาร์ที่ปล่อยสู่ตลาดมากเกินไป (dollar glut) เพราะปัจจัยดังกล่าวได้เชื่อมโยงกับเรื่องของความเชื่อมั่นในสกุลเงินตราและการลดค่าเงินตราที่จะตามมา เมื่อพิจารณาถึงทองคำพบว่าถูกใช้เป็นสินทรัพย์สำรองอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากระดับราคาไม่ได้เปลี่ยนแปลงเมื่อต้นทุนทางการผลิตได้สูงขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลจากภาวะเงินเฟ้อที่ได้ขยายตัวเข้ามาและนำไปสู่การลดลงในสำรองทองคำของโลก นอกจากนั้นปัญหาดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดแรงกดดันที่มีการสะสมอย่างต่อเนื่องและกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลทำให้ระบบดังกล่าวต้องสิ้นสุดลง (Evans, J. S., 1992: 30-31)

ตารางที่ 4-1 ดัชนี US-Dollar Index

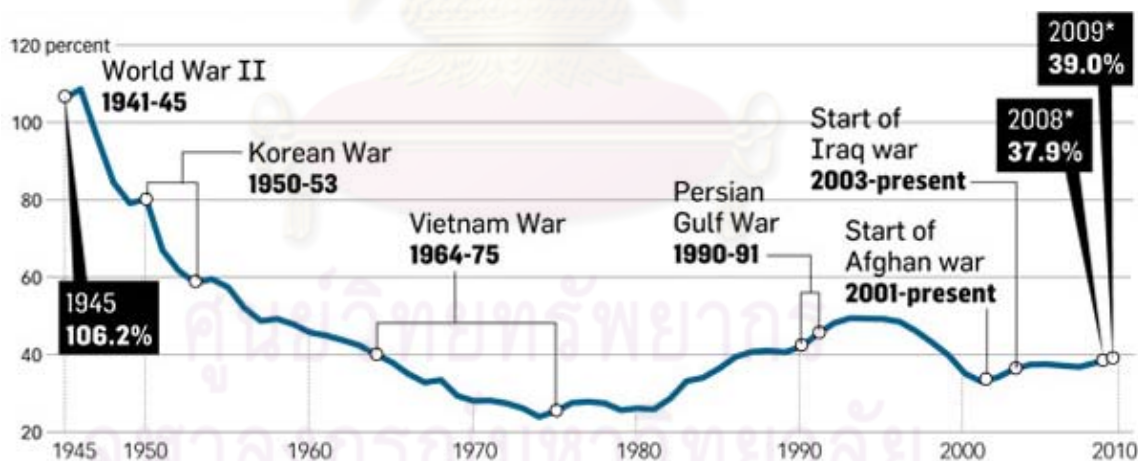
Euro	57.6 %
Japan/yen	13.6 %
UK/pound	11.9 %
Canada/dollar	9.1 %
Sweden/krona	4.2 %
Switzerland/franc	3.6 %

ที่มา: Kitco 2009

ดัชนี US-Dollar Index เป็นดัชนีที่ใช้วัดความเข้มแข็งของเงินสกุลดอลลาร์กับ 6 สกุลเงินตราที่สำคัญ ซึ่งมีสัดส่วนของน้ำหนักที่แตกต่างกันตารางที่ 4-1 ซึ่งประกอบไปด้วย เงินยูโร 57.6 % เงินเยนของญี่ปุ่น 13.6 % เงินปอนด์สเตอร์ลิงของสหราชอาณาจักร 11.9 % เงินดอลลาร์ของแคนาดา เงินโครอนาของสวีเดน 4.2% และเงินฟรังก์ของสวิสเซอร์แลนด์ 3.6%

สำหรับนักลงทุนหรือนักธุรกิจที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินดอลลาร์สหรัฐฯ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาในความเข้มแข็งของดัชนีดังกล่าว ซึ่งนอกเหนือไปจากกลุ่มนักลงทุนและนักธุรกิจต่างๆ ได้รวมไปถึงสถาบันทางการเงินต่างๆภายในประเทศและระหว่างประเทศที่สะสมเงินดอลลาร์สหรัฐฯเป็นทุนสำรองเงินตราของตน แต่อย่างไรก็ดี ดัชนีดังกล่าวได้ถูกใช้อ้างอิงทางด้านตลาดการเงินตราระหว่างประเทศที่สำคัญทั่วโลก ถึงแม้ว่าดัชนีดังกล่าวจะเกิดความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงไปเช่นไรก็ตาม เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศและการดำเนินธุรกรรมต่างๆทั้งภาคเศรษฐกิจจริงและภาคการเงิน ถึงแม้ว่าความแตกต่างของดัชนีจะมีมากน้อยเพียงใดโดยสกุลเงินดอลลาร์ได้มีบทบาทที่สำคัญในการเป็นเงินตราของโลกในปัจจุบัน

แผนภาพที่ 4-3 หนี้สาธารณะเมื่อเทียบกับ GDP ของสหรัฐฯ ระหว่างปี ค.ศ. 1941 - 2010

ที่มา: Department of Veteran Affairs; White House Office of Management and Budget

จากแผนภาพที่ 4-3 แสดงให้เห็นถึงปัญหาหนี้สาธารณะของสหรัฐฯอย่างคร่าวๆโดยสามารถแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่ปี ค.ศ. 1941 – 2009 ดังต่อไปนี้

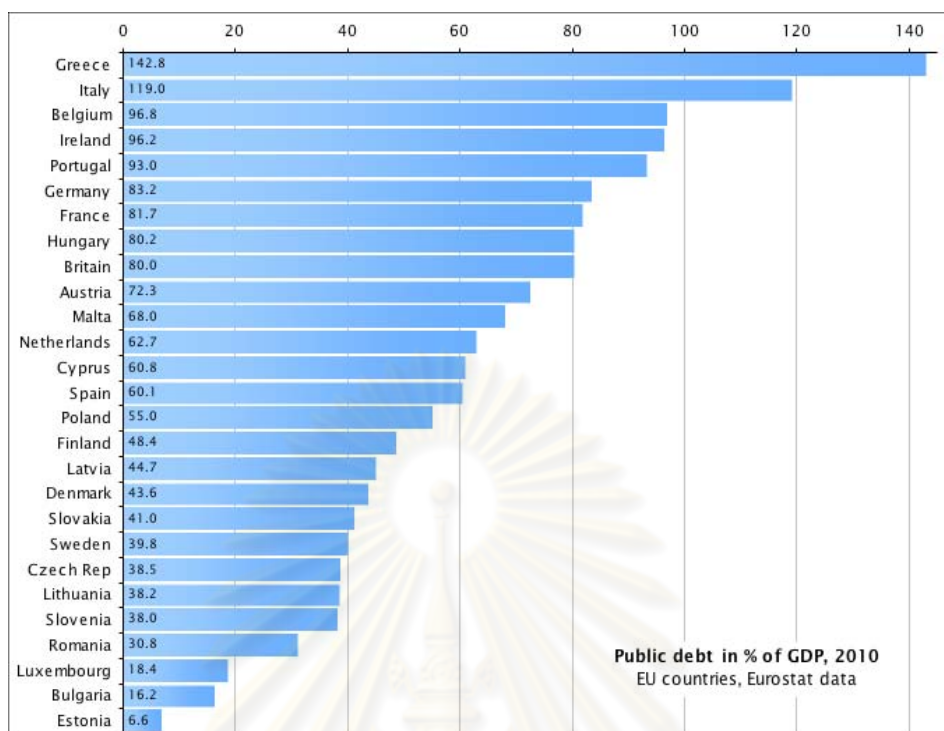
- 1) สงครามโลกครั้งที่สอง โดยในปี ค.ศ. 1945 สัดส่วนของหนี้สาธารณะต่อ GDP อยู่ที่ระดับ 106.2 % ระหว่างปี ค.ศ. 1941 – 1945

- 2) สงครามเกาหลี ระหว่างปี ค.ศ. 1950 – 1953 อยู่ที่ระดับ 60 - 80 %
- 3) สงครามเวียดนาม ระหว่างปี ค.ศ. 1964 – 1975 อยู่ที่ระดับ 22 – 40 %
- 4) สงครามอ่าวเปอร์เซียระหว่างปี ค.ศ. 1990 – 1991 อยู่ที่ระดับ 40 - 45 %
- 5) สงครามอัฟกานิสถานระหว่างปี ค.ศ. 2001 – ปัจจุบัน ที่ระดับ 35 %
- 6) สงครามอิรัก (ครั้งที่สอง) ระหว่างปี ค.ศ. 2003 – ปัจจุบันที่ระดับ 36 %
- 7) คาดการณ์ ณ สิ้นปี 2008 ที่ระดับ 37.9 %
- 8) คาดการณ์ ณ สิ้นปี 2009 ที่ระดับ 39.0 %

รัฐบาลสหรัฐได้ใช้จ่ายไปกับการทำสงครามระหว่างประเทศต่างๆ ค่อนข้างมากในช่วงต้น ซึ่งภายหลังสัดส่วนต่อ GDP ได้ลดลง แสดงให้เห็นว่ามีการควบคุมในส่วนของการจ่ายภาครัฐไม่ให้ อยู่ในระดับสูงเกินไปอันจะส่งผลต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจในระยะยาว

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของหนี้สาธารณะต่อ GDP ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปจาก แผนภาพที่ 4-4 พบว่าบางประเทศมีหนี้สาธารณะต่อ GDP ที่ค่อนข้างสูงมากโดยมากกว่า 80 % มีอยู่ถึง 9 ประเทศ ได้แก่ กรีซ (142.8 %) อิตาลี (119 %) เบลเยียม (96.8 %) ไอร์แลนด์ (96.2 %) โปรตุเกส (93 %) เยอรมนี (83.2) ฝรั่งเศส (81.7%) อังกฤษ (80.2 %) และสหราชอาณาจักร (80.0 %) แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างประเทศสูงสุดกับต่ำที่สุดพบว่า มีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง อาจเป็นเพราะความแตกต่างของการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และขนาดของประเทศ เป็นสำคัญ เมื่อช่วงเวลาที่ผ่านมา กลุ่มประเทศที่ประสบปัญหาหนี้สาธารณะจำนวนมาก คือ กลุ่ม PIIGS (โปรตุเกส อิตาลี ไอร์แลนด์ กรีซและ สเปน) ที่ได้ส่งผลกระทบต่อที่กว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อมั่นในสกุลเงินยูโรให้ตกต่ำลง เมื่อเทียบกับสกุลเงินตราที่สำคัญของโลก

แผนภาพที่ 4-4 หนี้สาธารณะเมื่อเทียบกับ GDP ของกลุ่มสหภาพยุโรป ณ สิ้นปี 2010

ที่มา: Abehnisch, 2010

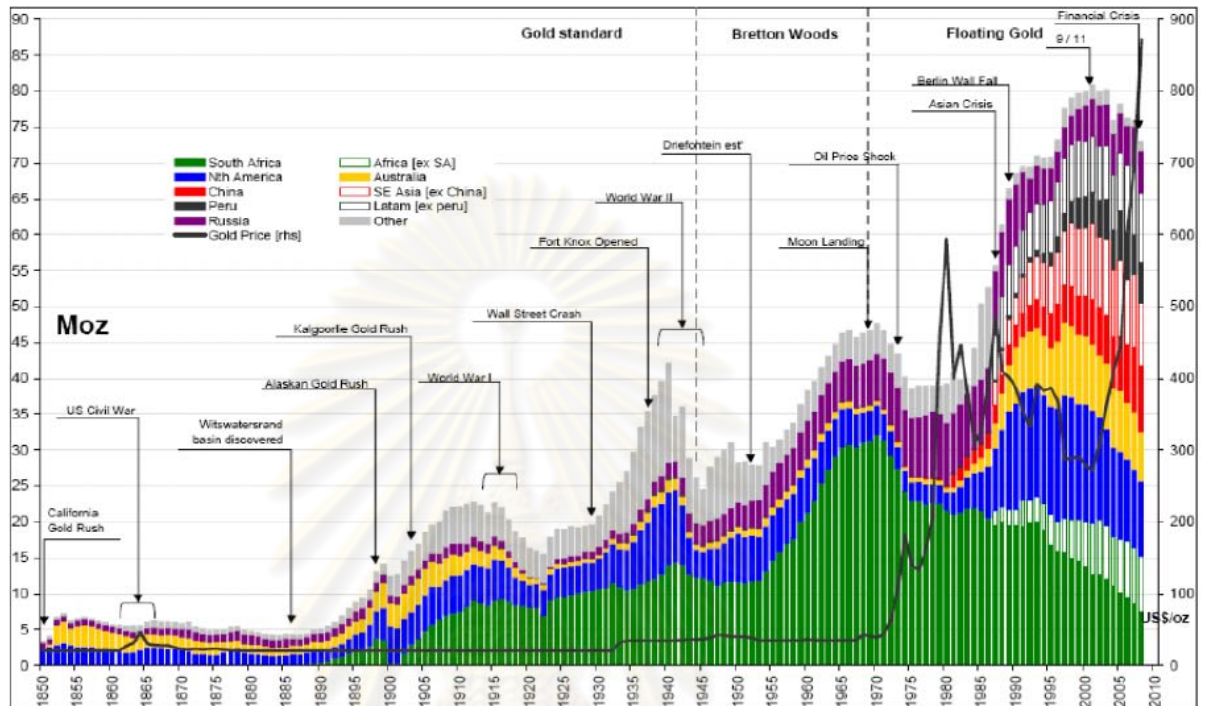
4.3 บทบาทของทองคำในสังคมยุคใหม่

บทบาททองคำที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบันจาก World Gold Council 2010 พิจารณาถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของทองคำในส่วนต่างๆ โดยละเอียดโดยสามารถแบ่งบทบาทของทองคำออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านเครื่องประดับ 2.ด้านการใช้งานทางอุตสาหกรรม และ 3.ด้านการลงทุน โดยที่แต่ละด้านมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การทำเหมืองทองคำได้มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศที่ยากจน ถือว่าการผลิตทองคำของโลกประมาณ 2 ใน 3 จากแผนภาพที่ 4-5 การผลิตดังกล่าวส่วนมากมาจากกลุ่มประเทศดังกล่าว เป็นผลทำให้เกิดรายรับในส่วนของภาคส่งออก สำหรับการผลิตทองคำได้จัดสรรให้เกิดค่าภาคหลวงและภาษีเงินได้ต่อภาครัฐ รวมไปถึงเรื่องการโอนถ่ายเทคโนโลยี การจัดอบรมและสร้างทักษะให้กับแรงงาน โดยการทำเหมืองทองคำนำมาซึ่งพัฒนาการและการปรับปรุงอย่างมากทางกายภาพ สังคม กฎหมายและโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน และได้เป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาด้านพลังงานไฟฟ้า น้ำ ถนนและการเดินทางไฟโดยเฉพาะประเทศอัฟริกาที่ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญและเป็นอุปสรรคประการหนึ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุนี้ ทำให้ทองคำเปรียบได้กับ ความมั่งคั่ง สำหรับเหรียญทองคำ

ทองคำแท่งและเครื่องประดับจากทองคำได้แสดงออกถึงบทบาทที่สำคัญในการเป็นวิธีการออมเงินทางหนึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ

แผนภาพที่ 4-5 การผลิตทองคำของจากเหมือง (MOZ)

ที่มา : I-Graph, World Gold Council, GFMS, BHP Billiton, Macquarie Research, February 2009

เมื่อพิจารณาความสำคัญของทองคำต่อผู้บริโภคและนักลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาพบว่าประเทศส่วนใหญ่จาก เอเชียและตะวันออกกลาง (ส่วนหนึ่งของอินเดีย) ทองคำได้ถูกเลือกเป็นวิธีการหนึ่งในการป้องกันความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยส่วนมากทองคำถูกใช้เป็นเครื่องสะสมมูลค่า (Store of value) นอกจากนี้ จำนวน 2 ใน 3 จากการซื้อขายเครื่องประดับทองคำของตะวันออกกลางและเอเชีย มีการใช้ทองคำสำหรับการออมทรัพย์ด้วย สามารถพิจารณาว่าบทบาทหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือในการออมทรัพย์มีความสำคัญอย่างยิ่งในชนบท ซึ่งความไว้วางใจและระบบธนาคารยังเข้าถึงได้ยากลำบาก นอกจากนั้นทองคำมีหน้าที่ช่วยปกป้องการอ่อนค่าของเงินตราหรือระดับเงินเฟ้อภายในประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาหลักในโลกกำลังพัฒนา เมื่อพิจารณาในส่วนของกรณีประวัติศาสตร์เครื่องประดับทั้งหมดประมาณ 2 ใน 3 ของโลกพบว่ามีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ตุรกี อินเดีย จีนและไทย สังเกตอย่างชัดเจนว่า การส่งออกของประเทศเหล่านี้มีเป้าหมายไปประเทศพัฒนาแล้วเป็นสัดส่วนมากขึ้นในช่วงที่ผ่านมา เป็นการสร้างรายได้จากการส่งออกและการจ้างงานถือว่าทองคำกลายเป็นสินทรัพย์ทางการเงินที่มีคุณค่ามากที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของทองคำกับผู้หญิงในประเทศกำลังพัฒนาพบว่าใน ตะวันออกกลางและบางส่วนของอินเดีย ทองคำได้มีบทบาทที่สำคัญในเรื่องของความมั่นคงทางการเงินของผู้หญิง พบว่า เครื่องประดับเป็นสินทรัพย์เพียงอย่างเดียวของผู้หญิงมุสลิมและ ฮินดูและมีความสำคัญทางประเพณีครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท ตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจนคือ การให้ทองคำแก่เจ้าสาวของอินเดีย เรียกได้ว่าเป็น “Streedhan” หรือ “สินทรัพย์ของผู้หญิง” นอกจากนี้ อินเดียได้ครองความเป็นหนึ่งในตลาดที่ใหญ่ที่สุดทางด้านเครื่องประดับทองคำ ตั้งแต่ปี 2004 โดยมีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 จากความต้องการทั่วโลก

เมื่อพิจารณาความสำคัญของทองคำภายใต้ประเพณีทางสังคมพบว่าของขวัญที่ทำจากทองคำได้เป็นเครื่องหมายของความรักและของที่ระลึกที่ล้ำค่าภายใต้โอกาสพิเศษต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานแต่งงาน งานฉลองครอบครัว งานวันเกิด งานคริสต์มาส วันสำคัญทางศาสนา การสำเร็จการศึกษา วันแม่และเทศกาลอื่นๆ เมื่อพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของทองคำในฐานะเป็นเครื่องประดับได้ถือกำเนิดเป็นเวลากว่า 6,000 ปี เริ่มมาจากการยอมรับของเมเรียน ณ กลุ่มแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติสประมาณก่อน ค.ศ. 4000 ปีก่อนหน้านี้ ทองคำเป็นที่ต้องการอย่างมากเนื่องจากคุณลักษณะทางกายภาพที่สวยงาม รู้สึกถึงความอบอุ่นและความมั่งคั่งของทองคำ ได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับ ช่วงยุคกลาง กลุ่มนักเรียนแร่แปรธาตุใช้ความพยายามต่อการสร้างทองคำจากโลหะอื่นๆ โดยเชื่อว่า ทองคำเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นนิรันดรและใช้ทองคำเป็นยาเพื่อต่อกรกับความชราวมไปถึงการยืดอายุขัยของมนุษย์ ในปัจจุบัน ความต้องการทองคำของผู้บริโภคทางด้านเครื่องประดับทองคำได้มีอัตราเติบโตประมาณ 20% ต่อปี เมื่อพิจารณาถึงระดับความต้องการดังกล่าว พบได้ว่าปริมาณความต้องการได้ห่างไกลจากปริมาณซัพพลายของทองคำที่เหมืองทองคำสามารถผลิตได้

ความสำคัญของทองคำในฐานะเป็นผู้รักษามูลค่าพบว่าทองคำได้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในการต่อกรกับภาวะเงินเฟ้อ นอกจากนี้ ทองคำมีความสัมพันธ์ในลักษณะตรงกันข้ามกับสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ จึงทำให้สามารถต่อกรกับค่าเงินได้ดีในฐานะที่เป็น asset class ซึ่งทองคำมีความเป็นสากลและเป็นเงินตราโดยปราศจากส่วนเสียทั้งหมดในการเป็นวัตถุทางเศรษฐกิจและนโยบายทางการเงิน

ทองคำได้ช่วยในการกระจายพอร์ตการลงทุนที่มีประสิทธิภาพเนื่องจาก ทองคำมีความสัมพันธ์ในเชิงตรงข้ามกับ asset class อื่นทั้งหมด นอกจากนี้ทองคำแสดงถึงความสัมพันธ์

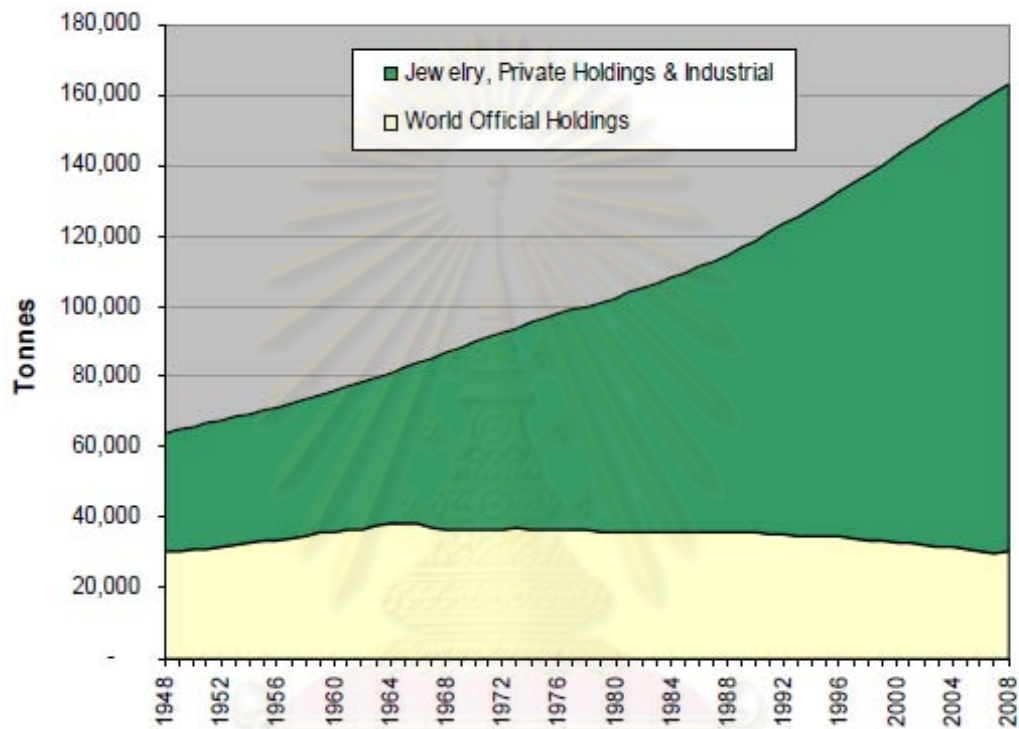
ทางสถิติที่สำคัญกับ asset class ไม่ว่าจะ เป็น พันธบัตรสหรัฐ, ตัวแลกเปลี่ยนและตราสารทุนที่เป็น กองทุนทางด้านอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญที่ผลักดันราคาของค่าจึงไม่ใช่เป็นเรื่องของ ผลตอบแทนจากสินทรัพย์อื่นๆเพียงด้านเดียว สังเกตได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในปริมาณความ ต้องการซื้อและซัพพลายของทองคำไม่ได้มีอิทธิพลเหนือ asset class ตัวอื่นๆ ในส่วนของกฎของ ทองคำได้แสดงให้เห็นถึงการไม่มีความสัมพันธ์กับ asset class ที่สำคัญอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อใดที่ตราสารทุนอยู่ภายใต้ภาวะกดดันหรือหุ้นลดลงอย่างมากในมูลค่า ทำให้ความผกผันทาง ความสัมพันธ์ถูกพัฒนาขึ้นระหว่างทองคำและตราสารทุนดังกล่าว กล่าวคือปรับตัวในทิศทาง ตรงกันข้ามนั่นเอง

ความสำคัญของทองคำในฐานะทุนสำรองเงินตราทองคำถูกพิจารณาว่าเป็นสินทรัพย์ สำรองโดยธนาคารกลางส่วนมาก แม้ว่ามันจะไม่ได้เป็นศูนย์กลางของระบบการเงินระหว่าง ประเทศ ทองคำมิได้มีผู้ใดครอบครองแต่เพียงผู้เดียว ไม่เหมือนกับเงินตรา นอกจากนั้น มูลค่าของ ทองคำจะไม่ได้รับผลกระทบจากนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศหนึ่งหรือถูกทำลายด้วยภาวะ เงินเฟ้อของประเทศหนึ่ง โดยทองคำได้ถูกถือครองต่อมูลค่าที่แท้จริงนานนับศตวรรษ ไม่เคยถูก ปฏิเสธและความต้องการถือครองเพื่อเป็นเครื่องป้องกันต่อวิกฤตที่ไม่ได้คาดการณ์ถึงในอนาคต นอกจากนั้น ความต้องการของธนาคารกลางทางการลงทุนต่อทองคำได้เพิ่มสูงขึ้น ด้วย คุณสมบัติมีความสัมพันธ์ที่น้อยมากเทียบกับสกุลเงินหลัก โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ที่ ตรงกันข้ามอย่างมากกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ โดยในปี 2004 ธนาคารกลางของประเทศอาเจนติน นำได้เข้าไปถือครองทองคำแทนเงินดอลลาร์สหรัฐจากเดิมที่ถือครองอยู่ 100 % อาจกล่าวได้ว่า มี การถือครองทองคำของธนาคารกลางคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 9 %

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนการถือครองทองคำเพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการถือครอง เพื่อสำรองเงินตราต่างประเทศตั้งแต่ ค.ศ. 1948-2008 จากแผนภาพที่ 4-6 พบว่าสัดส่วนของ การถือครองทองคำเพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้แก่ การใช้ทองคำในอุตสาหกรรมอัญมณีและ เครื่องประดับ การถือครองโดยเอกชน และการใช้ทองคำในอุตสาหกรรม ต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมการแพทย์ เป็นต้น มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ปี ค.ศ. 1985 สัดส่วนของการถือครองทองคำเพื่อการใช้ประโยชน์มีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง มาจนกระทั่งในปัจจุบัน และหากพิจารณาบทบาทของทองคำในการถือครองโดยองค์กร (World Official Holdings) พบว่าสัดส่วนของการถือครองมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับ การถือครองเพื่อการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแผนภาพที่ 4-7 แสดงการถือ ครองทองคำทั้งหมดขององค์กร ค.ศ. 1948-2008 และหากจำแนกสัดส่วนการถือครองตาม

ประเทศของการถือครองตามแผนภาพที่ 4-8 ซึ่งพบว่าหากจำแนกตามประเทศที่ถือครองได้แก่ ประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศพัฒนาอื่น ๆ ประเทศในยุโรปตะวันออก ประเทศในอเมริกาเหนือ และ สถาบันพบว่าสัดส่วนการถือครองในแต่ละประเภทไม่แตกต่างกันในแต่ละปี

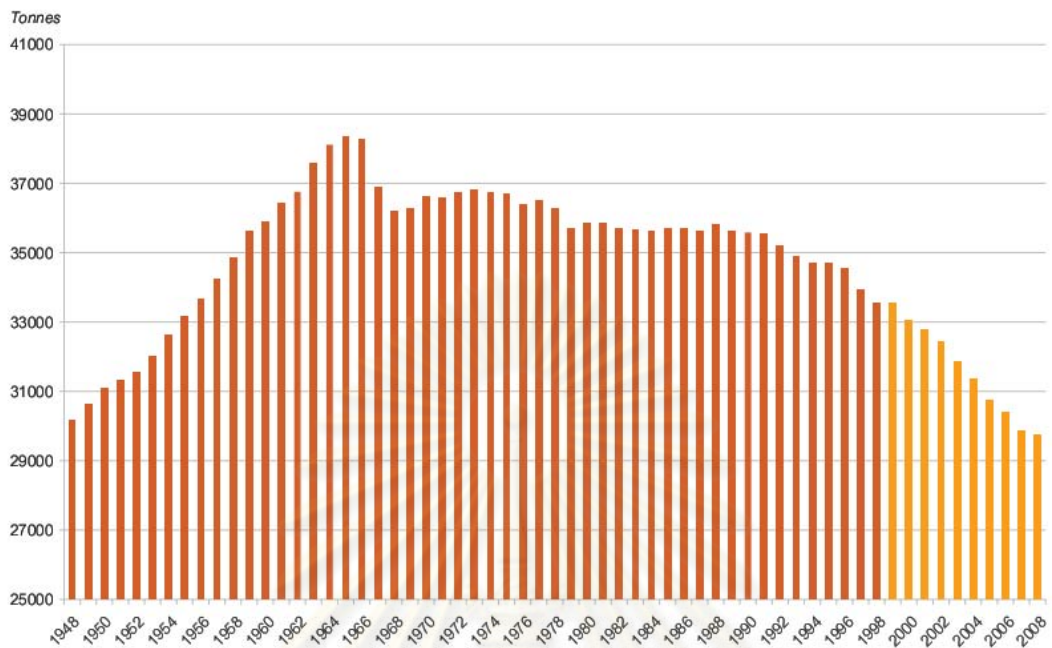
แผนภาพที่ 4-6 สัดส่วนการถือครองทองคำเพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการถือครองเพื่อสำรองเงินตราระหว่างประเทศ ค.ศ. 1948-2008

ที่มา: JP Morgan Research 2008

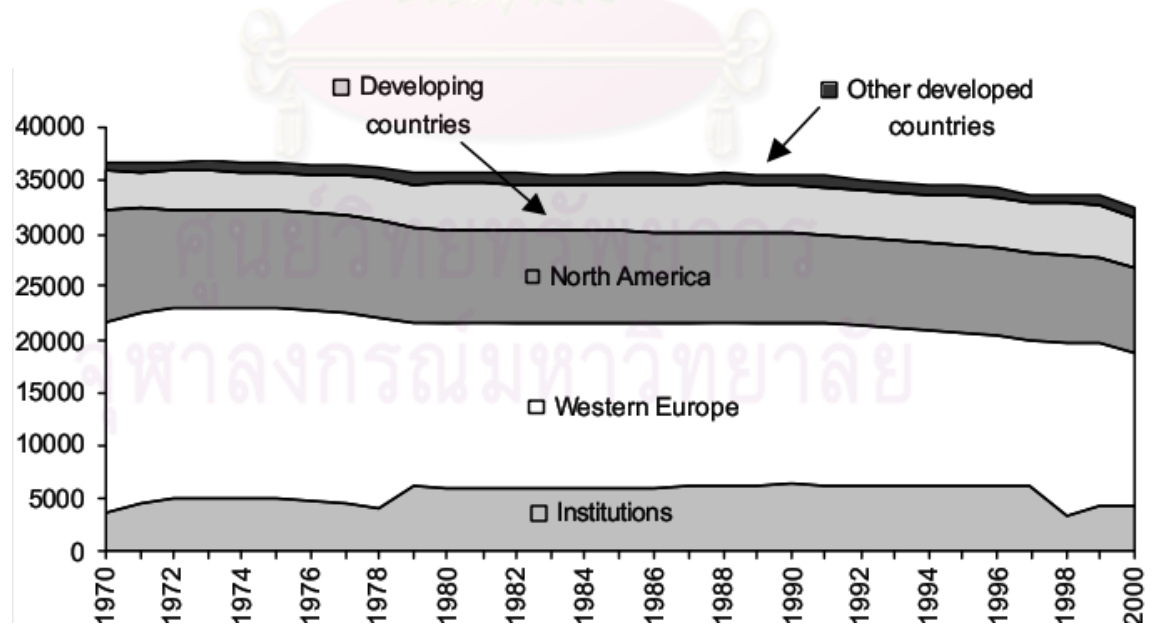
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4-7 การถือครองทองคำทั้งหมดขององค์กร (Total Official Sector Gold Holding)
ค.ศ. 1948-2008 (ตัน)

ที่มา: WGC, IMF

แผนภาพที่ 4-8 การถือครองทองคำทั้งหมดขององค์กรจำแนกตามประเทศที่ถือครอง (Total Official Sector Gold Holding) ค.ศ. 1970-1999 (ตัน)

ที่มา: WGC, IMF

ความสำคัญของทองคำทางด้านอุตสาหกรรมทองคำได้ถูกจัดลำดับว่าเป็นโลหะที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในชีวิตประจำวันด้านอื่นๆ ด้วยคุณสมบัติของทองคำได้เป็นสินทรัพย์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษและมีประโยชน์ทางการแพทย์, การควบคุมมลภาวะ, ฤกษ์นิรภัยของรถยนต์, โทรศัพท์มือถือ, คอมพิวเตอร์พกพา, การเดินทางในอวกาศ นอกเหนือจากนั้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อชีวิตที่ทันสมัยของมนุษย์ เมื่อพิจารณาถึงความต้องการใช้ทองคำทางด้านอุตสาหกรรมคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 12 % ของความต้องการใช้ทองคำทั้งหมด

ความสำคัญของทองคำทางการแพทย์พบว่าทองคำได้กลายเป็น “Biocompatible” โดยมีบทบาทสำคัญในส่วนของ ทันตกรรม (รากฟันเทียม) เช่น การใช้ทองคำเคลือบฟันหรือการใช้เป็นขดลวด นอกจากนี้ใช้เป็นตัวแทรกแซงภายในของหลอดเลือดแดงเพื่อชำระล้างการไหลเวียนของโลหิต ด้วยคุณสมบัติที่ทึบแสงสำหรับการเอกซเรย์ ทำให้ศัลยแพทย์สามารถวางการใส่ขดลวดได้อย่างแม่นยำและช่วยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษา การใช้งานทองคำทางการแพทย์ในเรื่องของ รากฟันเทียม, การเคลือบฟัน, การสร้างเครื่องกระตุ้นหัวใจ (Pacemakers), เครื่องฉีดอิฐลิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานทางด้านไมโครอิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนของเภสัชกรรม ได้มีการใช้ทองคำสำหรับการส่งผ่านวัตถุทางไบโอเทคโนโลยีโดยมีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งผ่านไปยังส่วนต่างๆที่เป็นเนื้อเยื่อภายในร่างกายมนุษย์ โดยปราศจากการทำลายเนื้อเยื่ออื่นๆ หรือบทบาทหน้าที่ทองคำทางด้านกิจกรรมอื่นๆทางชีววิทยา เรื่องเหล่านี้ได้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการรักษาโรคต่างๆ เช่น โรคเอดส์และ HIV

ทางด้านของโมเลกุลทองคำได้ถูกใช้งานเป็นส่วนประกอบที่สำคัญทางเคมี ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานในส่วนของยารักษาโรคเอดส์ ได้รับการยกย่องว่าเป็น “Pharmacy on a chip” เนื่องจากเศษส่วนเล็กของทองคำได้ถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของ Electronic chip ที่ปลูกฝังไปในร่างกาย เมื่อชิ้นส่วนดังกล่าวได้ถูกกระตุ้นให้ทำงานและเกิดการละลายของเปลือกนอกที่ทำจากทองคำจะส่งผลทำให้ตัวยายาภายในละลายออกมาและดูดซึมเข้าไปในร่างกาย ขณะเดียวกันทองคำถูกใช้งานเป็นวัสดุที่มีความต้องการเป็นอย่างมากทางการวิจัยทางการแพทย์โดยนักวิทยาศาสตร์ได้เรียกกันว่า “Biolistic” (เป็นการรวมกันของ biology และ ballistics) โดยการที่เส้นใยของ DNA ได้ผสมผสานกับเศษผงทองคำที่เล็กมากถูกฉีดเข้าไปในผิวหนังเพื่อค้นหาเป้าหมายที่เป็นเซลล์ ดังนั้นจากการที่นักวิจัยได้ทำการสังเกตการณ์ต่อปฏิกิริยาตอบสนองของทองคำ ด้วยการใช้งานดังกล่าว ได้สรุปถึงคุณลักษณะที่สำคัญไว้ดังนี้ 1.ไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้ในตัวเอง 2.มีคุณสมบัติที่ทึบแสง สามารถบอกตำแหน่งได้อย่างแม่นยำเมื่ออยู่ในขดลวด 3.ทองคำได้

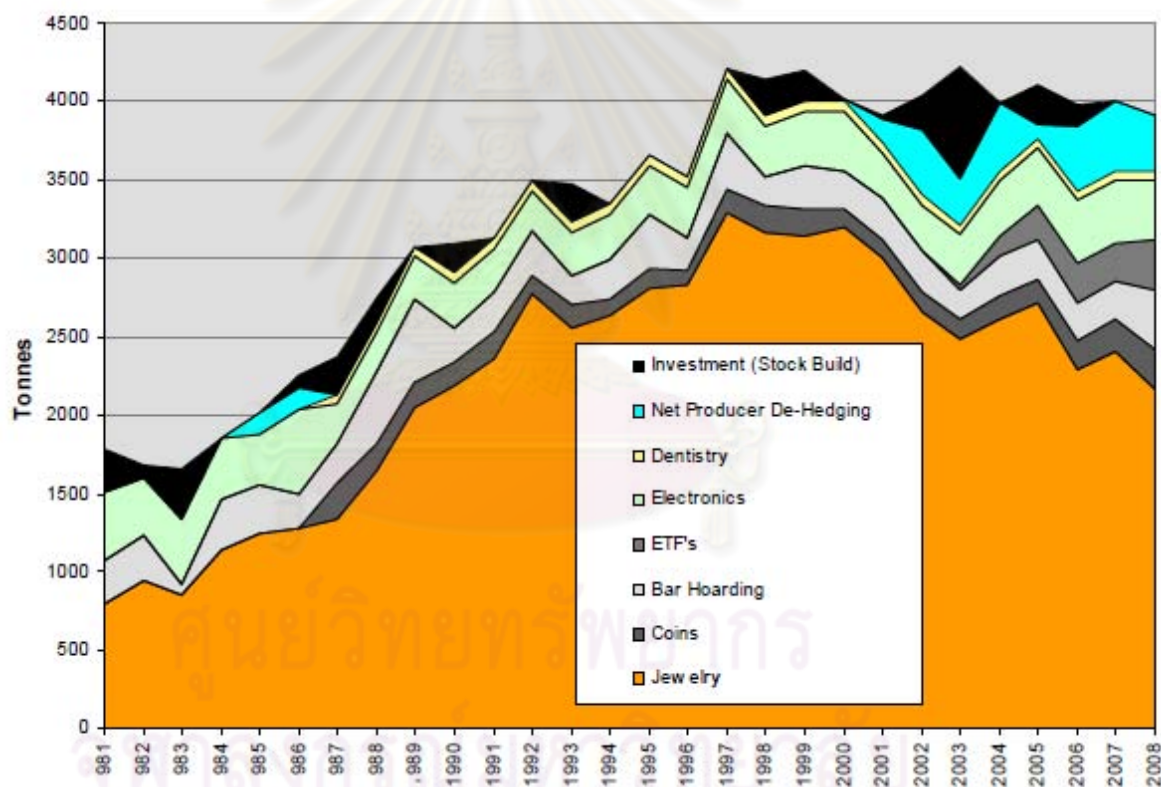
มีความหนาแน่น โดยมีมวลในสัดส่วนที่สูง (น้ำหนักต่อปริมาตร) สารประกอบที่มีทองคำผสมสามารถแทรกซึมไปยังเป้าหมายที่เป็นเซลล์ได้อย่างดี

ความสำคัญของทองคำทางด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้พบว่า อนุภาคนาโนทองคำประมาณ 25 นาโนเมตรสามารถแบ่งตัวออกได้เป็นอะตอมออกซิเจน ได้อำนวยความสะดวกต่อปฏิกิริยาออกซิเดชัน (การผสมกับก๊าซออกซิเจน) เป็นการสร้างผลผลิตที่มีประโยชน์ทางชีวภาพ เช่น อะตอมของออกซิเจนและส่วนประกอบจากคาร์บอน โดยบทความวิจัยตัวใหม่เปิดเผยว่า ตัวเร่งปฏิกิริยาทองคำสามารถชำระล้างในกระบวนการทางเคมีได้ ในส่วนของการเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาทางเคมี ทองคำมีบทบาทสำคัญทางด้านการใช้งานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การควบคุมมลภาวะ (การปล่อยสารปรอท) และเซลล์เชื้อเพลิง ซึ่งสถาบันเทคโนโลยีสีเขียวในโตเกียวภายใต้การดำเนินงานของนักวิทยาศาสตร์จำนวน 30 คนได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับตัวเร่งปฏิกิริยาทองคำในด้านของสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาต่อการใช้งานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วย โดยกล่าวกันว่าทองคำได้เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่ยอดเยี่ยมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อปฏิกิริยาตอบโต้กลับทางเคมี การใช้งานทองคำได้รวมไปถึงเรื่องต่างๆ ดังนี้ 1) การควบคุมมลภาวะในเครื่องจักรและเครื่องยนต์ที่ใช้พลังงานดีเซล 2) ยุคพลังงานสะอาด (เซลล์น้ำมัน) 3) เป็นเซ็นเซอร์ตรวจจับแก๊สในขั้นตอนทางอุตสาหกรรม 4) เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาทางเคมีและขั้นตอนทางปิโตรเคมี อาจนำไปสู่การผลิตสารเคมีชนิดอื่นๆ

เมื่อพิจารณาสัดส่วนการบริโภคทองคำของโลกตั้งแต่ ค.ศ. 1981-2008 พบว่าสัดส่วนของการใช้ทองคำที่ใช้เป็นอันดับหนึ่งคือ การใช้ทองคำในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งอันดับต่อมาเป็นการใช้ทองคำในอุตสาหกรรมวงจรรีเลย์ทรานซิสต์ซึ่งมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องแต่อย่างไรก็ตามในช่วงปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมาวัตถุประสงค์ของการใช้ทองคำเปลี่ยนบทบาทเพิ่มเติมเป็นการใช้ทองคำเพื่อการเก็งกำไร สรุปได้ว่าบทบาทหน้าที่ของทองคำอาจแบ่งออกเป็น 3 ประการคือ 1) บทบาททองคำทางด้านเครื่องประดับ 2) บทบาททองคำทางด้านอุตสาหกรรม และ 3) บทบาททางการลงทุน การแบ่งในลักษณะนี้ได้อาศัยปัจจัยในส่วนของความต้องการทองคำเป็นหลัก แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า เมื่อกล่าวถึงบทบาททองคำทางด้านเศรษฐกิจการเมืองโลก ทองคำได้มีหน้าที่ในการเป็นเงินตรา เพราะมีคุณสมบัติที่ครบถ้วน (สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน, มาตรฐานวัดค่า, มาตรฐานในการชำระหนี้และเครื่องเก็บมูลค่า) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ทองคำได้เป็น Commodity money (เงินวัตถุที่มีค่าในตัวเอง) แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของทองคำในการเป็นโลหะที่มีค่าในเชิงสินค้าตัวหนึ่ง

เมื่อพิจารณาถึงอุปสงค์และอุปทานของทองคำ ค.ศ. 1997-2010 จากแผนภาพที่ 4-9 พบว่า แนวโน้มของอุปสงค์ทองคำโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยสัดส่วนของอุปสงค์ทองคำเป็นสัดส่วนของการใช้ทองคำในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมวงจรรีเลย์โทรอนิกส์ และทองคำเหรียญ ตามลำดับซึ่งตรงกับแผนภาพที่ 4-10 ในขณะที่ การปรับตัวของอุปทานของทองคำโลกปรับเปลี่ยนตามกระแสความต้องการของทองคำและราคาทองคำโลก ซึ่งสัดส่วนของ Producer Hedging สอดคล้องกันกับแผนภาพที่ 4-11 ที่ Net Producer Hedging สัดส่วนติดลบตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2000-2010 ในขณะที่สัดส่วนการขายทองคำโดยธนาคารกลางมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับอุปทานของทองคำสำหรับ Gold Scarp ที่มีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนเดียวกันกับการขายทองคำโดยธนาคารตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004

แผนภาพที่ 4-9 สัดส่วนการบริโภคทองคำของโลก ค.ศ. 1981-2008

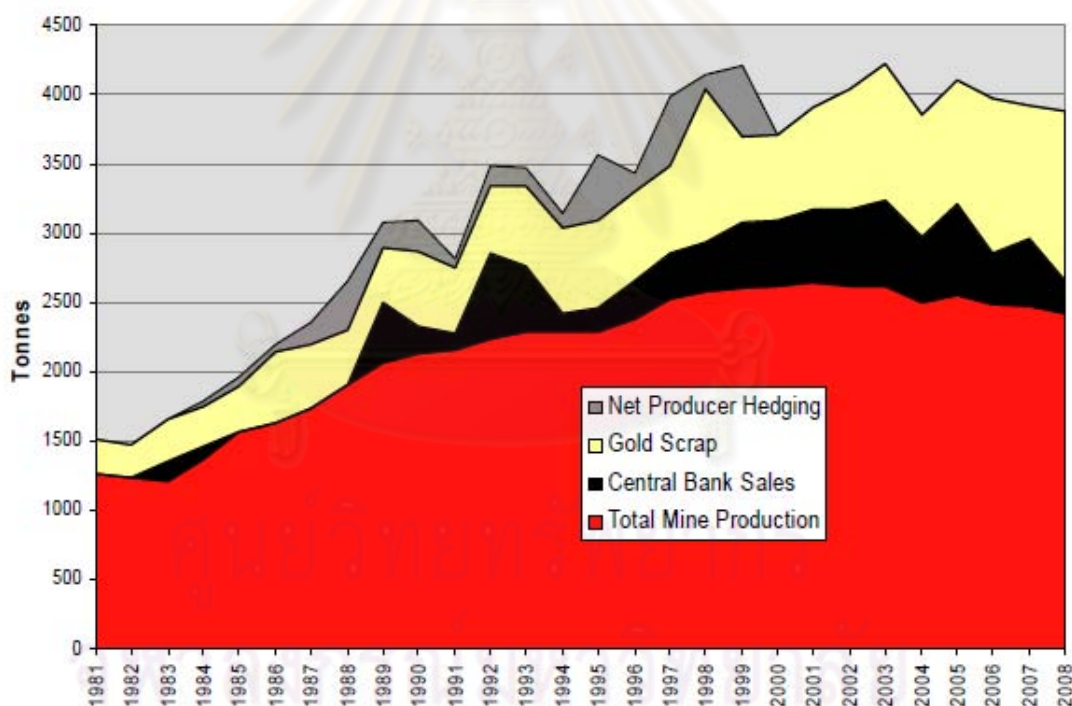
ที่มา: Macquarie Research 2008

แผนภาพที่ 4-10 อุปสงค์และอุปทานของทองคำ ค.ศ. 1997-2010 (ตัน)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Supply	3988	4143	4205	3701	3763	3625	3937	3412	4016	3572	3471	3513	4034	4108
Production	2527	2574	2602	2618	2645	2618	2621	2493	2548	2486	2476	2409	2584	2659
Producer hedging	504	97	506	-15	-151	-412	-289	-438	-92	-410	-444	-346	-252	-116
Sales by Cent. Banks	326	363	477	479	520	547	620	479	663	370	484	236	30	87
Recycling	631	1108	620	619	749	872	985	878	897	1126	956	1217	1672	1653
Demand	4165	3824	3911	3821	3727	3360	3194	3498	3733	3405	3552	3806	3493	3812
Jewelry	3294	3169	3139	3204	3008	2660	2482	2613	2708	2284	2405	2187	1760	2060
Electronics	234	226	247	283	197	206	233	262	281	308	311	293	246	287
Other Industries	115	103	99	99	97	83	81	84	88	91	93	87	74	83
Dentistry	70	64	66	69	69	69	67	68	62	61	58	56	53	50
Coins & Bars	452	261	359	166	357	339	292	339	386	401	432	862	743	995
ETFs and sim.	0	0	0	0	0	3	39	133	208	260	253	321	617	338
Sum	-177	319	294	-120	36	265	743	-86	283	167	-81	-293	541	296

ที่มา: Macquarie Research 2010 และ WGC 2010

แผนภาพที่ 4-11 สัดส่วนของอุปทานทองคำ ค.ศ. 1981-2008

ที่มา: Macquarie Research 2008

เมื่อพิจารณาในส่วนของการเงินระหว่างประเทศสังเกตได้ว่า ทองคำได้มีบทบาทหน้าที่ต่อระบบมาตรฐานทางการเงินโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรฐานทองคำ เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดถึงสาระสำคัญของระบบการเก็งกำไรดังกล่าว รวมไปถึงระบบมาตรฐานทองคำ ที่ได้มีบทบาทของเงินดอลลาร์เข้าเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับทองคำในฐานะ backup currency ด้วย จาก

คุณสมบัติของสกุลเงินตราที่แปลงสภาพได้ (Convertibility) แสดงให้เห็นว่าทองคำได้มีส่วนสัมพันธ์กับเงินตราในลักษณะของการประกันในส่วนของมูลค่าเงินตราให้อยู่ในระดับที่กำหนด ถึงแม้ว่าระบบมาตรฐานทองคำทั้งสองจะถูกยกเลิกไปและในระบบอัตราแลกเปลี่ยนในปัจจุบันทองคำจะไม่ได้มีบทบาทต่อระบบการเงินข้างต้น แต่ทองคำได้เป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญของการลงทุน ด้วยคุณสมบัติที่ปราศจากความสัมพันธ์กับเงินตรา ทำให้ทองคำไม่ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของเงินตรา จากการดำเนินนโยบายทางการเงิน ซึ่งทองคำได้เป็นสิ่งที่สามารถต่อกรกับเงินเพื่อได้ดี (Inflation hedge) จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่อ่อนแอและเปราะบางได้มีส่วนทำให้วิกฤติทางเศรษฐกิจหรือการเมืองของประเทศหนึ่งอาจกระทบประเทศอื่นเป็นลูกโซ่ได้ เมื่อใดที่ระดับราคา (Price level) ได้ปรับตัวสูงขึ้นขณะที่อัตราดอกเบี้ยไม่สามารถขึ้นตามได้ทัน จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการย้ายออกของทุนจากสินทรัพย์ที่มีมูลค่าน้อยกว่าไปสู่สินทรัพย์ที่มีมูลค่ามากกว่า หรือเป็นการหาประโยชน์ของทุนที่ไม่ได้จำกัดอยู่กับที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งการเคลื่อนไหวของทุนไม่ได้รวมไปถึงทุนทางภาคเศรษฐกิจจริง (Real sector) เท่านั้น แต่รวมไปถึงทุนภาคการเงิน (Financial sector) ที่ได้มีการขยายตัวและเติบโตเกินกว่าภาคเศรษฐกิจจริงหลายเท่าตัว

เมื่อเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจขึ้น สินทรัพย์ของประเทศที่เกิดปัญหาจะเกิดการเพิ่มขึ้นในทางตรงข้ามกล่าวคือ มูลค่าของสินทรัพย์ดังกล่าวได้ลดลง สำหรับสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง (หุ้นและตราสารทุนต่างๆ) จะเกิดความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในมูลค่าที่เปลี่ยนไป เรื่องดังกล่าวได้เป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยาที่สำคัญในส่วนของ Safe haven (การลงทุนที่ปลอดภัย) ต่อราคาทองคำให้ปรับตัวสูงขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว มิใช่จำกัดเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจเท่านั้น โดยปัญหาทางการเมืองภายในหรือระหว่างประเทศก็เป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญประการหนึ่งต่อผู้บริโภคและนักลงทุนภาคเอกชนรวมไปถึงธนาคารกลางได้ปรับสัดส่วนการลงทุนโดยรวมเข้าทองคำมาเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น จากความต้องการทองคำที่เพิ่มขึ้นทุกปีในด้านของเครื่องประดับ อุตสาหกรรมและด้านการลงทุน ได้ทำให้ปริมาณความต้องการทองคำของโลกได้สูงกว่าซัพพลายทองคำของโลก ด้วยสัดส่วนที่ไม่เท่ากันของความสมดุลระหว่างปริมาณความต้องการและการผลิตทองคำในแต่ละปี ได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แต่อย่างไรก็ดีเมื่อทำการพิจารณาลงไปในแต่ละช่วงของประวัติศาสตร์พบว่า บางครั้งทองคำไม่ได้ปรับตัวสูงขึ้นหรือในทางกลับกันลดลงในสัดส่วนที่มาก เนื่องมาจาก ปัจจัยอื่นๆได้เข้ามาส่งผลกระทบต่อระดับราคาทองคำ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอัตราดอกเบี้ย, การควบคุมระดับราคาทองคำในระดับที่กำหนดโดยผ่านทางดำเนินนโยบายต่างๆ เช่น การเกิดกองทุนรวมทองคำ

แห่งลอนดอน (London Gold Pool) ในการแทรกแซงราคาทองคำให้อยู่ระดับที่กำหนด แต่อย่างไรก็ตามการควบคุมที่เกิดขึ้นได้ดำเนินชั่วคราวเท่านั้น เมื่อได้พิจารณาถึงกระแสของการเก็งกำไรจากกองทุนบริหารความเสี่ยง (Hedge fund) ที่มีความเชี่ยวชาญอย่างมากและอาศัยจังหวะในการเข้าไปทำกำไรจากทุนที่ตนเองได้บริหารอยู่ จึงเป็นเหตุที่ทำให้เกิดการโจมตีค่าเงินตราของสกุลเงินตราที่พวกกองทุนดังกล่าวได้ทำการเข้าไปเก็งกำไร เรื่องดังกล่าวไม่ได้หมายถึงเฉพาะสกุลเงินตราเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงสินทรัพย์อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น หุ้น ตราสารทุน พันธบัตร อสังหาริมทรัพย์ หรือโลหะมีค่าอื่น ๆ เช่น โลหะเงิน ทองคำ ทองแดง พัลเลเดียม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทด้านเงินตราของทองคำในการเป็นปัจจัยหนึ่งทางการชำระเงินระหว่างประเทศ ถูกทำลายโดยทองคำหรือ SDR ต่อการใช้งานทางด้าน การปรับดุลการชำระเงินและเป็นสินทรัพย์สำรองของธนาคารกลางของประเทศต่างๆ ขณะที่ธนาคารกลางต่างๆ มีการเพิ่มสัดส่วนของสินทรัพย์สำรองที่เป็นทองคำมากขึ้น เพราะอาจเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจต่อความเชื่อมั่นของสกุลเงินตรา เมื่อได้พิจารณาถึงคำกล่าวเตือนของ อัลัน กรีนสแปน ว่า “ทองคำได้เป็นมาตรวัดความแข็งแกร่งของสกุลเงินตราดอลลาร์” จากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดได้เป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของทองคำที่เปลี่ยนแปลงไปในเศรษฐกิจการเมืองโลกอย่างรอบด้านที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของทองคำต่อเศรษฐกิจการเมืองโลกอย่างชัดเจนข้างต้นเรื่องลำดับถัดไปคือ ความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อบทบาททองคำโดยจะอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองผ่านการวิเคราะห์ในส่วนของบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป การเกิดขึ้นของสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศต่างๆ ได้ทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจและการเมืองอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ดีลักษณะของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อบทบาททองคำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่นอกเหนือจากภาคเศรษฐกิจ ดังนี้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

ทองคำ ได้มีบทบาทที่เป็นพิเศษอย่างมากเมื่อเทียบกับโลหะอื่นๆ เมื่อได้พิจารณาถึงปริมาณที่เล็กน้อยเมื่อเทียบกับมูลค่า แต่อย่างไรก็ตาม ทองคำได้มีประโยชน์ต่อมนุษย์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านเครื่องประดับ, ด้านอุตสาหกรรมและด้านการลงทุนแต่บทบาทหน้าที่พิเศษของทองคำที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดคือ ทองคำได้เป็นตัวแทนของมูลค่าในฐานะที่เป็นเงินตรา

ทองคำได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นระยะเวลาไม่น้อยเช่นเดียวกัน นับตั้งแต่ที่ได้มีการค้นพบทองคำในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อได้พิจารณาถึงทองคำที่เป็นเงินตรา อาจกล่าวได้ว่าทองคำได้มีคุณสมบัติที่สำคัญของเงินตราอย่างครบถ้วน (การเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน, เป็นเครื่องสะสมค่า เป็นเครื่องวัดค่าและการเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้) ไม่มีผู้ใดสามารถปฏิเสธทองคำไปได้ เมื่อทำการศึกษาประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจและการเมืองโลก

5.1 สรุปผลการศึกษา

บทบาทของทองคำต่อระบบเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศ ถูกแสดงออกมาด้วยการที่ทองคำได้กลายเป็นส่วนประกอบหลักของระบบการเงิน ผ่านระบบมาตรฐานทองคำในรูปแบบต่างๆ เช่น มาตรฐานเหรียญทองคำ มาตรฐานทองคำแท่งและมาตรฐานปริวรรตทองคำ โดยที่ระบบการเงินดังกล่าวได้มีจุดร่วมกันที่ได้อยู่บนพื้นฐานระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่เหมือนกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆอาจกล่าวได้ว่ามีความแตกต่างกันในลักษณะของการดำเนินการของระบบ เมื่อเป็นดังนี้ อาจกล่าวได้ว่าทองคำได้เข้ามามีบทบาทกลายเป็นผู้เล่นหลักในระบบการเงินระหว่างประเทศ ในฐานะของเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญและการเป็นเงินตรา แต่อย่างไรก็ดี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระบบการเงินระหว่างประเทศที่อิงกับภาวะเศรษฐกิจโลกเป็นหลักได้มีความเป็นพลวัต ฉะนั้นบทบาทของทองคำจึงรับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยการก้าวเข้ามาของระบบการเงินชนิดใหม่ หลังเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้วทั้งสิ้น

ตัวอย่างหนึ่งที่สำคัญและแสดงออกซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองโลกได้เกิดขึ้นก่อนระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีในปัจจุบัน ซึ่งก็คือ แนวคิดพาณิชยนิยมจุดเริ่มต้นที่สำคัญของแนวคิดดังกล่าวคือ การแสวงหาซึ่งความมั่งคั่งแห่งชาติ ผ่านการค้าขาย

ระหว่างประเทศที่ได้มีการควบคุมโดยภาครัฐอย่างเข้มงวดและการเก็บสะสมไว้ซึ่งโลหะมีค่า (โลหะเงินและทองคำ) อาจกล่าวได้ว่าความมั่งคั่งของชาติได้ มิได้หมายถึงความร่ำรวยทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่หมายถึงความถึงการที่มีอำนาจทางการเมืองการปกครองที่เข้มแข็งด้วย โดยที่นักพหุชาตินิยมได้มีความเชื่อว่าเป้าหมายสูงสุดของลัทธิเพื่อการบรรลุซึ่ง “เป้าหมายขั้นสูงสุดของนโยบายแห่งชาติ” (Proper ultimate ends of national policy) คือการแสวงหาความมั่งคั่งและอำนาจ ผ่านการค้าที่เกินดุล ซึ่งเมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้จะพบว่า ลัทธิดังกล่าวได้เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนชนชั้นปกครองเช่น กษัตริย์ ในการเพิ่มพูนซึ่งอำนาจและความร่ำรวยของพวกเขาเหล่านั้น นอกจากนี้ชนชั้นปกครอง ยังได้มีชนชั้นหนึ่งถือว่ามีค่าสำคัญอย่างมากและกล่าวได้ว่าเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดการปฏิบัติตามหลักคิดของลัทธิดังกล่าว ก็คือ กลุ่มพ่อค้า โดยที่พ่อค้าได้กลายเป็นผู้รับผิดชอบต่อความมั่งคั่งของชนชั้นปกครอง สร้างงานให้กับประชาชนทั่วไป

วิธีการของพวกพหุชาตินิยม คือ ต้องการส่งสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศเพื่อนำโลหะมีค่าเข้าสู่ประเทศให้มากที่สุดด้วยการดำเนินมาตรการที่เป็นการส่งเสริมการส่งออกและจำกัดการนำเข้า รวมไปถึงการออกกฎเกณฑ์เพิ่มเติมบางส่วนเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพต่อการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกให้มากที่สุด วิธีการดังกล่าวเช่น การจัดการเกี่ยวกับราคาแรงงาน ด้วยการกำหนดค่าจ้างขั้นสูงหรือการส่งเสริมในเรื่องของอัญญาพืชและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินในระดับต่ำเพื่อเป็นการลดต้นทุนทางการผลิตให้ต่ำลงและทำให้เกิดความได้เปรียบทางการค้า วิธีการต่างๆได้เกิดขึ้นโดยการตัดสินใจของชนชั้นปกครองเพื่อที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์ของพวกเขา ในเรื่องของการเมืองการปกครองก็เช่นเดียวกัน สำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทัพ (ทัพบกและทัพเรือ) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความมั่งคั่ง เพราะเงินได้สามารถสร้างอำนาจกับผู้ปกครองผ่านการใช้จ่ายเป็นเบี้ยเลี้ยงทหาร การพัฒนาด้านการต่อเรือหรือแม้กระทั่งการใช้จ่ายเงินในการติดสินบนฝ่ายตรงข้าม สำหรับเรื่องของการต่อเรือนอกจากจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งกับกองทัพเรือและเรือสินค้าแล้ว ยังได้รวมไปถึงเรื่องอาณานิคมที่จะได้รับตามมาด้วย อาจกล่าวได้ว่า เรื่องของอาณานิคมสำคัญต่อประเทศผู้ครอบครองเพียงแค่ว่า การป้อนวัตถุดิบและการเป็นแหล่งตลาดสินค้าหัตถกรรม เท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงโลหะมีค่าทั้งสองที่เป็นที่ต้องการของพวกลัทธิพหุชาตินิยม คือ โลหะเงินและทองคำ โดยความเชื่อที่สำคัญว่า หากสามารถทำให้ประเทศมีดุลการค้าที่ได้เปรียบ (Favorable balance of trade) จะทำให้เกิดการหลั่งไหลของทองคำเข้าสู่ประเทศและสามารถนำเงินดังกล่าวไปใช้ต่อในการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจได้ ผ่านการส่งเสริมการประดิษฐ์ในสินค้าฟุ่มเฟือยในประเทศและนำสินค้าเหล่านั้นออกไปขายยังต่างประเทศ เมื่อได้ดำเนินการที่เป็นผลสำเร็จจะเป็นผลทำให้บรรลุถึงเป้าหมายที่แท้จริงได้

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของทองคำในช่วงที่ลัทธิพาณิชยนิยมรุ่งเรืองพบว่าทองคำได้กลายเป็นเงินตราอย่างแท้จริงเพราะ เมื่อมีการดำเนินการในลักษณะของการส่งสินค้าออกไปขายมากกว่านำเข้าสินค้าส่งผลทำให้เกิดการหลั่งไหลของทองคำระหว่างประเทศเข้ามาภายในประเทศมากขึ้นเท่าใดจะสะท้อนให้เห็นถึงปริมาณเงินตราที่หมุนเวียนในระบบตามไปด้วย ฉะนั้นเมื่อพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า ผลจากการได้เปรียบทางการค้าและดุลการชำระเงินเกินดุล ทำให้โลหะทองคำและเงินหลั่งไหลเข้ามา ทำให้ปริมาณเงินในระบบเพิ่มขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อระดับราคาภายในประเทศให้สูงขึ้น สุดท้ายทำให้ความได้เปรียบทางการค้าระหว่างประเทศลดลงไป แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นอกจากทองคำได้กลายเป็นเงินตราที่ใช้หมุนเวียนในระบบทองคำยังได้กลายเป็นเครื่องมือในการสะสมค่าผ่านการออม ด้วยเหตุผลในเรื่องการเก็บรักษาไว้ได้นานโดยที่ไม่เกิดความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเมื่อระยะเวลาเปลี่ยนไปเท่าใดก็ตาม

อย่างไรก็ตามลัทธิพาณิชยนิยมได้เสื่อมสลาย ลงไปอันเนื่องจากการเกิดขึ้นของแนวคิดเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ของ Adam Smith ในเวลาต่อมา เนื่องจากแนวคิดพาณิชยนิยมได้ก่อให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีระหว่างชาติโดยที่ยึดหลักที่ว่า “ความมั่งคั่งมีอยู่อย่างจำกัด หากข้าพเจ้าได้มาก ท่านย่อมได้น้อย” หรืออาจเรียกได้ว่า ลัทธิพาณิชยนิยมเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญต่อการเกิดขึ้นของแนวคิดเศรษฐกิจชาตินิยม โดยที่ยึดหลักความคิดที่ว่า “ผลประโยชน์ของแต่ละรัฐย่อมมีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน” ความไม่ลงรอยดังกล่าวได้เกิดขึ้นระหว่างประเทศในช่วงเวลาหนึ่งของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองโลก

สำหรับบทบาททองคำในด้านของเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศซึ่งสามารถสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ช่วงเวลาดังนี้ ช่วงที่หนึ่ง ระบบมาตรฐานทองคำตั้งแต่ ค.ศ. 1880 – 1914 เมื่อพิจารณาในส่วนบทบาททองคำในช่วงแรกพบว่า ทองคำได้กลายเป็นเงินตราอย่างแท้จริงและการเป็น Backup currency และถูกใช้งานในด้านการแก้ไขดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ เนื่องจาก ค่าของเงินตราจะถูกตีค่าให้เทียบเท่ากับมูลค่าของทองคำ (ตัวอย่างเช่น ทองคำ 1 ออนซ์ มีค่าเท่ากับ เงิน 20.67 ดอลลาร์สหรัฐ) เมื่อค่าเงินตราได้ถูกตีประเมินค่าให้มีค่าเทียบเท่ากับมูลค่าของทองคำ ถือได้ว่าค่าเงินตราที่อยู่บนมาตรฐานทองคำได้เชื่อมโยงเข้าสู่ระบบเดียวกันอย่างชัดเจน สำหรับการจัดการแก้ไขดุลการชำระเงินระหว่างประเทศจะถูกแก้ไขโดยการไหลเข้าออกของทองคำระหว่างประเทศ ตาม Price specie flow mechanism

ช่วงที่สองคือ ช่วงระยะเวลาแห่งสงคราม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1918 – 1939 บทบาทของทองคำ ได้ถูกหยุดลงชั่วคราวด้วยการปิดตัวลงของระบบการค้าระหว่างประเทศในระหว่างสงครามโลก แต่อย่างไรก็ดีได้มีการหันหลังไปใช้มาตรฐานทองคำในระยะเวลาสั้นๆ เช่น อังกฤษกลับไปใช้อีกครั้งใน 1925 แต่เกิดปัญหาอย่างหนึ่งคือ การคงอัตราแลกเปลี่ยนไว้ในระดับก่อนสงคราม โดยผูกกับทองคำที่ระดับ 4.25 ปอนด์ต่อ 1 ออนซ์ เพราะว่าปัจจัยอื่นๆได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไป ขณะนั้น จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ ได้เตือนว่า การประเมินค่าเงินปอนด์ให้สูงเกินความจริงจะส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออกเนื่องจากระดับราคาที่สูงขึ้น นอกจากนี้ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องค่าจ้างและระดับราคา อาจพิจารณาได้ว่าสภาพเศรษฐกิจตกอยู่ในภาวะเงินฝืด เนื่องจากการปรับดุลการชำระเงินตามกฎหมายของมาตรฐานทองคำ (เป็นการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินในระบบให้สัมพันธ์กับปริมาณทองคำที่กำหนด) อย่างไรก็ตามได้มีการยกเลิกระบบในช่วงค.ศ. 1931 แต่ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1930 ได้เกิดการแข่งขันลดค่าเงินของประเทศต่างๆ เพื่อกระตุ้นการส่งออก

ช่วงที่สาม คือ ระบบมาตรฐานบริวารตราเงินตรา ตั้งแต่ปีค.ศ. 1944 – 1970 อาจกล่าวสรุปได้ว่าบทบาททองคำในช่วงเบรทตัน วูดส์ ได้มีส่วนทำให้ทองคำถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินอีกครั้งหลังจากที่ได้หยุดพักไปชั่วคราว ในระบบดังกล่าวได้เกิดการฟื้นฟูในมาตรฐานทองคำอีกครั้ง โดยคงส่วนที่ตีไว้ และเงินดอลลาร์ได้กลายเป็นเงินตราสกุลหลักของระบบ และเป็นเงินตราสำรองของโลกเช่นเดียวกับทุนสำรองเงินตราอื่นๆก่อนหน้านี้ (เช่น เงินปอนด์) ระบบนี้ได้ทำการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเงินดอลลาร์กับทองคำด้วยการกำหนดราคาทองคำคิดเป็นเงินดอลลาร์ เมื่อพิจารณาลงไปพบว่าจากการที่เงินดอลลาร์ได้เป็นเงินสกุลหลักเพราะปัจจัยในเรื่องของการแปลงสภาพได้ (แลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ตลอดเวลา) แต่อย่างไรก็ดี การแลกเปลี่ยนดังกล่าวได้ถูกจำกัดให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ทางการเงินเท่านั้นกับกระทรวงการคลังของสหรัฐฯ เพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาไว้ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนด ระบบดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสถาบันการเงิน 2 แห่ง คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารเพื่อการบูรณะและพัฒนา (ธนาคารโลก) โดยกองทุนฯ ได้สร้างสินทรัพย์เทียมขึ้นเพื่อใช้ในการเป็นทุนสำรองและการแก้ไขดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ซึ่งก็คือ SDR (Special Drawing Rights) บางครั้งถูกเรียกว่าทองคำกระดาษอีกด้วย บทบาทของทองคำได้ถูกทำลายจากการเกิดขึ้นของ SDR แต่อย่างไรก็ดี ความแตกต่างระหว่างที่เกิดขึ้นที่เห็นอย่างชัดเจน คือ ทองคำสามารถจับต้องได้และมีคุณสมบัติที่สำคัญของเงินตราทั้งหมด แต่ SDR ไม่สามารถจับต้องได้เป็นเพียงบัญชีที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ทดแทนทองคำ

ช่วงที่สี่ คือ ช่วงระยะเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่าน ตั้งแต่ ค.ศ. 1971 – 1973 เป็นช่วงเวลาสั้นๆภายหลังจากระบบเบรทตัน วูดส์ได้สิ้นสุดลง บทบาททองคำได้เริ่มแสดงออกมาด้วยการเป็น Safe

haven เนื่องจากขณะนั้นค่าเงินดอลลาร์ได้ตกต่ำ อันเป็นผลจากหนี้สาธารณะของประเทศได้ขยายตัวมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากมูลค่าดอลลาร์ที่ลดลงจาก 35 ดอลลาร์ต่อ 1 ออนซ์ เป็น 38.02 ดอลลาร์ต่อ 1 ออนซ์ (ประมาณ 8 %) ปัญหาเรื่องความอ่อนแอของเงินดอลลาร์ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสหรัฐ ตามไปด้วยซึ่ง ขณะที่ราคาทองคำได้เริ่มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ช่วงที่ห้า คือ ช่วงของอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ตั้งแต่ปี.ศ. 1973 – ปัจจุบัน บทบาททองคำเริ่มแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในด้านของการลงทุนเพราะทองคำได้กลายเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงที่เกิดขึ้นทางการเงิน, การที่ทองคำถูกใช้เป็นสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศของธนาคารกลางมากยิ่งขึ้น, การที่ทองคำไม่ได้มีความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกับสกุลเงินหรือตราสารทุนอื่นๆ ทำให้ทองคำมีความสามารถในการต่อกรกับสกุลเงินได้ดีที่สุดและทองคำยังสามารถเป็นสินทรัพย์ที่ต่อกรจัดการกับเงินเพื่อได้ดีด้วย จากอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวที่เกิดขึ้นไม่ได้ทำให้บทบาททองคำได้สูญหายไปจากเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันระบบมาตรฐานทองคำจะไม่ได้ถูกใช้กับประเทศใดแล้ว แต่ทว่าระบบมาตรฐานทองคำได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของทองคำในการเป็นเครื่องมือทางการเงินที่ดีที่สุด

สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทของทองคำในภาคการเงินและการลงทุนได้ดีที่สุดประการหนึ่ง นับตั้งแต่เกิดวิกฤติการณ์ความสงบทางการเมือง การก่อเหตุจลาจลภายในประเทศ หรือการปฏิวัติภายใน ย่อมทำให้ผู้คนได้เกิดกระแสความต้องการทองคำมากยิ่งขึ้น ในฐานะของเครื่องรักษามูลค่าเงินตราหรือใช้ทองคำเป็นตัวเลือกหนึ่งในการกระจายความเสี่ยงด้านการลงทุน แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าความจำเป็นและความต้องการทองคำได้ทั้งหมด

สำหรับผู้วิจัยได้สร้างตารางสรุปถึงบทบาทหน้าที่ของทองคำในระบบเศรษฐกิจการเงินที่สำคัญของโลก อันได้แก่ ระบบมาตรฐานทองคำ ระบบเบรทตัน วูดส์ (มาตรฐานปรัวรรตทองคำ) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว และทุนการเงินโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งตารางสรุปดังกล่าวจะเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำหรับตัวแปรต่างๆจะขออธิบายในรายละเอียดเพื่อให้เป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญ อันนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องของบทบาททองคำในเศรษฐกิจการเมืองโลกได้เป็นอย่างดี

1) Backup Currency คือ การเป็นหลักประกันในการพิมพ์ธนบัตรของธนาคารเพื่อใช้หมุนเวียนต่อไป

- 2) Medium of Exchange คือ สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน
- 3) Financial Equipment คือ เครื่องมือทางการเงินของระบบเศรษฐกิจ
- 4) Reserve assets คือ สินทรัพย์สำรองของสถาบันทางการเงินต่างๆ รวมไปถึงหน่วยงานของรัฐ
- 5) Standard of Payment คือ มาตรฐานในการชำระหนี้
- 6) Inflation and Currency hedge คือ สินทรัพย์ที่ใช้ต่อกับภาวะเงินเฟ้อและสกุลเงินตรา
- 7) Safe haven คือ แหล่งปลอดภัยทางการเงินที่สำคัญ
- 8) Portfolio diversifier คือ การกระจายความเสี่ยงของพอร์ตการลงทุน
- 9) Financial risk equipment คือ เครื่องมือบริหารความเสี่ยงทางการเงิน
- 10) Speculation คือ เครื่องมือในการเก็งกำไร
- 11) Commodity money คือ เงินตราโภคภัณฑ์ (เงินตราที่มีมูลค่าในตัวเอง)

ตารางที่ 5-1 บทบาทของทองคำต่อเศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน

Gold Standard	Gold Exchange Standard	Floating Exchange Rate	Financial Globalization
Backup currency	Backup currency	Portfolio diversifier	Speculation
Medium of exchange	Inflation and currency hedge	Inflation and currency hedge	Inflation and currency hedge
Financial equipment	Financial equipment	Financial risk equipment	Financial risk equipment
Reserve assets	Reserve assets	Reserve assets	Reserve assets
Standard of payment	Safe haven	Safe haven	Safe haven Commodity money

บทบาทของทองคำได้มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในแต่ละช่วงเวลา เมื่อพิจารณาถึงช่วงระบบมาตรฐานทองคำพบว่า ทองคำได้ทำหน้าที่เป็นหลักประกันในการพิมพ์ธนบัตรของธนาคารกลาง โดยแท้จริงแล้วในระบบมาตรฐานทองคำสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลาคือ ระบบมาตรฐานเหรียญทองคำและระบบมาตรฐานทองคำแท่ง ในระบบแรกทองคำได้ถูกใช้หมุนเวียน

ภายในระบบเศรษฐกิจ ด้วยคุณสมบัติการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และการเป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญของระบบมาตรฐานทองคำ การเป็นสื่อกลางในการชำระหนี้รวมไปถึงการถูกใช้เป็นสินทรัพย์สำรองของระบบดังกล่าว ถัดมาคือระบบเบรทตันวูดส์ หรือ ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ ภายใต้ระบบดังกล่าวได้มีการใช้ทองคำเป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญของระบบผ่านการเชื่อมโยงกับเงินดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ทองคำได้มีบทบาทในเรื่องการเป็นสินทรัพย์ที่ใช้ต่อกรกับภาวะเงินเฟ้อและสกุลเงินตรา รวมไปถึงการเป็นแหล่งปลอดภัยทางการเงินสังเกตได้ว่าทองคำได้มีบทบาททางด้านการเป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญของทั้งสองระบบผ่านการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ เมื่อได้มีการยกเลิกระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ เข้าสู่ยุคระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว บทบาทของทองคำได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปอีกระดับหนึ่ง กล่าวคือ ทองคำได้ถูกขจัดออกไปจากการเป็นเครื่องมือทางการเงินและการใช้ทองคำเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ซึ่งถูกแทนที่ด้วยเงินกระดาษ และการพิมพ์ธนบัตรของธนาคารกลางไม่จำเป็นต้องมีทองคำหนุนหลังอีกต่อไป กล่าวได้ว่าทองคำได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเศรษฐกิจการเงิน ซึ่งทองคำได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือบริหารความเสี่ยงทางการเงินและการกระจายความเสี่ยงของพอร์ตการลงทุน ถึงอย่างไรก็ดี บทบาททองคำบางอย่างไม่ได้ถูกขจัดออกไปเช่น การเป็นสินทรัพย์ที่ใช้ต่อกรกับภาวะเงินเฟ้อและสกุลเงินตรา การเป็นสินทรัพย์สำรองและแหล่งปลอดภัยทางการเงิน ด้วยคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งคือ ทองคำไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสินทรัพย์ทางการเงินอื่นๆ ฉะนั้นเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์อื่นๆ ทองคำจะไม่ได้รับผลกระทบไปด้วย สุดท้ายเมื่อโลกได้พัฒนาไปสู่ยุคการเงินโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ทองคำได้แสดงบทบาทอย่างโดดเด่นทางด้านการลงทุนผ่าน การเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการเก็งกำไรของนักลงทุนและกองทุนบริหารความเสี่ยงต่างๆ นอกจากนั้นการที่ทองคำได้กลายเป็นเงินตราโภคภัณฑ์ เพราะคุณสมบัติที่ทองคำเป็นโลหะมีค่า มีความหายากและต้นทุนการผลิตทองคำที่สูงขึ้น อันเป็นผลมาจากภาวะเงินเฟ้อในปัจจุบัน สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนประการหนึ่งว่า จากความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน ทองคำได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจอย่างแนบแน่น ความสัมพันธ์ของทองคำกับเงินตราได้ถูกถอดออกไปตั้งแต่ช่วงยกเลิกระบบเบรทตัน วูดส์ ไปแล้ว แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ทองคำได้แสดงบทบาทอย่างเด่นชัดมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งสามารถพิจารณาได้ส่วนหนึ่งจากความต้องการทองคำที่สูงขึ้นในด้านการลงทุนซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนด้วย ระดับราคาทองคำที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองได้อยู่ในภาวะที่ไม่ปกติด้วยเหตุปัจจัยใดๆ จะส่งผลทำให้คนส่วนมากนึกถึงสิ่งที่สามารถชดเชยการสูญค่าของสินทรัพย์ทางการเงินอื่นๆ ซึ่งทองคำได้เป็นสิ่งแรกที่ถูกพิจารณา เมื่อสถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติหรือเกิด

ความเปลี่ยนแปลงหนึ่งซึ่งทำให้ความต้องการทองคำทางการลงทุนได้ลดลง จะส่งผลกระทบต่อระดับราคาทองคำตามไปด้วย

ในอดีตทองคำได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่งคั่งและอำนาจ แต่ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าทองคำยังคงแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าว เนื่องจากทองคำได้กลายเป็นตัวแทนของความมั่งคั่ง เมื่อมีความมั่งคั่งย่อมสามารถใช้เพื่อแสวงหาอำนาจได้เช่นเดียวกัน หลายประเทศพยายามที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ แต่อย่างไรก็ดีปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและใช้เป็นดัชนีชี้วัดความมั่งคั่งของแต่ละประเทศ คือจำนวนสินทรัพย์สำรองที่ตนเองถือครองอยู่เมื่อเทียบกับหนี้สินโดยรวมของตน อาจพิจารณาได้ว่าความมั่งคั่งสามารถนำไปสู่อำนาจได้ และในทางเดียวกันอำนาจก็สามารถนำไปสู่ความมั่งคั่งได้เช่นเดียวกัน ดังเช่นในยุคที่ลัทธิพาณิชยนิยมยังเจริญรุ่งเรือง ผู้ปกครองต้องการสร้างความมั่งคั่งขึ้นผ่านการเกินดุลการค้าระหว่างประเทศและนำมาซึ่งโลหะมีค่า ก็คือ ทองคำ หากมีทองคำเป็นจำนวนมากย่อมสามารถพัฒนาเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพนอกจากนั้นยังเป็นหลักประกันในอำนาจของตน ผ่านการสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทัพ และนำไปสู่การแสวงหาความมั่งคั่งโดยการหาอาณานิคมต่อไป เรื่องของอาณานิคมหรือเมืองขึ้น เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของแนวความคิดดังกล่าวที่พยายามต้องการสร้างเสริมอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศ และเป็นการสร้างอำนาจต่อรองให้เกิดขึ้นกับประเทศอื่นๆ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้สูญหายไปกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงระหว่างความมั่งคั่งและอำนาจไม่ได้สูญหายไปตามกาลเวลา แต่อยู่ในลักษณะที่แตกต่างจากอดีต โดยสามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนในปัจจุบันที่ ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเป็นมหาอำนาจทางการเมืองควบคู่กันไปด้วย เพราะว่าการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับทั้งเศรษฐกิจและการเมืองจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากความมั่งคั่งของตน เป็นเครื่องมือต่อรองทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ปัจจุบันทองคำได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการสะสมความมั่งคั่งที่ชัดเจน ถึงแม้ว่าประเทศต่างๆ จะไม่ได้ต้องการสะสมทองคำเพื่อสร้างความมั่งคั่ง หากแต่ทองคำได้ถูกเลือกให้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการสร้างความมั่งคั่งมากกว่า ขณะนี้ประเทศต่างๆ พยายามสะสมทองคำให้ได้มากที่สุดเพราะว่ามูลค่าของเงินตราได้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเชิงถดถอย กล่าวคือเมื่อประเทศใดเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจหรือการเมืองอันจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนหรือประชาชนทั่วไป จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในสกุลเงินตราของประเทศดังกล่าว ให้มีมูลค่าที่ลดลง ฉะนั้นประเทศอื่นๆ อาจเลือกที่จะถือครองสกุลเงินตราดังกล่าวให้น้อยลงและค้นหาสินทรัพย์อื่นๆ เข้ามาทดแทน ทองคำจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง ในบทบาทด้าน

การเป็นสินทรัพย์สำรองของสถาบันทางการเงินต่างๆทั่วโลก เท่ากับว่าทองคำได้กลายเป็น “ผู้เล่นหลัก” ที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจโดยปราศจากคำถามใดๆ

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่า บทบาทของทองคำสามารถแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ตามลักษณะของการใช้ประโยชน์ เช่นการแบ่งตามความต้องการใช้ในส่วนขอเครื่องประดับหรือทางด้านอุตสาหกรรมและทางการแพทย์ แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาถึงบทบาทด้านที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ด้านการลงทุนและการเงิน พบว่ามีความต้องการที่น้อยเมื่อเทียบกับความต้องการใช้ทองคำของสองด้านข้างต้นแต่อย่างไรก็ตาม บทบาทหน้าที่ทองคำในด้านการลงทุนและการเป็นเครื่องมือทางการเงินและบริหารความเสี่ยงได้กลายเป็น หัวใจหลักที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศ เนื่องจากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจหรือการเมืองต่างๆ เช่น วิกฤติความเชื่อมั่นของค่าเงินสกุลต่างๆที่สำคัญ , วิกฤติต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินต่างๆ หรือปัญหาความไม่สงบและความรุนแรงทางการเมืองทั้งภายในและระหว่างประเทศ เรื่องต่างๆได้ส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงกันทั้งสิ้น ทั้งด้านการเมือง, เศรษฐกิจ และสังคม ฉะนั้นทางเลือกที่เหมาะสมของปัญหาและวิกฤติต่างๆที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นผลทำให้ราคาทองคำปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาที่ผ่านมา แม้ว่าบางครั้งจะเกิดการตกต่ำแต่ก็ไม่ได้เกิดในระยะยาว เพราะเมื่อพิจารณาจากความเสี่ยงต่างๆที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนขอเศรษฐกิจการเงิน พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขที่ไม่ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือไม่ได้เป็นการแก้ไขที่โครงสร้างของระบบการเงินที่เป็นปัญหาแต่เป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุของปัญหา ฉะนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาคการเงินของโลกย่อมไม่สามารถจัดการให้หมดสิ้นลงไปได้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญต่อความต้องการทองคำในด้านการลงทุนที่เพิ่มขึ้น จากการใช้ทองคำไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสินทรัพย์ทางการเงินอื่นๆ ปัจจุบันนี้ได้เป็นคุณสมบัติหลักที่สำคัญที่สุดของบทบาทหน้าที่ของทองคำในฐานะเงินตรา ที่ได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนและนักลงทุนรวมไปถึงภาครัฐ แต่ทว่าปริมาณการผลิตทองคำโลกได้ไม่เพียงพอกับปริมาณความต้องการที่เกิดขึ้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่ง ทำให้เป็นที่ต้องการอย่างมาก เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทางด้านความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ทำให้ทราบว่า ทองคำไม่ได้เป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกันในด้านต่างๆแต่ในทางกลับกันทองคำได้กลายมาเป็น “ผู้เล่นหลัก” สำหรับความต้องการในทุกๆ ด้านของมนุษย์

5.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้มีขอบเขตของการศึกษาที่เป็นโครงสร้างภาพใหญ่ของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลก โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาในระบบการเงินระหว่างประเทศเป็นหลัก เชื่อมโยงกับความสำคัญของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ผ่านมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน ด้วยขอบเขตการศึกษาดังกล่าวไม่สามารถแจกแจงในรายละเอียดได้อย่างชัดเจนในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ของเศรษฐกิจและการเมืองโลก เพราะยังมีช่วงเวลาที่มีความสำคัญอื่นๆที่ในรายงานวิจัยฉบับนี้ ไม่ได้กล่าวถึง เช่น สภาพของเศรษฐกิจในแต่ละประเทศที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่ (BRICs) อันประกอบไปด้วยประเทศสำคัญต่างๆ ดังนี้ บราซิล รัสเซีย อินเดียและจีน ที่นับวันจะมีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างมากทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของทองคำในรายงานวิจัยฉบับนี้ได้พยายามพิสูจน์ให้เห็นถึง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาททองคำที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญของระบบ มาสู่การเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับการลงทุน จะสังเกตได้ว่าทองคำได้มีบทบาทหน้าที่ทางการเงินอยู่มากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังการยกเลิกในระบบมาตรฐานบิรเวรตทองคำ อันเป็นระบบสุดท้ายของมาตรฐานทองคำที่เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เมื่อได้พัฒนาไปสู่ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว บทบาททองคำกลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการเป็นเครื่องมือในการเก็งกำไรผ่านกองทุนบริหารความเสี่ยงและประชาชนทั่วไป รวมถึงธนาคารกลางและสถาบันทางการเงินต่างๆ แต่อย่างไรก็ดีทองคำได้รับการยอมรับอีกครั้งหนึ่งในส่วนของภาคการเงิน ไม่รวมถึงทางภาคเศรษฐกิจการผลิตที่แท้จริงที่ ทองคำได้ถูกใช้งานไปในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเครื่องประดับและอุตสาหกรรมและการแพทย์ แสดงให้เห็นว่าทองคำไม่ได้ลดบทบาทลง

สำหรับปัญหาหนึ่งที่สำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ขอบเขตที่กว้างขวางอย่างมากเพราะการที่จะพิจารณาในบทบาททองคำอย่างลึกซึ้ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดช่วงเวลาของการศึกษาที่ต้องจำกัดวงให้แคบลงไปเพื่อที่จะสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทองคำเนื่องจากทองคำได้มีประโยชน์หลายด้านโดยสามารถพิจารณาได้จากความต้องการใช้ทองคำในภาคต่างๆ ฉะนั้นการจำกัดช่วงของการศึกษาให้เฉพาะเจาะจงลงไปจะเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงรายละเอียดต่างๆของความเปลี่ยนแปลงอันจะส่งผลกระทบต่อบทบาททองคำได้อย่างชัดเจนที่สุด แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาอย่างคร่าวๆพบว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีหลายพันปีตั้งแต่ มนุษย์ได้ค้นพบทองคำครั้งแรกได้มีการใช้งานในลักษณะที่แตกต่างในแต่ละยุคสมัย ฉะนั้นความสำคัญของ

ทองคำจึงอยู่ที่การประเมินในคุณค่าของมันให้เข้ากับสภาวะทางสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความสำคัญจึงอยู่ที่การตีค่าทองคำของคนในสังคมว่าต้องการให้ทองคำมีบทบาทอย่างไร สำหรับการศึกษานี้ครั้งต่อไปควรให้ความสำคัญกับบทบาทของทองคำและการพัฒนาทองคำในประเทศพัฒนาใหม่ หรือ BRICs ได้แก่ ประเทศบราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน ที่มีบทบาทและพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในยุค 2000

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เจ. เอฟ. ฮัตเจสสัน. ลัทธิเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ. เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2530.
- เถาว์ลัย นันทาภิวัดณ์. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร, 2514.
- ทับทิม วงศ์ประยูร. ประวัติและลัทธิเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: วี.เจ. พรินติ้ง, 2536.
- ธีระ นุชเปี่ยม. การเมืองโลกหลังสมัยใหม่. กรุงเทพมหานครศิลปสยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์, 2541.
- ภัทรกิตต์ เนตินิยม. การเงินระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ยูเนียนอุลตร้าไวโอเล็ต, 2550.
- มนตรี นิพิฐวิทยา. ลงทุนทองคำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ Bizbook, 2552.
- ยุค ศรีอารียะ. ทุนนิยมกาลิโน พลวัตวิฤทธิแบบต่อเนื่อง. ใน ทุนนิยมฟองสบู่: กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิถึทรรศน์, 2544.
- เยาวเรศ ทับพันธุ์. เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ ทฤษฎีและนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- วรวิทย์ เจริญเลิศ. สถานการณ์เศรษฐกิจโลก. เอกสารประกอบการสอน, 2550.
- วเรศ อุปาดิก. เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้ากรู๊ป, 2545.
- วิทยากร เชียงกุล. เศรษฐกิจไทย เศรษฐกิจโลก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เด็อนตุลา, 2545.
- วิมลวรรณ ภัทโรดม. ยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่สอง. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2544.
- ศุภศักดิ์ เงามประเสริฐวงศ์. เล่นทอง ต้องรู้. กรุงเทพมหานคร: จูปีตัส, 2552.
- สุภัทรา นิลวัชระ วรรณพิน. มรดกอารยธรรมโลก / คณะกรรมการวิชาการมรดกอารยธรรมโลก
ศูนย์วิชาการบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.
- เสาวรภย์ กุสุมา ณ อยุธยา. โลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2. ข่าวสด (21 พฤษภาคม 2550).

อ. ว. อนิควิน. "ปีศาจเหลือง" ทองคำกับโลกทุนนิยม. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2530.
 อนุสรณ์ ธรรมใจ. Play Safe Play Gold: ทำไมต้อง "ทอง". สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2551.

ภาษาอังกฤษ

- Abken, P. A. The Economics of Gold Price Movement. World Gold Council Paper, 1979.
- Cohn, T. H. Global political economy: theory and practice. United States of America: Pearson Education, Third ed., 2005.
- Connolly, M. B. The International Monetary System: Choices for the Future. USA: Praeger Publishers, 1982.
- Dempster, N. What does a US Recession Imply for Gold Price? World Gold Council Paper, 2008.
- Eichengreen, B. and Flandreau, M. The Gold Standard : In Theory and History: Second Edition. London: Routledge, 1997.
- Evans, J. S. International Finance : a markets approach. United States of America: The Dryden Press Harcourt Brace Jovanovich, 1992.
- Grabbe, J. O. International Financial Markets. United States of America: Elsevier Science Publishing, 1986.
- Harmston, S. Gold as a Store of Value. World Gold Council Paper, 1998.
- Kosares, M. J. ลงทุนทองให้ทำเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พีเดลลิตี้, 2551.
- Levin, E. T. and Wright, R. E. Short and Long run Determinant of Price of Gold. World Gold Council Paper, 2008.
- Melvin, M. International Money and Finance. United States of America: Harper & Row, Publishers, 1985.
- Walton, G. M. and Wykoff, F. C. Understanding Economics Today. United States of America: Times Mirror Higher Education Group, 1996.
- Yarbrough, B. V. The world economy. United States of America: The Dryden Press, Rinehart and Winston, 1988.
- World Gold Council. Structural Change in Reserve Asset Management. World Gold Council Paper, 2009.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

บุลakit อำนาควรรประเสริฐ เกิดในวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2526 สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ถนนประมวณ เขตสาทร กรุงเทพฯ และจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (ศศ.บ.) ปัจจุบันทำงานเป็นกรรมการบริษัท บางกอกมีเดียเอเจนซี จำกัด e-mail address: Bunlakit@windowslive.com

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย